

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

Першы бой старшыні Сухарэнкі

Міжнародны скандал для ўнутранага карыстання.

Старонка 2

Пастухі забаранілі статак

Рэйтынг нячэсных карцінаў.

Старонка 17

Уражаньні левага акна

Японскі дзёньнік Міколы Нікалаева.

Старонка 12

Рост цэнаў на сала

360-тонны БелАЗ, Купляйма нямецкае... Навіны гаспадаркі.

Старонка 5

ПАЛІТЫКА

Крытэр духу

Інтрыгу на выбарах-2006 адчуем толькі ў выпадку, калі Лукашэнка будзе процістаяць беларускі нацыянальны кандыдат. Пры іншых раскладах нас чакае нудны паўтор 2001 і 2004 гадоў. Хто ідэальны кандыдат? Аналіз Барыса Тумара. Старонка 3.

З УСЕЙ КРАІНЫ

Алесь Цыркуноў

Арэал ягонае дзейнасьці ахоплівае мясцовасьць вакол хаты, якую ён набыў у вёсцы Чэхі на Мядзельшчыне. Рэпартаж Веранікі Дзядок. Старонка 6.

КУЛЬТУРА

Усё толькі пачынаецца

Купалу чулі і да Купалы прыслухоўваліся, пакуль ён быў у апазыцыі... Купала сказаў пра свой народ непрыемную праўду, але так і не зварухнуў ягонага пачуцьця годнасьці... Гэтую зямлю прарок убачыў адно з гары Нэво, што насупроць Ерыхону... Анатоля Сідарэвіч пра поўнае выданьне Янкі Купалы. Старонка 8.

З УСІХ СТАРОН

Краіна разьюшаных пэнсіянэраў

Рэпартаж Лёліка Ушкіна з Масквы. Старонка 2.

Гіганты софту

Софтвэр перамог трактар. Беларусы ганарацца заводамі-гігантамі ордэна Леніна імя партызьезду. А самымі вядомымі ў сьвеце беларускімі прадпрыемствамі выявіліся кампаніі, якія займаюцца распрацоўкай кампютарнага праграмаваньня — софту. «EPAM Systems» і «International Business Alliance» трапілі ў сотню найбуйнейшых ІТ-кампаній сьвету. Старонка 5.

Пабачымся ў Вялейцы

На спатканьне з чытачамі ў Вялейку прыедуць сьпявак Зьміцер Бартосік, рэдактары «Асче» і «НН» Валер Булгакаў, Андрэй Дынько, журналістка Вераніка Дзядок, паэт Андрэй Хадановіч. Пабачымся ў пятніцу 4 лютага а 17-й у выстаўнай залі імя Сілівановіча (плошча Свабоды 2).

Дык падпісайся!

Падпісны індэкс «Нашай Нівы» 63125. Падпіску прымаюць на любой пошце, а ў Менску — і на шапікі «Белсаюздруку». Цана на месяц — 3820 рублёў на поштах або 3530 рублёў на шапікі «Белсаюздруку». «Наша Ніва» — гэта 24 старонкі без чужога слова штотыдзень. Чытай сваё!

АДАМ ГЛЁБУС

Зімовы вечар. Вільня засынае.
Субота дагарае залатая
На вежах. Я яшчэ змагу,
Адкінуўшы маркоту і тугу,
Дамовіцца з надзейнымі сябрамі,
Каб зранку памаліцца ў Вострай Бrame
Ды папрасіць у Бога дараваць
Грахі ўсім тым, хто пойдзе ваяваць
За Беларусь, хто меч сьвяты падыме
І хто здабудзе волю на Радзіме.

Вершы Адама Глёбуса. Старонка 18.

Ня сьмешна, затое пра прэзыдэнта

Баранавіцкі КВК. Старонка 14.

Нацыянальны спорт гандбол

Каманда Спартак Мірановіча адраджае традыцыі. Старонка 21.

Пастаўскія мільянэры

10 гадоў таму

пэнсіянэр Мікалай Собаль зь вёскі Касцяні стаў акцыянэрам. Старонка 7.

Вуліца перамагае тэлебачаньне

Віталь Тарас пра інаўгурацыі Джорджа Буша і Віктара Юшчанкі. Старонка 10.

Леанід Маракоў

Навэла «Санька». Старонка 20.

Міжнародны скандал для ўнутранага карыстанья

Справу аканома чэскага пасольства ў Менску Паўла Кржываглавага цяпер расьсьледуе і чэская паліцыя. Дыпламатычны работнік абвешчаны пэрсонай нон грата за ягоныя сэксуальныя схільнасьці. Іронія сытуацыі ў тым, што пан Кржываглавы прыватна ня раз захапляўся дэмакратыяй па-беларуску. Што думаюць пра скандал у Празе? Піша чэскі карэспандэнт «НН» Павал Дубоўскі.

Павал Кржываглавы быў у пасольстве «гаспадаром». Па-чэску гэта значыць офіс-мэнэджэрам. Тэрмін ягонага перабыванья ў Менску скончыўся паўгоду таму, але ягоную місію працягнулі яшчэ на год.

У мінулую сераду чэскага дыпламата затрымалі ў адной з кавярняў, нібы за расьпіцьцём гарачыцельных напояў зь менскім школьнікам. У пятніцу БТ, а за ім і іншыя каналы паказалі сюжэт, у якім пан Кржываглавы п'е піва і цалуецца з зусім маладымі людзьмі. Дыпламата абвесьцілі пэрсонай нон грата і выдварылі зь краіны. Ён выехаў празь Берасьце на ўласнай машыне ў накірунку Чэхіі.

Усе тры чэскія агульнадзяржаўныя каналы — грамадзкая Чэская тэлевізія і прыватныя «Nova» ды «Prima» — адразу зацікавіліся рэпартажам і прапанавалі БТ набыць яго. Атрымала рэпартаж жаўтаватая «Nova» — і была расчараваная:

схаваная камэра, адказы невядомых асобаў на допыце былі блытаня і неканкрэтныя.

Абурыла чэхаў тое, што БТ не закрывае твараў непаўналетніх хлопцаў, якіх само ж называе «ахвярамі дыпламата-распусьніка». У Чэхіі гэтак ня робіцца.

Чэская прэса падкрэсьлівае, што ў цывілізаваным сьвеце падобныя канфлікты вырашаюцца па дыпламатычных каналах, без прапагандысцкіх рэпартажаў у тэлевізіі. Паскуднікі трапляюцца ва ўсіх краінах, іх нідзе ня церпяць. Справу Кржываглавага будзе расьсьледаваць і чэская паліцыя.

У чэхаў ёсьць пэўная алергія на падобную тэлепрапаганду. У 1970—1980-я гады за камуністамі «фільмы» такога кшталту круціла тэлевізія — каб паказаць у найгоршым сьвятле апагантаў рэжыму.

Таму, акрамя нездаровай цікавасьці да пікантных падрабязнасьцяў у адных, абурэньня ў другіх і

сьмеху ў трэціх, «кіно» дало падставу чэскаму МЗС сьцьвярджаць, што «інфармацыя, якую беларускае замежнапалітычнае ведамства прыводзіць як довад дэпартацыі, ня варта даверу».

Сам Кржываглавы пацьвердзіў сапраўднасьць кадраў, зьнятых у кавярні, але заявіў, што ніводзін зь ягоных прыяцеляў ня быў непаўналетнім.

Чэскі бок у адказ абвясціў пэрсонай нон грата беларускую дыпламатку. Выбар паў на другую сакратарку амбасады, аташэ па пытаннях культуры і СМІ Алену Шніткову. Беларуская культура ад гэтага, здаецца, не пацярпіць. Ніякіх значных культурных падзей пад апекаю беларускага дыспрадстаўніцтва беларуская дыяспара не назірала, калі не лічыць нячастых фотавыставаў і ўскладанья кветак на магілы чырвонаармейцаў на Альшанскіх могілках разам з амбасадарамі Расеі ды Украіны.

Не пацярпяць і СМІ. У памяшканьні кансуляту разам зь «Belarus Today» ляжаць расейскамоўныя рэжымныя газэткі, што выдаюць расейскія эмігранты, з інтэрнэт-старонкі амбасады belarusembassy.cz/index.shtm (дарэчы, таксама цалкам расейскамоўнай) нас вітае Аляксандар Бельскі, што ўжо паўтара году заменены часовым павераным Мікалаем Барысевічам.

Гэта ўжо ня першы «чэскі» выпадок. Чатыры гады таму адбылася дэпартацыя чэскага журналіста Міхала Плаўца. Таксама было ўварваньне КДБ у кватэру, ролік, зьняты схаванай камэрай, паказ у «Панараме». Праўда, тады бяз сэксу.

У сытуацыі ж з Кржываглавым ёсьць свая іронія. Асобы, блізкія да чэскага пасольства, згадваюць, што пан Кржываглавы ня раз выказваў захапленне Лукашэнкам і ягонай палітыкай. Маўляў, у Беларусі дэмакратыі па-свойму больш, чым у нашай Чэхіі.

Скандал з Кржываглавым працягваецца як спосаб новага кіраўніцтва КДБ гучна заявіць пра «новую эфэктыўнасьць працы», якой ад спэцслужбы запатрабаваў А. Лукашэнка.

Прага

ДАВЕДКА

Новы старшыня КДБ Сьцяпан Сухарэнка (на фота) нарадзіўся ў Гомельскай вобласці. Прафэсійны кадэбіст. Падчас нарады з новым кіраўніцтвам КДБ Аляксандар Лукашэнка заявіў, што рэалі вельмі хутка мяняюцца й таму патрабуюць «большай ініцыятывы і энэргічнасьці, новых, больш эфэктыўных падыходаў». Хоць Лукашэнка матываваў зьмены ў КДБ неабходнасьцю абмаладжэньня кадраў, сярэдні век новых прызначэцаў 48 гадоў. Усе яны да аднаго прыйшлі ў КДБ у глыбокі савецкі час.

Сьцяпана Сухарэнка і прызначаных яму намесьнікаў называюць людзьмі, гатовымі выканаць любы загад. Першым намесьнікам старшыні КДБ стаў Васіль Дземянцей, былы старшыня ўпраўленьня КДБ па Віцебскай вобласці. Намесьнікам і кіраўніком контравыведкі — Віктар Вягера. Намесьнікам і старшынём ўпраўленьня па барацьбе з карупцыяй — Мікалай Свораб.

У краіне разьёшаных пэнсіянэраў

Увядзеньне ў Расеі закону аб манэтызацыі льгот выклікала бунт пэнсіянэраў — першы за доўгія гады ўсплёск спантаннай грамадзянскай актыўнасьці. Рэпартаж з Масквы спэцыяльнага карэспандэнта «Нашай Нівы» Лёліка Ушкіна.

VAZHNO.RU

Напярэдадні ваяжу я ведаў, што 22 студзеня ў Маскве кампартыя ладзіць мітынг, прысьвечаны нядаўнім пратэстам. Мітынг адбываўся на пляцы Горкага, што побач зь Беларускай вакзалам. Для падняцьця настрою арганізатары яшчэ зранку ўрублілі на ўсю моц трансляцыю патрыятычных і рэвалюцыйных песень. Іх абрыўкі можна было пачуць нават на вакзальным пэроні. Таму пасажыры ранішніх цягнікоў з Захаду былі

вельмі здзіўлены, што іх сустракаюць матывам «Варшавянкі». Што яшчэ прыдумаў мэр Лужкоў?

Яшчэ больш здзівіў маскоўскі маштаб прафіляктыкі экстрэмізму. Маніфэстантаў было прыкладна пяць тысяч чалавек. Іх атачылі два карэ міліцыянтаў і АМОНаўцаў з сабакамі. Апроч таго, міліцыя стаяла цераз кожны мэтар, яны пабудавалі ў дадатак дзьве агароджы з турнікетаў. Зайсьці ўнутр агароджанай прасторы можна было выключ-

на праз спэцыяльныя вароты, якія нагадвалі зоны кантролю ў аэрапортах. Спачатку ахвотнікаў памітынгаваць пимаў шараговы мент. Потым жанчына-псыхалог дупзўна пытала пра наяўнасьць колоча-рэжучых прадметаў. Канчатковы дазвол на ўдзел у мітынгу выдаваў сабака, вымуштрованы на гексаген.

Структура мітынгу выглядала традыцыйна: насупраць помніка стаяла імправізаваная трыбуна, якую паўкрутам атачыла група ста-

рых людзей. Побач — партыйныя блёкі: нацыянал-бальшавікі, «Авангард чырвонай моладзі», камуністы. На пэрыфэрыі акцыі разгарнуўся гандаль чырвона-карычневым агітпропам накшталт кнігі «Беразоўскі — гаспадар Крамля». Тут жа флянйравалі лаўцы душ з тракцісцкіх сэктаў і поўныя шызоіды. Напрыклад, групоўка, якая змагаецца з «жыдакампутарнымі чыпамі».

Касьпяк удзельнікаў, безумоўна, складала т.зв. «камшыза», ад якой усякаму нармальнаму абывацелю проста страшна.

«Рэч у тым, што тут больш актывістаў, чым простых людзей, — удакладніў сытуацыю знаёмы анарха-сыдыкаліст. — Сапраўдныя акцыі адбываюцца на пэрыфэрыі, вось як, напрыклад, было ў Хімаках, дзе лодзі перакрылі дарогу на аэрапорт «Шарамецьева». Там было менш сыцягоў, а больш простых пэнсіянэраў».

Працяг на старонцы 11.

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

Думкамі з Марынічам

Дэмакратычныя партыі вырашылі правесці 30 студзеня а 14.00 на Кастрычніцкай плошчы ў Менску Ланпуг неаб'явавых лодзей на знак салідарнасьці зь вязьнем Міхаілам Марынічам.

Чытаньні ў «Ведах»

Аўтары сэрыі «Другі фронт мастацтваў» выдавецтва «Логвінаў» правядуць літаратурныя чытаньні ў кнігарні «Веда» (Маркса, 36). З лютага а 18-й з чытачамі сустрэнуцца Пятро Васючэнка, Валянцін Акудовіч, Джэці і Віктар Жыбуль (на фота) і іншыя пісьменьнікі. Кожны з наведвальнікаў атрымае ў падарунак кнігу «Alter Nemo» Юрася Барысевіча альбо «Горад за 101-м кілямэтрам» Алесь Бычкоўскага.

ЮЛІЯ ДАРАШКІВІЧ

Падпіска на «Дзеяслоў»

На літаратурны часопіс «Дзеяслоў» цяпер можна падпісацца. Падпісны індэкс для індывідуальных падпісчыкаў 74813, для ведамаснай падпіскі 748132. Цана аднаго нумару 4140 рублёў (для інд.), 4400 (для ведамаснай).

AP

РЭАЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ

Ня той Пугачоў

У Барысаве здымаецца фільм пра вайну «Апошні бой маёра Пугачова». Замовіў яго расейскі тэлеканал НТВ, у галоўных ролях — акторы, вядомыя беларускаму глядачу па расейскіх крымінальных тэле-сэрыялах. Чаму ж здымаюць у Беларусі? Матывацыяй можа быць тое, што ў Менску перад вайной сапраўды служыў са-

веккі капітан Міхаіл Пугачоў. Праўда, зь юбілейным кінагероем яны наўрад ці былі знаёмыя. Рэальны застаўся пры немцах у Менску ды заняўся арганізацыяй паліцыі. Пра яго цёпла згадаў ва ўспамінах Франц Кушаль: «Афіцэр вельмі дысцыплінаваны й сумленны. Ён проста з скуры вылазіў, каб як-небудзь пры-

весьці гэтую банду [менскую паліцыю] у сякі-такі парад...». У 1944 г. Пугачоў стаў кіраўніком Беларускай краёвай абароны на Менскую акругу, а па эвакуацыі зь Беларусі пайшоў да генэрала Ўласава (камітэт вызваленьня народаў Расеі). Сустрэча двух Пугачовых, на жаль, сьцяганом фільму не прадугледжаная. Бо адразу ператварыла б савецкае кіно ў індыйскае.

PHOTOBYEMIANET

Крытэр духу

Інтрыгі на выбарах 2006 году можна чакаць толькі ў выпадку, калі Лукашэнку будзе процістаяць беларускі нацыянальны кандыдат. Пры іншых раскладах нас чакае нудны паўтор 2001 і 2004 гадоў. А хто ж той ідэальны кандыдат? Аналіз Барыса Тумара.

Кандыдаты-2006 зь неба ня падаюць. Іхны сьпіс акрэсьліваецца ўсё дакладней і пакуль безь нечаканасьцяў.

Першай, яшчэ ў сьнежні, свой выбар пашьвердзіла Кансэрватыўна-хрысьціянская партыя БНФ. Ад «платформы народнага аднаўленьня «Беларуская салідарнасьць» кандыдуе Зянон Пазыняк. Аб'яднаная грамадзянская партыя прапануе свайго нязьменнага лідэра Анатоля Лябедзьку. Паводле сацыёлягаў, ён самы вядомы з апазыцыйных палітыкаў.

Партыя камуністаў таксама ставіць на свайго кіраўніка зь

Ірына Красоўская ня мае прэзыдэнцкіх амбіцый і што «Зубр» з «Маладым фронтам» гатовыя падтрымаць любога вылучэнца сваіх старшых таварышаў.

Не хавае сваіх амбіцый адстаўны генэрал Валер Фралоў, а высокая вайсковая пэнсія робіць яго амаль аўтаномным палітыкам.

Пакуль маўчыць так званая «група Лявонава». Гэтае маўчаньне можна інтэрпрэтаваць як дэпрэсію пасля няўдачы 2001-га і дэманстратыўнае расправы з Марынічам. Аднак жа, пра стварэньне прарасейскае левацэнтрыскае сілы абвесьцілі былі міністар замежных справаў Пятро Краўчанка. Пэрыядычна зьяўляюцца ў «Народнай волі» і «Салідарнасьці» адозвы Грамадзянскага камітэту ў абарону Канстытуцыі Аляксандра Ярашчука. Уладзімер Колас гуртуе вакол сябе Раду інтэлігенцыі. Нарэшце, з антыядзернай ініцыятывай актуалізаваўся алімпійскі чэмпіён Уладзімер Парфяновіч. Вобраз палітыка, які шчэ ня ўсё сказаў, лепіць сабе Наталья Машэрава. За дзесяцігодзьдзе прайшоўшы эвалюцыю ад змагаркі за аднаўленьне Савецкага Саюзу да рэспэктабельна-сацыял-дэмакратычнае прыхільніцы ўмацаваньня грамадзянскае супольнасьці, яна застаецца вечным абяцаньнем. А яшчэ ж наяджае з Масквы экс-рэктар Казулін, унікальны сваім выхадам на свабоду з пракуратуры. Усіх іх яднае калі не прыналежнасьць да альтэрнатыўных цэнтраў апазыцыі, дык, прынамсі, непрыналежнасьць да Нарады дэмакратычных партый.

Каласуй?!

Шэрагі кандыдатаў на пасаду прэзыдэнта даўжэйшыя за дысцыплінаваньня карэ «Пяцёркі+». Сустрэкаюцца нават такія боўдзлы, што ня вераць ні ў Бога ні ў чорта і чакаюць сыгналу з Масквы.

Нягледзячы на горкі досьвед 2001-га, дэмакратычныя партыі,

згуртаваньня ў «Пяцёрку+» і шырэйшую Нараду дэмакратычных сілаў, вераць, што ўрэшце выбар «адзінага» прыпадзе на аднаго зь іх вылучэнцаў.

Мяркуючы па заяве Юр'я Хадзькі, што «найхутчэй падтрымку дэмакратычных сілаў атрымае пазапартыйны палітык», Партыя БНФ і, бярэ шырэй, незьзяржаўныя арганізацыі, што вырасьлі з Народнага Фронту пачатку 90-х, падтрымаюць Аляся Мілінкевіча — бо ж ён, бадай, адзіны той пазапартыйны ў «Пяцёрцы». Гэты навуковец-фізык, краязнавец, а на пачатку 90-х намеснік старшыні гарадзенскага гарвыканкаму, у 2001 годзе кіраваў перадвыбарным штабам Сямёна Домаша, забясьпечыўшы яму сьціплую, але найбольшую колькасьць подпісаў. Праўда, падтрымка «трэцім сэктарам» Домаша чатыры гады таму скончылася няздольнасьцю настаяць на ягонай кандыдатуры. А Мілінкевіч на сёньня выглядае як сьціплы паў-

Генэрал Фралоў жыве за вайсковую пэнсію і ні ад кога не залежыць.

тэр «вядома ж, Домаша».

Другі «пазапартыйны» беларускамоўны — гэта Колас. Ня ўсе ведаюць, што ён нядаўна красамоўна пакінуў шэрагі Партыі БНФ.

У нацыянал-камуністаў выбару менш, чым у нацыянал-лібэралаў. Імёнамі, шырока вядомымі хоць бы ў вузкіх колах, яны пахваліцца ня могуць. Вынітак — Сяргей Калякін зь ягонай добрай славай маральнага палітыка.

Калякін сумленна пагадзіўся ўдзельнічаць у перадвыбарках. Аднак у шанцы Калякіна стаць «адзіным», здаецца, ня вераць нават тыя, хто яго вылучыў. Бо шараговыя актывісты дэмакратычнае апазыцыі ў рэгіёнах яшчэ не гатовыя працаваць на камуніста. Што датычыць Статкевіча, дык ён не з абоймы «Пяцёркі+» і дагэтуль выбываўся з каманднае гульні.

Працяг на старонцы 4.

Харызматычны камуніст Сяргей Калякін.

дзесяцігадовым стажам Сяргея Калякіна.

Чацьвертаму старшыню не хапіла пары тыдняў. Міколу Статкевіча вылучыла ўжо не ягоная Народная Грамада, а шматковая кааліцыя «Свабодная Беларусь», моцная рухамі моладзі «Зубр» і «Малады фронт». Вылучэньне «Свабоднай Беларусью» Міколы Статкевіча азначае, што

Пячатка стомленасьці ляжыць апошнім часам на твары лідэра АГП.

Інтэлігентны Аляся Мілінкевіч правёў кампанію-2001 у ценю Домаша і застаецца як публічны палітык невядомы.

СЬЦІСЛА

Рашучы пратэст акадэмікаў

Каля 70 акадэмікаў і сяброў-карэспандэнтаў НАН накіравалі кіраўніцтву краіны ліст. Яны нязгодныя з новым статутам Акадэміі, пратэстуюць супраць прызначэньня правадзейнымі сябрамі Агульнага сходу прадстаўнікоў улады, а таксама магчымасьці пазбаўленьня навуковых званьняў за розныя «праступкі». На іхную думку, гэта можа выкарыстоўвацца для палітычнага пераследу.

Мука да цукру

З 1 сакавіка мукі будуць прадаваць толькі ў крамах. Раней на базарах забаранялі прадаваць толькі цукар.

Пляцоўка пад АЭС

Навукоўцы працягваюць шукаць пляц пад атамную станцыю. Пра гэта заявіў у Менску акадэмік Пятро Віцізь. Ён зьяўляецца ў вестку, што рашэньне аб будаўніцтве ўжо прынятае А.Лукашэнкам патаемна. Пра

апошнія заявіў экс-дэпутат Уладзімер Парфяновіч, абаяраючыся на сакрэтную інфармацыю.

Вячорка: выбар Беларусі залежыць ад Украіны

Старшыня Партыі БНФ Вінцук Вячорка сустрэўся з будучым міністрам замежных справаў Украіны, лідэрам Народнага руху Украіны Барысом Тарасюком. В.Вячорка адзначыў: эканамічны посьпех дэмакратычнай Украіны, яе пьвёрдая эўрапейская і эўраатлянттычная пазыцыя пазьгытуна паўшываюць на дэмакратычную будучыню Беларусі.

Не ў сям'і

Новы старшыня ПАРЭ нідэрляндзец Рэнэ ван дэр Ліндэн у інаўгурацыйнай прамове выказаў шкадаваньне, што грамадзяне Беларусі «пакуль ня могуць увайсці» ў сям'ю эўрапейскіх народаў. Старшыня падкамітэту па Беларусі эстонец Андрэс Херкель заявіў, што ПАРЭ не гатова

легітымізаваць цяпер уладу Лукашэнка.

Рост тыражу беларускамоўных кніг

За мінулы год 460 выдавецтваў Беларусі выпусьцілі 8198 назваў кніжнай прадукцыі агульным накладам 31,6 млн асобнікаў. Доля беларускамоўных кніг складала 11,4%. Іх выйшла 919 з агульным накладам 3,6 млн асобнікаў (на 7% больш, чым у 2003 г.).

Грып спазьняецца

Паводле прагнозаў спэцыялістаў, эпідэмія грыпу пераносіцца на пачатак лютага.

15 гадоў Закону аб мовах

26 студзеня 1990 Вярохуны Савет XI скліканьня ўзаконіў беларускую мову ў якасьці дзяржаўнай. Дыскрымінацыя беларускай мовы аднавілася з 1995 году.

Цэны і заробкі

Кватэрная плата ў 2004 г. вырасла ў 1,99 разу (ад 77,56 да 154 руб. за м²),

налічаны заробак рабочых і службоўцаў — толькі на 44%.

Шэнген пашырыцца

Новыя сябры ЭЗ (у тым ліку Польшча, Літва) далучацца да Шэнгенскай дамовы ў 2007 г. Падпісаньне дамовы заплянаванае на 28 кастрычніка.

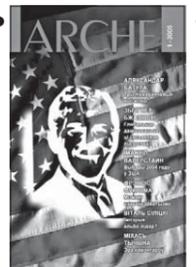
Далой цэлібат

Група аўстралійскіх ксяндзоў заклікала Ватыкан скасаваць цэлібат. На іхную думку, гэта прыцягнула б юнакоў да сьвятарскага пакліканьня.

Штраф за абразу пантыфіка

Польскі суд абавязаў выплаціць 20 тыс. золотых штрафну выдату скандальнага тыднёвіка «Не», былому прэс-сакратару камуністычнага ўраду Ежы Урбану. Пазалегася Урбан у адным з артыкулаў назваў Яна Паўла II «жывым трупам» і «Брэжневым Ватыкану».

АШ; svaboda.org, БелаПАН

У новым «ARCHE»

Аляксандар Батура «Тры высновы з Аранжавае рэвалюцыі»
Міхась Тычына «Згаданы Быкаў»
Дзьмітры Падбярэскі «Кніга жыцьця і сьмерці Уладзімера Мулявіна»
Пётра Рудкоўскі «Панская Польшча і бяспанская Беларусь»
Віктар Леаненя «Гісторыя мэліярацыі Беларусі»
Сяргей Дубаец «Праект Беларусь»
Андрэй Хадановіч «Неба над Бэрлінам»
Апавяданьні Міленкі Ергавіч у перакладзе Сяргея Шупы
Гутарка з Алесем Пушкіным «Народ бяз нас, як бараны расьсеяныя»
А таксама падборка тэкстаў Віталія Сіліцкага, Зьбігнева Бжазінскага, Робэрта Кагана, Фрэнсіса Фукуямы, Імануіла Валерстайна да іншых аўтараў пра замежную палітыку ЗША пасля пераабраньня Дж.Буша.

Крытэр духу

Працяг са старонкі 3.

З найцяжэйшых пазыцый прыйдзецца стартваць Зянону Пазыняку. Сябе ён падае як кандыдата антыімперскага і праціўніка «лібэракамуны», справа ад Коласа й Мілінкевіча. Чатыры гады таму каманда сабрала яму ўсяго 70 тысяч подпісаў. У 2005 год ён выходзіць з той жа камандай, толькі за прамінулыя ж гады яе патэнцыял, здаецца, яшчэ падуаў.

Былы рэдактар «НН» Сяргей Дубавец аднойчы заўважыў, што забраць уладу ў Лукашэнкі можа толькі кандыдат «ні ад улады і ні ад апазыцыі». Пад апазыцыяй ён меў на ўвазе дэмакратычны істэблішмент. Такі кандыдат мае шанцы парушыць правільны гульні, змяшаць карты, сыграць на ірацыянальных пачуццях. Урэшце, такі палезе, каб біцца да канца. У адрозненне ад тэхнічных кандыдатаў патэнтаванае апазыцыі. І хоць у краінах нашага рэгіёну пазасыстэмныя кандыдаты не дасягалі поспеху, у Беларусі толькі такі кандыдат і можа прагучаць, вось ягоная

Калі айчынным фатографам удасца зноў паздымаць кандыдата ад народнае платформы «Беларуская салідарнасць»?

думка.

Гэта і так, і ня так. Выбарчая кампанія ва ўмовах аўтарытарызму — ня проба сілаў улады і апазыцыі ў рамках жорсткіх пісаных правілаў. Аднак гэтая кампанія палітычна адукоўвае, фармуе і рэфармуе сьвядомасць людзей. Адбываецца непазбежная палітызацыя грамадства, яно робіцца ўспрымальным на новыя ідэі.

Кандыдацтва Ёладзімера Ганчарыка не было багатае ідэямі. У гэтым сэнсе яно здавалася для незалежнага грамадства нонсэнсам і скончылася правальна. Той гаварыў па-расейску, і той. Той быў за Расею, і гэты. Часу на палітычныя

ніякіх спадзяванняў. Другіх большасць, і яны патаемна спадзяюцца на нерэгістрацыю. І з канкурэнтаў Лукашэнкі ператвараюцца ў ягоных міжвольных хаўруснікаў.

Дух нацыі падымаюць лідэры, моцныя духам. Але гэта той крытэр, які ня зьмерасць сацыялагічнымі апытаннямі. Нават клясычным: каго б вы хацелі бачыць у сябе ў хаце ў гэтых?

Толькі тады, калі Лукашэнку будзе супрацьстаяць палітык, які ўвасабляе ясную нацыянальную альтэрнатыву, наша палітыка стане нармальнай эўрапейскай палітыкай зь яе масавай мабілі-

Толькі калі Лукашэнку будзе супрацьстаяць палітык, які ўвасабляе ясную нацыянальную альтэрнатыву, наша палітыка стане нармальнай эўрапейскай палітыкай зь яе мабілізацыяй людзей пры дапамозе нацыянальных лезунгаў і магнэтычным саборніцтвам ідэяў.

дэбаты ва ўмовах абмежаванай дэмакратыі так мала, што трэба мець талент, каб данесці сваё пасланьне да людзей.

Палітолагі апазыцыі не чакаюць, што выбары будуць свабоднымі, бо ня бачаць магутных групаў уплыву ўнутры краіны, гатовых паставіць на дэмакратызацыю. Яны падазраюць, што рэальна небяспечныя кандыдаты ня будуць нават зарэгістраваныя. З гэтага вынікае іхняя стаўка на назапашваньне сілаў для будучых палітычных баталіяў, або кулоарную барацьбу, або на вуліцу, на мірную рэвалюцыю. Спынімся падрабязней на апошнім. Хто ж найлепш адпавядае гэтай патрэбе? Хто здольны натхняць людзей?

Дзесяці апазыцыі дзеляцца на тых, хто будзе рэальна змагацца за перамогу-2006, і тых, хто ў душы ня звязвае з гэтым годам

зацыяй людзей пры дапамозе нацыянальных лезунгаў і магнэтычным саборніцтвам ідэяў. Тады само сабой адбудзецца су-

Пытаньне, з кім Наталья Машэрава, застаецца вялікай загадкай.

тыкненне двух бачаньняў будучыні краіны, дзвюх рацыяў сьвету, дзвюх культураў, якое адно толькі і здольнае выбіць іскру з нашага грамадства.

Пры ўсіх іншых раскладах нас чакае нудны паўтор 2001 і 2004 гадоў, з млявым адказам на фальшаваньне і нерэгістрацыі ўжо на ранніх этапах кампаніі, а далей працяглая палітычная дэпрэсія.

Нацыянал-кансэрватар ці нацыянал-лібэрал, крэатура дэмакратычнае «Пяцёркі» ці пазасыстэмны дзяляч? Ня мае значэньня, калі гэта палітык беларускамоўны, носьбіт беларускага духу.

З 2006 году Беларусь мусіць

Пятро Краўчанка быў за сваю кар'еру ўсялякім. Цяпер ён прарасейскі.

забаве даведзецца саступіць месца маладзейшаму пакаленьню. Ці маральны інстынкт, ці хоць пачуцьце самазахаваньня падкажа ім, што ўвязвацца ў выбары-2006 з думкаю толькі пра выбары-2011 самагубна.

Дык хто ж той самаахвярны, што стаў бы нацыянальнаю альтэрнатываю? Няма сэнсу спыняцца на прозьвішчы, пакуль ня ўсе патэнцыйныя кандыдаты перайшлі Рубікон.

Цяпер модна браць прыклад зь Юшчанкі. Як заўважыў у сваім артыкуле ў «Народнай волі» Ніл Гілевіч, цяжка ўявіць, каб дэмакратычным кандыдатам ва Ўкраіне стаў расейскамоўны палітык, а тым больш асоба, якая ня ведае ўкраінскае мовы. І гэта кажа той самы народны пээт, які чатыры гады таму падтрымліваў Ганчарыка. Што гэта, калі не выява гэндэнцыі?

Крытэр беларускага духу стане вызначальным для поспеху кандыдата-2006 на этапе перадыбары. Калі, вядома, яны ня будуць ператвораныя ў прафанацыю, шырму для перадвызначанага рашэньня кабінэтных стратэгаў.

Фота Юліі Дарашкевіч, Андрэя Лянкевіча, Анатоля Кляшчэка

Мікола Статкевіч на вулічных шэсьцях як рыба ў вадзе.

вуйсьці калі не з альтэрнатыўным лідэрам — у сэнсах маральным, інтэлектуальным і палітычным, — то зь ясным усведамленьнем, якога кшталту палітык можа стварыць сапраўдную альтэрнатыву Лукашэнку. Калі такога ня выявіцца, будзе вялікая прыкрасьць. Гэта будзе знак, што клуб цяперашняй апазыцыянай палітычнай эліты не яднае нацыянальных лідэраў, як гэта ёсьць ва Ўкраіне ці Польшчы. Тады цяперашняму верхняму эшалёну апазыцыі неў-

Ніхто ня хоча саступаць

Запынаная на 23 студзеня справаздачная выбарчая канфэрэнцыя Гарадзенскай гарадзкой суполкі аб'яднаньня «БНФ «Адраджэньне» не адбылася з прычыны неадрыхтаванасьці: не былі абраныя дэлегаты нізавых арганізацый, таму сход быў прызнаны нелегітымным. Нягледзячы на гэта, вырашылі не разыходзіцца, а паслухаць гасцей ды выказацца самім.

Намеснік старшыні БНФ Аляксей Янукевіч распавёў пра намаганьні кааліцыі «Пяцёркі+» па каардынацыі партыйных высілкаў падчас выбараў дэпутата парлямэнту па выбарчай акрузе №52. Праўда, тут ёсьць праблемы. Партыя БНФ, БСДГ ды ПКБ вырашылі падтрымаць Сяргея Антусевіча, які, на іх думку, мае найлепшыя шанцы сярод іншых прэтэндэнтаў: вядомы ў горадзе як актыўны дэпутат гарсавету ды кіраўнік прафсаюзнай арганізацыі Беларускага незалежнага прафсаюзу на заводзе «Азот».

Але калегі з АПП вылучылі свайго прадстаўніка — Яраслава Раманчука — і на са-

тупкі не ідуць.

Прыехаў у Горадню і яшчэ адзін кандыдат — генэрал Валер Фралоў. Зьвяртаючыся да думкі вопытных палітыкаў і гаспадарнікаў, бярэ на сябе смеласьць самастойна распрацоўваць, напрыклад, сцэнар вылучэньня адзінага кандыдата на пасаду прэзыдэнта ад дэмакратычных сіл.

Сп.Фралоў панаракаў таксама, што кааліцыя «Пяцёрка+» не прыслухоўваецца да думкі вопытных палітыкаў і гаспадарнікаў, бярэ на сябе смеласьць самастойна распрацоўваць, напрыклад, сцэнар вылучэньня адзінага кандыдата на пасаду прэзыдэнта ад дэмакратычных сіл.

Старшыня гарадзенскай партыі БНФ Сяргей Мальчык парываваў: «Крытыкуючы работу партый, трэба быць больш тактоўным. Вы, Валеры Дзьмітрыевіч, таксама з прэўна-

га часу сябра БСДП (НГ)».

Калі гаворка зайшла аб прэзыдэнцкіх выбарах, то з найноўшай інфармацыяй прысутных азнаёміў Аляксей Янукевіч. Ён падкрэсьліў, што робяцца захады, каб асноўныя прэтэндэнт ад апазыцыі былі названы ў траўні, а цяпер вызначаецца рэальнае кола магчымых кандыдатаў. Дэмсілы кожнай вобласці на адпаведным рэгіянальным форуме могуць назваць прозьвішча свайго вылучэнца, а канчатковы выбар будзе зроблены на Кангрэсе дэмакратычных сіл.

Гарадзеншчына вызначыла як мінімум двух кандыдатаў — Аляксандра Мілінкевіча ды В.Фралова. Апошні прылодна яшчэ раз цвёрда паўтарыў: «Буду выстаўляць сваю кандыдатуру ў прэзыдэнты РБ». Зьбіраецца быць дэпутат заняцца і партыйным будаўніцтвам. Ён мае намер перацягнуць у свой рух «Супраціў» людзей, якія пераканаліся ў бязьдзейнасьць сваіх партый і гатовы далучыцца да яго. Так, сябры ЛДП, паводле ягоных

слоў, вялікімі групамі пакідаюць партыйныя шэрагі, абвінавачваючы Сяргея Гайдукевіча ў здрадзе ідэалам і прымітыўнай зьмове з уладай...

Канфэрэнцыя гарадзкой арганізацыі БНФ «Адраджэньне» адбудзецца пазьней. Давыбары па 52-й выбарчай акрузе набіраюць хаду. Прэзыдэнцкая гонка яшчэ наперадзе, але некаторыя ўжо старанна надзімаюць шчокі.

Мяркуючы па выступленьнях прысутных, усім надзвычай абрыдлі «міжсабойчыкі» дэмакратычных партый. Нібыта і дамаўляюцца аб супольных захадах, аднак на справе ўсё па-іншаму.

Простыя гарадзенскія хлопцы ў роздуме. Наслухаліся шмат, ажно галава пухне. Каму верыць, на каго стаўку рабіць, каму дапамагаць? Выбар спраўных палітыкаў ёсьць. Але мала часу, каб гэты выбар зрабіць. Ужо цяпер трэба вызначацца.

Антон Лабовіч, Горадню

Беларускія кампаніі ў сусьветнай сотні

У часопісе «Managing Offshore» (managingoffshore.com) надрукаваны рэйтынг найбуйнейшых экспартна арыентаваных кампаній сьвету, якія займаюцца інфармацыйнымі тэхналямі. У яго трапілі дзьве беларускія кампютарныя фірмы — «EPAM Systems» (epam.by) і «International Business Alliance» (iba.by).

У дзясятцы найлепшых распрацоўшчыкаў спецыялізаванага праграмага забесьпячэньня гэтыя кампаніі занялі адпаведна трэцяе і сёмае месцы, а ў пяцёрцы найлепшых кампаній Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы — першае і другое месца. Для вызначэньня рэйтыngu ацэньваліся кліентура кампаній, якасьць паслуг, кадравая палітыка.

Цікава, што «EPAM Systems» пазначана ў рэйтыngu як амэрыканская кампанія. Аднак пераважная колькасьць з больш як тысячы спецыялістаў фірмы працуюць у офісах «EPAM» на вуліцы Харужай у Менску, а так-

сама ў Горадні і Гомелі.

Прэзыдэнт кампаніі — колішні выпускнік БНТУ Аркадзь Добкін, які неўзабаве па распадзе СССР выехаў у ЗША, дзе і заснаваў «EPAM Systems».

Летась яна была адзінай кампаніяй з Цэнтральнай і Ўсходняй Эўропы, якая ўвайшла ў топ-500 софтверных кампаній (355 месца) часопісу «Software Magazine». Асноўным паказьнікам пры вызначэньні гэтага рэйтыngu зьяўляецца гадавы даход кампаніі.

Сярод кліентаў «EPAMу» — сусьветныя лідэры рынку ў сваіх галінах «SAP», «Microsoft», «Compaq», «Reuters», гігант тэлекамунацыяў «British Telecom»; «Procter & Gamble»; Лёнданская фондавая біржа і расейскі Цэнтрабанк; РАТ «ЕЭС Расеі» ды «Росэнэргаатам». Партнэры «EPAMу» па навуковых і прыкладных дасьледаваньнях — БДУ, БНТУ, Акадэмія навук Беларусі і нямецкі Мангаймскі ўнівэрсытэт.

«ІВА» — ляўрэат прэміяў

ураду Беларусі «Якасьць-1999» і «Якасьць-2002». Кампанія была зарэгістраваная ў пачатку 1993 году як сумеснае прадпрыемства, заснавальнікамі якога выступілі карпарацыя «ІВМ» ды некалькі беларускіх арганізацый. На час заснаваньня ў кампаніі было каля дзясятка спецыялістаў, цяпер іх больш за тысячу.

Беларусы прывыклі ганарыцца сваімі заводамі-гігантамі ордэна Леніна імя партызьезду. Цяпер жа найбольш вядомымі ў сьвеце беларускімі прадпрыемствамі аказваюцца кампаніі, якія займаюцца кампютарным праграмаваньнем. Гіганты нашага машынабудаваньня выпускаюць прадукцыю, якая канкурэнтаздольная толькі на рынках трэцяга сьвету, у тым ліку Расеі. Інфармацыйныя ж тэхналягіі — гэта сучасная сфера, і беларусы ў іх не адстаюць ад канкурэнтаў зь Індыі і Ірляндыі.

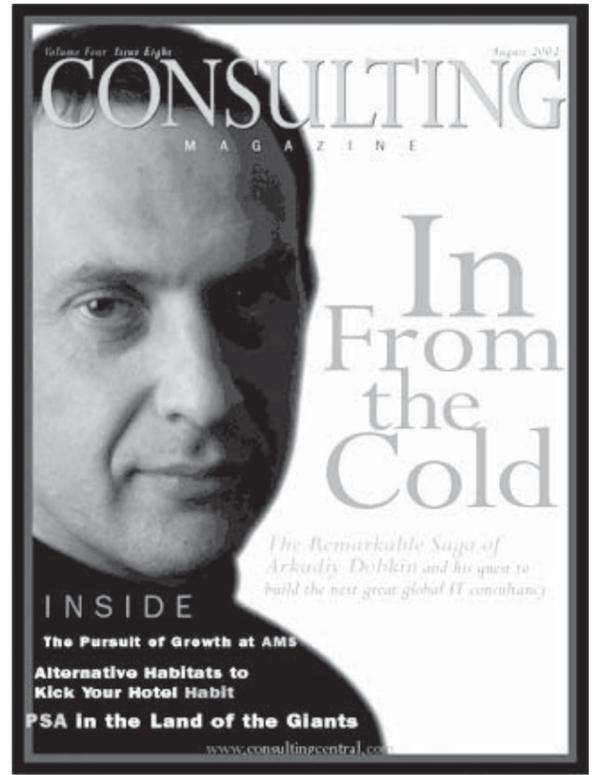
У прадукцыі ІТ-кампаній найбольшая дабаўленая вар-

тасьць. Гэтыя фірмы шчыльна супрацоўнічаюць зь беларускімі ВНУ — многія спецыялісты выкладаюць ува ўнівэрсытэтах, такім чынам рыхтуючы сабе кадравыя рэзэрвы. Таленавітыя студэнты далучаюцца да рэальных праектаў, пачынаючы з другога курсу.

ІТ-кампаніі забясьпечваюць сваім супрацоўнікам найвышэйшы ў Беларусі ўзровень жыцьця. Нізкая матэрыяла- і энэргаёмістасьць іхнага прадукту таксама розніць іх ад гігантаў савецкага часу, цалкам залежных ад расейскіх сталі і газу. У сусьветны топ-100 уваходзяць ня проста добрыя кампаніі. За імі будучыня беларускай гаспадаркі.

Алесь Пяткевіч

АРКАДЗЬ ДОБКІН,
кіраўнік «EPAM Systems»,
на вокладцы часопісу
«Magazine Consulting».

ПДВ: падатак даў выдатак

Беларуска-расейскі інтэграцыйны вазок, які раней каціўся, нібы з гары, цяпер ледзьве рухаецца, ды каменьчыкі, што трапляюцца пад колы, адчуваюцца вельмі выразна. Апошнім разам асабліва моцна падкінула на праблеме падатку на дабаўленую вартасьць. Чаму спыніў экспарт у Расею Мазырскі нафтапрацоўчы? Тлумачыць **Алесь Кудрыцкі**.

1 студзеня Беларусь ды Расея перайшлі на спаганьне ўскосных падаткаў паводле прынцыпу краіны прызначэньня. На практыцы гэта выглядае прыкладна так. Фірма Х зь Беларусі жадае прадаць свой тавар у Расею. Паводле новых правілаў, падатак на дабаўленую вартасьць (18%) будзе плаціць ня фірма Х, а расейская кампанія Y, якая імпартуе тавар; пры гэтым грошы пойдучы не ў беларускі, а ў расейскі бюджэт. Адпаведна, калі экспарт ідзе з Расеі ў Беларусь, усё робіцца наадварот.

У выніку рэалізацыі гэтай схемы беларускі ўрад плянуе штогод атрымліваць каля 200 млн даляраў дзякуючы адмоўна-

му сальда ў гандлі з Расеяй. Але новы прынцып падаткаабкладаньня адразу прынёс непрыемныя сюрпрызы. Канцэрн «Газпром», які пастаўляе ў Беларусь прыродны газ, пагадзіўся пастаўляць блакітнае паліва па старой цане — 46,68 долара за 1 тыс. кубамэтраў. Раней у яе ўжо ўключаліся «газавы» ПДВ, аднак цяпер праз тое, што падатак будзе спаганяць не Расея, а Беларусь — з прадпрыемства «Белтрансгаз», якое знаходзіцца ў дзяржаўнай уласнасьці, — цана на газ для беларускіх спажыўцоў значна ўзрасьце. Прамаўляючы 21 студзеня да Рады бясьпекі, Лукашэнка загадаў адшукаць канку-

рэнта «Газпраму» ды выцягнуць з архіву пляны пабудовы айчынай атамнай электрастанцыі. Паліва для якой, значна ў дужках, прыйдзеца купляць у таго самага «Расэнэргаатаму».

Паводле разьлікаў ураду, новая сыстэма падаткаабкладаньня дапаможа нанесці ўдар па ценявым бізнэсе. Рэч у тым, што, каб пазбавіць фірму Х ад абавязку плаціць падатак, кампанія Y павінна будзе своечасова заплаціць ПДВ, а расейская падатковая інспэкцыя — перадаць адпаведныя звесткі сваім беларускім калегам. Калі гэтага не адбудзецца, фірма Х будзе вымушана выплаціць у беларускі бюджэт тых 18%. Дзяржава спадзяецца, што гэта зробіць прадпрыемнікаў больш дысцыплінаванымі, а экспартна-імпартнае апэрацыі — больш празрыстымі. Самі бізнэсоўцы, аднак, непакояцца, што гэтая сыстэма будзе даваць збоі праз бюракратычную валакіту ці нядобра сумленнасьць партнэраў.

Акурат гэтак выйшла, калі на месцы фірмы Х апынуўся Мазырскі нафтапрацоўчы завод. Як выявілася, яго кіраўніцтва зусім ня ўпэўнена, што расейскія партнэры заводу сумленна заплацяць ПДВ у расейскі бюджэт. Ад пачатку году МНПЗ не адгружае прадукцыі ў Расею — баіцца страціць грошы. Аналягічная сытуацыя і на «Нафтэне». У меншых фірмах, што гандлююць з Расеяй, — тое самае. Мала таго, некаторыя расейскія фірмы, спасылаючыся на тое, што ня ведаюць новага закону, ня сталі вылічваць з цаны свайго тавару ПДВ — фактычна павысілі цэны на 18%. Напужаліся так, што ў выніку таваразварот зьменшыўся за студзень напалову.

Ва ўрадзе лічаць, што сытуацыя з ПДВ «утрасецца» цягам двух тыдняў, найгорш двух месяцаў. Інакш паміж Расеяй ды нашай краінай ізноў можа быць усталявана паўнаважасная мытная мяжа. Якая дэ-факта ніколі і не прыбіралася.

СЬЦІСЛА

Сала даражэе найхутчэй

Паводле Міністэрства рэкардэман на дарагоўлі летась было сала — цана на яго паднялася на 46,3%. Сьвініна падаражала на 42,5%, ялавічына першай катэгорыі — на 35,5%. Таксама шпарка расьлі цэны на паслугі — плата за праезд у транспарце ды кошт юрыдычных паслуг павысіліся на 33—36%. Сярод нехарчовых тавараў у рэкардэман роваары з матацыкламі (на 17,3%), газэты (16,2%) ды пральныя машыны (14,3%).

360-тонны БелАЗ

Новая магутная машына — больш за 360 тон — будзе створана на прадпрыемстве БелАЗ для патрэбаў

вугальных разрэзаў Кузбасу. Дагэтуль самай магутнай машынай быў самаскід грузападымальнасьцю 220 т.

Вярніце грошы!

Беларусь выкарыстоўвае адміністрацыйны рэсурс у барацьбе зь вынікамі цунамі — міністар спорту і турызму Юры Сівакоў накіраваў у Расейскае фэдэральнае агенцтва па турызьме ліст, прапанаваўшы выплаціць кампэнсацыі беларускім турыстам, якія адмовіліся ехаць на разбураныя курорты Паўднёва-Ўсходняй Азіі. Беларускія тураператары прадавалі падарожжы, прапанаваныя маскоўскімі фірмамі. Цяпер расейскія кампаніі масава адмаўляюцца

вяргаць грошы.

Пакаштуем балтыйскай рыбкі

У лютым у Караліяўцы створаць сумесную беларуска-расейскую рыбалавецкую кампанію. Але каралівецкія порты маюць слабую інфраструктуру, а тарыфы на транзыт грузаў у расейскі анікляў заанада высокія. Беларускі ўрад гатовы ўзяць у арэнду ды мадэрнізаваць каралівецкія прычалы ці разам з расейцамі пабудаваць новыя парты.

Купляйма нямецкае

Урады Францыі ды Нямеччыны пачынаюць масава распрадаваць нацыянальную маёмасьць. Прыватызцыя вымушаная

— краіны мусяць давесці дэфіцыт дзяржбюджэту да 3%, каб адпавядаць патрабаваньням Эўрапейскае валютнае сыстэмы. Францускі ўрад прадае свае долі ў энэргетычных канцэрнах «Gaz de France» ды EDF, атамным гіганце «Ateva» ды францускай тэлекамунацыйнай кампаніі. Нямеччына прыватызуюе дзяржаўную пошту ды Deutsche Telekom.

Інавацыі для інвалідаў

Беларускім таварыствам глухіх і інвалідаў па зроку дазволілі ствараць інавацыйныя фонды. Падначалены таварыствам прадпрыемствы будучы адлічваць у фонды 2,5% прыбытку і выкарыстоўваць

грошы ў сваіх мэтах — сродкі фондаў ня будуць уключацца ў склад дзяржбюджэту.

АНТ павялічвае вяшчаньне

З 1 лютага тэлеканал АНТ павялічвае аб'ём вяшчаньня. Зьнікне дзённы перапынак па буднях.

Пасьпяхова выдушыў

Gazeta.ru з нагоды візыту Юшчанкі: «Расея можа «падкупіць» Украіну інвэстыцыямі свайго буйнога бізнэсу і палітычнай ляльнасьцю да яе аб'ектыўнага геапалітычнага становішча моста між Эўропай і Расеяй. Захадам і Ўсходам. І такая Украіна стане для Расеі

больш надзейным і выгадным партнэрам, чым непрадказальна дыктатарская Беларусь, адкуль Лукашэнка пасьпяхова выдушыў увесь расейскі бізнэс. І якая фармальна гатова да стварэньня АЭП у любы момант. Але менавіта таму, што ў думках не трымае выконваць уласныя абавязкі ў дачыньні да яе».

АК; АФН, БелаПАН, svaboda.org

КУРСЫ ВАЛЮТ

на 27 студзеня:
1 амэрыканскі даляр — 2 173 рублі
1 эўра — 2 824,25
1 латвійскі лат — 4 057,13
1 літоўскі літ — 818,07
1 польскі злоты — 693,92
1 расейскі рубель — 77,33
1 украінская грыўна — 409,21
Паводле Нацбанку

Чатыры крыжы Алеся Цыркунова

Свае карціны Алесь Цыркуноў піша ўзімку, улетку — збірае сюжэты для новых работ. Цяпер арэал ягонае дзейнасьці ахоплівае мясцовасьць вакол лецішча, якое ён набыў у вёсцы Чэхі на Мядзельшчыне, там і зрабіў сабе майстэрню. Рэпартаж Веранікі Дзядок.

Крыж у Чэхях

Дачуўшыся ад краянаўцаў ці ад некага з жыхароў, што недзе ёсьць магільнікі ці помнікі нашым героям, ён неадкладна бярэцца за справу: распытвае, робіць эскіз, знаходзіць зацікаўленых і стварае помнік.

Крыж у Чэхях зьявіўся да двухтысячагодзьдзя хрысьціянства. Шырака сьвяткавалася — і ў сьвеще, і ў Беларусі, а ў вёсцы нават крыжа няма. Спачатку вырашыў паставіць хоць які-небудзь, але затым выйшаў сапраўдны шасьцімэтровы, для ўсталяваньня якога зьбіраліся мужыкі з суседніх вёсак, а экскаватар рабіў насып — месца балоцістае. Крыж відаць, калі едзеш па трасе Вільня—Полацак. Пасьля гэтага, кажа Алесь, мясцовыя жыхары сталі глядзець на яго менш дзіка. Думалі, што ён прыбядняецца, бо, напэўна, атрымлівае грошы за свой энтузіязм, і часам, дапамагаючы ў якой працы, казалі: «Хоць бы пляшку паставіў за работу». А Алесь спачатку спрабаваў прыцягнуць да працы аднавяскоўцаў, але потым разумеў: чаго агітаваць? Бяры сам ды рабі. Як зробіш сам, дык нешта і будзе.

Помнік паўстанцу

У 2002 годзе паміж вёскамі Каябічы і Каралінова (Пастаўскі раён) зьявіўся надмагільны помнік Фларыяну Даноўскаму — аднаму з заснавальнікаў «Братняга саюзу літоўскае моладзі» (1849 г.). Падпольная арганізацыя рыхтавалася да ўзброенага паўстаньня. За тры дні да пачатку нехта здрадзіў — і арганізатары былі пакараныя. Даноўскі вярнуўся ў тая мясціну празь

дзясятка гадоў, прайшоўшы сьпірскія капальні, ды знайшоў прытулак у маёнтку мастака Альфрэда Ромэра, дзе працаваў аканомам і фэльчарам.

Пра магільні паўстанца Алесь пачуў выпадкова ад аднаго дасьледчыка. На той час на магільні знаходзіўся камень, пастаўлены яшчэ за польскім часам. Улады пастаянна адбрыкваліся: дорага, фізычна немагчыма, ды гэта ж ня ваш родзіч. Але дапамог прадпрыемальнік зь Вялейкі Віктар Гіль — усталёўваць гранітны камень трэба было на вышыні, дзе чаго быў збудаваны сапраўдны памост. Каваль з Паставаў зрабіў аздабленьне для помніка, дапамаглі і мясцовыя жыхары. Так і павялося далей з усімі Алесевымі праектамі: дапамагалі ў іх рэалізацыі хто чым мог.

Маёнтка Ромэраў

На тых жа могільках, дзе пахаваны Даноўскі, знаходзіцца магільна Ванды Ромэр, жонкі Альфрэда Ромэра, якой Алесь Цыркуноў таксама паставіў крыж. Ён быў асьвячоны яшчэ ў 1992 г.

Драўляны маёнтка Ромэраў у Каралінове знаходзіцца ў занябаным стане. Цяпер Алесь Цыркуноў збірае подпісы пад зваротам у Міністэрства культуры за аднаўленьне маёнтку. Намаганьнямі мастака і грамадзкага аб'яднаньня «Гісторыка» маёнтку быў нададзены статус помніка. Да нядаўняга часу там знаходзілася школа, якая цяпер зачынена. Улетку сябры «Гісторыкі» з ініцыятывы Алеся Цыркунова адрамантавалі там дах. Але ўзімку, паводле слоў мясцовых людзей, маёнтка больш падобны на лядовы палац. Мясцовыя ўлады ня хочуць браць будынак

на свой баянс. Гэты маёнтка дзівам захаваўся падчас вайны: вёску спалілі немцы, але маёнтку не кранулі. Ванда Ромэр перажыла вайну, але ніякіх нашчадкаў ні ў Ромэраў, ні ў Даноўскага не засталася.

У Страчы

Чацьвёртым помнікам Алеся Цыркунова стала надмагільле ў вёсцы Страча (Астравецкі раён). Будуючы яго, мастак думаў, што робіць надмагільле Ромэра, — нежак адна бабулька казала, што яго тут пахавалі. Але нядаўна адзін з Алесевых сяброў знайшоў у віленскіх архівах звесткі пра тое, што ў Страчы былі пахаваныя паўстанцы Касцюшкі. А Ромэр, як стала вядома пазней, спачывае ў родавай крыпце ў Троках. Але ж надмагільле ў Страчы засталася. Над капліцай — надпіс: «Капліца пашаны змагарам, які адалі жыцьцё за вольную Айчыну». У гэтым выпадку з помнікам дапамог мясцовы «маршалак»: знайшлі бляху, дошкі і піламатэрыялы. Адна мясцовая бабулька прынесла жалезнае расьпяцьце, якое Алесь замацаваў пасярод крыжа: яна яго некалі набыла і падумала, што, можа, тут, на помніку, спатрэбіцца.

Не хачу быць рабом чатырох сыцен

Цяпер Алесь Цыркуноў працуе пра яшчэ адну паўстанцкую магільніку — у Мядзельскім раёне. Магчыма, там і закрасе новы помнік. «Я ахвярую час і сродкі на гэта, бо больш няма каму, але цяпер раблю гэта толькі ў тым краі, дзе набыў сабе дачу», — кажа Алесь. У Страчу ён езьдзіў

АЛЕСЬ ЦЫРКУНОЎ

на ровары, за 35 кілямэтраў. Алесь укладае ўсе сродкі ў свае помнікі і лічыць, што мастаку цяпер нельга жыць у раскошы, бачачы нэндзу навокал. Апошнім часам яму нават давялося адмовіцца ад менскай майстэрні, бо за яе даводзілася шмат плаціць, а Алесь не хацеў рабіцца «рабом чатырох сыцен».

Часам ён нават гатовы раздаць і раздарыць карціны. На адкрыцьці адной выставы ў раёне ён нават сказаў: падару любую карціну чалавеку, які напіша ў кнізе водгукаў, чаму ён хоча менавіта гэтую карціну і дзе ён яе будзе

захоўваць — так, каб зь ёй пазнаёміліся яшчэ нейкія людзі. Іншыя карціны знаходзяць новых гаспадароў бязь ведама аўтара. Мастак без майстэрні ня мае дзе іх захоўваць. «Мае карціны — горш як падчаркі: якая ў хляве, якая ў гаражы, якая ў ліцэі. А некаторых потым не далічышыся, але я не крывадушны. Спачатку хваляваўся, а потым вырашыў: укралі — ну то не згніе. Нехта знойдзе прытулак».

А крыжоў насамрэч больш: толькі на магільні Даноўскага іх тры, два каталіцкія і адзін сонечны.

ВІТАЎ ПАДЛЮБСКІ

50 партрэтаў ад Вітаўта да Чарняўскага

У Вялейцы працягваецца персанальная выстава сябра творчай суполкі «Пагоня» мастака Алеся Цыркунова — «Асоба і час». Кожная гістарычная эпоха нараджае сваіх герояў. Алесь Цыркуноў сваімі творамі спрабуе давесці, што гадзінік Беларускае Дзяржаўнасьці ніколі не спыняў і ня спыніць хады, трэба толькі навучыцца крытычна мысьліць, рабіць высновы і не забываць сваіх герояў. Гледчам прапануецца больш за 50 партрэтаў як дзеячаў мінулага — Вітаўта, Францішка Скарыны, Міхала Клеафаса Агінскага, Міхала Валовіча, так і выбітных асоб мінулага стагодзьдзя — Станіслава Булак-Балаховіча, Вінцэнта Гадлеўскага, Уладзімера Дубоўкі, Міколы Ермаловіча, Аўгена Калубовіча, Максіма Танка, Уладзіслава Чарняўскага ды іншых. Праз гэтыя імёны мастак перакінуў своеасаблівы мост памяці ад нацыянальных геніяў далёкай мінуўшчыны да жывых сучаснікаў.

Палотны Цыркунова канца 1980-х лёгка пазнавальны праз дамінанту сьветла-бэжавых і жоўтых тонаў, у карцінах, створаных за апошнія дзесяць гадоў — па фіялетавых, халодна-сініх колерах.

Выстава адбылася дзякуючы мясцовым рупліўцам беларушчыны Мікалаю і Інэсе Сьцебуракам, а транспартам дапамог вялейскі завод «Буддэталія».

Алесь Юркоў, Вялейка

Пастаўскія мільянэры

10 гадоў таму пэнсіянэр Мікалай Собаль зь вёскі Касьяні на Пастаўшчыне стаў акцыянэрам, набыўшы на 10 млн руб. акцыі ААТ «Пастаўскі малочны завод» — трэба было прыстроіць чэкі «Маёмасьць».

Біты жыццём дзядуля ня надта верыў абяцанкам, але раптам хоць нейкім чынам кампэнсуоцца грошы, што ў адзін «цудоўны» дзень ператварыліся ў нішто. Дывідэндаў чакаў доўга. Урэшце дастаўся дзядуля да гэтага ААТ: дзе працэнты ад укладу? А на заводзе патлумачылі, што за мінулыя гады не было ў прадпрыемства прыбытку. Між тым, Пастаўскі малочны завод — адно з найбольш паспяхоўных прадпрыемстваў райцэнтру. У «раёнцы» рэгулярна друкуюцца артыкулы, якія расказваюць, што прадукцыя карыстаецца нязьменным попытам далёка за межамі раёну, прызнаецца найлепшай на конкурсах харчовай прадукцыі.

Дзядулю чарговы раз падманулі з акцыямі, як не атрымаў ні лядоўні, ні тэлевізара за зьніклы ў ашчадбанку ўклад, што абяцалася на першых прэзыдэнцкіх выбарах.

1,5 млн за прысядзібны ўчастак

Валянціна Сарока зь вёскі Чарты (Пастаўшчына) вырашыла выкупіць 35 сотак прысядзібнай гаспадаркі — каб нашчадкам дасталася і хата, і гэтая зямля. Але чыноўнікі падлічылі, што яна мусіць заплаціць дзяржаве за зямлю і афармленьне дакумэнтаў амаль паўтара мільёна рублёў. Практычна гадавая пэнсія.

Пасьля вайны пры стварэньні калгасаў у бацькоў сп. Валянціны ды сьвёкра зямля і ўласнасьць была забрана адным росчыркам пярэ — безь ніякіх выплат ці кампэнсацыі. Жанчына можа паказаць гэтыя ўчасткі, але на іх не прэтэндуе. Але каб плаціць за соткі пры хаце, якія дзесяцігодзьдзямі апрацоўвала сям'я! Нонсэнс.

PHOTO BY MEDIA.NET

Пра падаткі

У Літве ў 1990-х улады пачалі ня проста зь ліквідацыі калгасаў. Там спачатку вяскоўцам выплацілі даўгі савецкай улады.

Жыве ў Паставах сям'я Чарняўскіх. Бацька ў свой час быў рэпрэсаваны ў Літве, у яго адабралі зямлю і ўсю маёмасьць. Пасьля вызваленьня пасяліўся ў Беларусі, дзе і памёр. Нашчадкаў знайшлі і выплацілі кампэнсацыю.

У нас жа людзям даводзіцца за зямлю ўвесь час плаціць дзяржаве. Пасьля вайны, перад стварэньнем калгасаў, вяскоўцы былі абкладзены такімі высокімі падаткамі на зямлю, што некаторыя вымушаны былі проста

кідаць яе. За панскай Польшчай падаткі былі рэальнымі. За год селянін выдаткоўваў на падаткі кошт адной каровы. А далей жыў, як хацеў. З прыходам жа савецкай улады трапіў пад пільны нагляд і фіскальных, і карных органаў. У каго больш за 20 гектараў — на высяленьне ў Сібір. У некалгаснікаў прысядзібныя соткі абразалі па самы ганак. Вымушталі плаціць за кожную яблыню. І вось цяпер нібыта паслабленьне — бярыце зямлю, вяскоўцы, бо яна ў калгасах ужо зарастае бадзільлём. Але зноў жа плаціце. Ці ў апошні раз?

Сьцены паміж людзьмі

Замалёўка з савецкіх часоў.

Кабінэт начальніка невялікай арганізацыі аддзяляе ад бухгалтэрыі перагародка. І калі ў боса надараюцца госьці, якім мала прынесенага, той грукае кулаком у сьцяну: «Выпіць і закусіць!» Работніца прыносіць і першае і другое. Ніякіх грошай начальнік не дае, ды ў яго й не пытаюцца. Ведаюць, што такое дробнае паднашэньне акупіцца лагодай у службовых справах. У работніц бухгалтэрыі нават устаноўлена чарга, каму адгукацца на грукат у сьцяну. Яны і запас трымаюць у сябе, каб ня бегаць штораз у краму.

Сёньня тая ж самая сытуацыя. У Паставах існуе прыватнае дрэвапрацоўчае прадпрыемства. Досыць немалое, дае працу

многім. Але ўбачыў кіраўнік у кафэ двух сваіх работнікаў — звальненьне. Хаця ў тых быў выхадны дзень, і паводзілі яны сябе прыстойна. Дый прасіліся зьлітавацца вельмі — сем'і. Таксама сьцяна.

Заўсёды існавала пэўная сьцяна паміж гаспадаром і наймітамі, начальнікам і падначаленымі, уладай і народам. Старэйшыя памятаюць прыклад з жыцця правадыра пралетарскай рэвалюцыі Ўладзімера Леніна. Ён, малады рэвалюцыянэр, ці ня першы раз арыштаваны, пад наглядом паліцэйскага вядзецца ў турму. І паліцэйскі ўшчувае: маўляў, куды вы, малады чалавек, грукаеце — сьцяна. А Ленін, які тады быў яшчэ Ўльянавым, адказвае, што сьцяна, вядома, сьцяна, але ж гнілая. Піхні — і разваліцца.

І сапраўды развалілася, хутка і безь вялікай крыві. Кроў пачалася потым — і амаль адразу ўзьніклі новыя сьцены. Але і тыя рухнулі. Хто ж ня памятае слаўтай бэрлінскай сьцяны? Потым усё рухнула — і бэрлінская, і астатнія.

Але цяпер будуюцца новыя сьцены.

Дык ці ёсьць якое выйсьце? Пошук яго — справа палітыкаў, вучоных, урэшце. Але бязь цвёрдай нацыянальнай і дзяржаўнай ідэі, напэўна, не абысьціся. Мы яшчэ ня сталі адным згуртаваным народам, у якога цвёрды намер на сваё жыццё, безь ніякіх паправак на сусьветныя інтэграцыйныя працэсы, што ідуць і будуць ісьці па сваіх напрамках. Будзе такая ідэя і згуртаванасьць дзеля яе ажыццяўленьня — сьцены разбурацца самі ці хаця б патанчэюць.

Міхал Гіль, Паставы

СЬЦІСЛА

Полацкія традыцыі

Полацкі дзяржаўны ўнівэрсытэт дэ-юрэ і дэ-факта робіцца самым старажытным унівэрсытэтам на тэрыторыі Беларусі. Студэнты ПДУ зь верасьня будуць займацца ў будынках былога езуіцкага калегіюму. Яшчэ два гады таму ўнівэрсытэту ўрачыста перадалі частку корпусу калегіюму, якія сёлета зойме гісторыка-філялягічны факультэт. Раней старажытнага будынку належалі вайсковаму шпіталю. Сур'ёзнага рамонт у гістарычных камяніцах

не было даўно — не была нават падлучана сыстэма ацяпленьня. На сёньняшні дзень у корпус «Д» (XIX—XX ст.) ужо паступіла цяпло, кладзецца падлога, працуюць тынкоўшчыкі. Корпус «Г» (XVIII ст.) таксама памаладзеў — драўляныя перагародкі заменены на цагляныя, драўляныя перакрыцьці — на жалезабэтонныя. Два гэтыя корпусы будаўнікі павінны здаць у траўні. А ў верасьні студэнты гісторыка-філялягічнага факультэту ПДУ новы навучальны год пачнуць у аўдыторыях, дзе чыталі лекцыі

эўрапейскія інтэлектуалы XIX ст. Езуіцкія камяніцы можна будзе наведваць і як музэй-універсытэт. ПДУ, створаны ў 1993 годзе на базе Наваполацкага політэхнічнага інстытуту, рыхтуе інжынэраў, філёлягаў, гісторыкаў, юрыстаў, правазнаўцаў, архітэктараў.

Атрутныя тарты

12 чалавек трапілі ў інфэкцыйнае аддзяленьне наваполацкай бальніцы пасля сьвяточнае вечарыны для вэтэранаў у Доме культуры заводу «Нафтан». А ўсяго да

мэдыкаў зьвярнуліся 16 чалавек. Мяркуюць, што прычынай атручэньня сталі два 35-кіляграмовыя тарты, вырабленыя супрацоўнікамі кулінарыі ААТ «Нафтан».

Васіль Кроква, Полацак

Насельніцтва меншае

Колькасьць насельніцтва Беларусі за 2004 г. зьменшылася на 50 тыс. чалавек і склала на 1 студзеня крыху менш за 9 млн 800 тыс., паведамляе Міністэрства статыстыкі і аналізу. Колькасьць

памерлых большая, чым народжаных. Таксама зь Беларусі эмігравала на 3 тыс. чалавек больш, чым прыехала. Найбольшыя страты насельніцтва церпіць Віцебская вобласць, найменшыя — Менск і Берасьцейшчына.

МБ

Падзямельны ход

Гомельскія пажарнікі-ратавальнікі дапамаглі археолягам дасьледаваць падзямельны ход, знойдзены ля старога будынку ў цэнтры Гомелю. Ход сканчаецца двума пакоямі-камэрамі, выкапанымі ў першай палове XX ст.

СБ

Усё толькі пачынаецца

Над старонкамі Поўнага збору твораў Янкі Купалы

АНАТОЛЬ СІДАРЭВІЧ

Непачуты прарок

Паэта беларускае наканаванасці, безвыходнасці, трагічнасці — так бы я азначыў галоўнае ў Купалавай творчасці. Паэта, які ня можа дакрычацца, дагукца да свайго народу. Паэта, які сказаў пра свой народ непрыемную праўду, але так і не звярнуў ягонага пачуцця годнасці. І калі ўжо выходзіць за межы ўласна паэтычных тэкстаў — Лявон Зяблік хацеў бы шукаць праўды «не тапаром, а розумам», а сына свайго Сымона абяцаў забіць «гэтым тапаром» за тое, што той хоча адваяваць сабе права на зямлю і волю. Ня маючы сьмеласці асягнуць праўды сякераю, не дапяўшы яе розумам, Лявон засільваецца. Беларускае наканаванне: або павесіцца, або...

Мікіта Зносок — вось сымбаль беларуса, які патрапіць патрымаць чужы сцяг «над беларускай беднай хатай», памяняць мову, падтрымаць «сьпеў чужацкі» і згаварыцца з чарговым гаспадаром становішча, каб штосьці мець і сабе. І дарма, што той — з «Тутэйшых» — Мікіта гіне. На кожным вітку гісторыі яны — Лявон Зяблік і Мікіта Зносок — узаўяляюцца, прадукуюцца асяродзедзем — бытам і этнапсыхалогіяй.

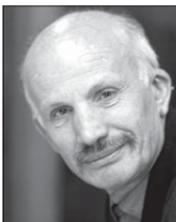
Зноскі шматаблічныя, розны ў іх сацыяльны статус, але ўсім ім уласцівы культ асэсарства: адны пакараюцца і пакланяюцца асэсарам, другія пнуцца ў асэсары.

Тут нехта пацягне мяне за крысо: а Незнаёмы (у драматычнай паэме «На папасе») і ў «Раскіданым гняздо», а Сымон? Ці не Сымон пайшоў на Вялікі сход, па Бацькаўшчыну? На кожным вітку гісторыі беларускае асяродзедзе родзіць і Сымонаў, але таго — з драмы ў пяцях актах — Сымона ці не «беларускія сыны» Лявон і Мікіта павялі «па беларускім бітым шляху» ў Сібір і на Салаўкі?

Купала паказвае футурафобію беларуса, яго пасіўнасць. «Стаім мы перад будучыняй нашай і ўсё варожым, сочым ейны ход...» Ня робім будучыню, не змагаемся за яе. Калі які Сымон і памкнецца па сякеру, Лявон — абы ціха было — гатовы яго забіць або ўдаць асэсару Зноску, а асэсар — «каму трэба». Купала траціць надзею, што беларусаў аб'ясыніць «розум ясны», што яны перастануць «біцца з кута ў кут».

Няўжо кліч вечны будзе ў нас
напрасны —
Кліч бураломны: вызваленне
з пуг?!

АНАТОЛЬ СІДАРЭВІЧ — гісторык, публіцыст. Цяпер працуе над укладаннем збору твораў Антона Луцкевіча. Сталы аўтар «НН» і «Arche».

Пятро Васючэнка характарызуе Купалу як непачутага Прарока. Ды прарок ня мусіць бедаваць і ня мусіць спадзявацца на тое, што яго пачуе і зразумее ўвесь народ. Народ хутчэй схільны выдаць свайго прарока ўладам, як тое было з Майсеем. Выведзены з эгіпецкага рабства і няпэўны сваёй будучыні, Ізраіль наракаў на Майсея і з настальгіяй згадаў то эгіпецкія катлы зь мясам, то хлеб, то ваду; зняверыўшыся ў невідочным сваім Збаўцу, ён змусіў Аарона выліць залатое цяля, пакланяўся яму і казаў: «Вось бог твой, Ізраіль!» Ні сыны Ізраілевы, якіх вывеў Майсей, ні сам прарок не дайшлі да абяцанай зямлі. Гэтую зямлю прарок убачыў адно з гары Нэво, што насупроць Ерыхону...

Паэта расчараваны ў сваім народзе, не знаходзіць водгуку ў ім. Перабольшаныя спадзяванні — вось адна з прычын ягонае трагедыі, трагічнага сьветаадчування.

Сказаўшы праўду пра свой народ, Купала — як сын гэтага народу і яго Паэта — успадкаваў яго цноты і заганы. Прарок, будзіцель, ён сам ня быў цвёрды. Адбылося дакладна тое, што намаляваў ягоны геній у 1919 годзе:

У беларускім вольным краі,
Зь ярамнай збрыўшы стараны,
Царыць чужынец, а ў паслугах
Хто?

— Беларускія сыны!

Не, не з асуджэньнем я пішу пра гэта. Гісторык, калі ён гісторык, апісваючы мінуўшчыну, «наракаць, клясьці ня будзе», бо мінуўшчыну не паправіш.

Прарокаў разумеюць адзінкі, абраныя. Купалу чулі і да Купалы прыслухоўваліся, пакуль ён быў у апазыцыі.

Прарок парам ня служыць... Купала надламаўся. І мы ведаем год ягонага злому: 1926. Апошнія радкі нацыянальнага прарока мы чытаем у вершы «Каб...». А верш «Ёсьць жа яшчэ...» (яго апошняга страфа) сьведчыць пра гэты надлом.

...Эх, людзі,
Сябры мае тут і там,
Мае непадкупныя судзьдзі,
Чаго ж яшчэ хочацца вам?

У 1930-м Купала мог або прыняць вянец мучаніка, або... Здарылася другое. Пачаўся пэрыяд, пазначаны цяжкім ды змрочным пятым томам (азначэньні Янкі Брыля) Поўнага збору твораў. Улада атрымала сваё, Беларусь — страціла прарока. Нагадоўваючы пакаленьні школьнікаў творами, якія Паэта напісаў для ўлады, і натуралістычнымі вершамі з «Жалейкі», бальшавікі хавалі ад іх прарока. І толькі да самых дапытлівых збольшага даходзіла, чаму Купала — вялікі Паэта.

Чаму?

Лягчэй дасьледаваць сацыяльныя, палітычныя чыннікі надлому і злому Купалы, аднак купалазнаў-

PHOTO BY MEDIANET

ства не дасьледавала больш глыбокіх каранёў — псыхалогічных. У свой час Антон Луцкевіч прачытаў лекцыю і напісаў артыкул аб «крытычных момэнтах» у Купалавым жыцці паводле ягоных жа твораў. У 1929-м ён прапанаваў разглядаць апазыцыю «Ян Луцэвіч — Янка Купала», а ў 1932-м напісаў адмысловы артыкул пад такой назвай. На жаль, ва ўмовах бальшавіцкага рэжыму гэтая тэма была забаронена, бо трэба было б пісаць, як зь вясковага хлопца Яна Луцэвіча нараджаецца прарок Янка Купала і як у рэшце рэшт Ян Луцэвіч калі не забівае, дык прыводзіць да падзення (тэрмін П.Васючэнка) Янку Купалу. Трэба было б пісаць аб разьбежнасці паміж Луцэвічам

і Купалам.

Малады, але ўжо і сталы, Янка Купала ў 1919 годзе піша, што жыцьцёвы шлях кінуў яму «толькі жал». У яго прарываюцца і такія словы: «Каб не радзіўся лепш на сьвет!»

Гэта не паэтычнае высьцёбванне, як у постмадэрністаў. У Купалы, калі хочаце, — пачаткі беларускага экзистэнцыялізму. Ён як мінімум тры разы быў у памежнай сытуацыі, як мінімум двойчы — на мяжы самагубства.

Пра ягоную хваробу канца 1919 — пачатку 1920 году, калі ім апекаваўся кс.Фабіян Абрантовіч, пісалі газеты.

Пра ягоны першы «крытычны момэнт», нашаніўскага пэрыяду,

калі ён, апынуўшыся на віленскім бруку, спатыкнуўся на ім, Луцкевіч піша, не ўдаючыся ў дэталі. Дый Вацлаў Ластоўскі нешматслоўны: згадае толькі «шклянога бога». А Мікола Шыла ў мэмуарах ды Ўладзімер Самойла ў лісьце да Браніслава Эпімаха-Шыпілы пра гэта маўчаць (Самойлу толькі «страшна за яго»). Сам жа Купала, застаўшыся ў Вільні бяз працы і разумеючы, якая ганьба яго чакае, калі ён вернецца ў вёску, пісаў Эпімаху-Шыпілу: «... са мной кепска будзе». Што такое «кепска», ён растлумачыў у драматычнай паэме «На папасе».

Наш беларускі Вэрдзі і квота 75%

Міністэрства інфармацыі вынесла папярэджаньне радыёстанцыям «Гіт-FM», «Юністар» і «Новае радыё», якія не дацягваюць да наваўведзенай квоты 75% на беларускую музыку. Чым гэта скончыцца? На пытаньні Сяргея Будкіна адказвае Павал Бараноўскі, які да 1 студзеня працаваў праграмным дырэктарам радыё «Юністар».

«НН»: Павал, мы перажываем часы ператварэньня беларускага этнасу ў сучасную беларускую нацыю. Эпоха стварэньня сучаснай італьянскай нацыі дала Вэрдзі, нямецкай — Бэтховэна, украінскай — «Воцлі Відэлясавы» і «Акіян Эльзы». Вы ўжо больш за 10 год працуеце ў музычным бізнэсе. Наш беларускі Вэрдзі ўжо зьявіўся?

Павал Бараноўскі: Калі ён ужо ёсьць — мала хто ведае пра яго існаваньне. Не разьвіты інструменты даньсення таленту да масаў. Напрыклад, у Смалявічах жыве таленавіты мэлядыст, які ўвасабляе свае ідэі на ўзроўні самадзейнасьці. Ён запісвае дыск і дасылае яго на FM-станцыю, але пасьпеха ня будзе. Бо прадукт не вытрымлівае крытыкі — зьяўдзеньне, мастэрынг, узровень запісу не дазваляюць паспрыяць такому музыканту. Я намаляваў тыповую для Беларусі карціну.

«НН» Якім жа чынам мусіць дзейнічаць наш Вэрдзі, каб яго пачулі і ацанілі масы?

ПБ: Найперш неабходны прадусар, што пакуль для нашага музычнага рынку вялікая рэдкасьць. Роля прадусара такая: ён просіць таленавітага музыку напісаць некалькі добрых песень, пры гэтым ён знаходзіць паралельна таленавітага чалавека, які можа гэтыя песні на належным узроўні выканаць, потым ён знаходзіць таленавітага аранжыроўшчыка і прафэсійных музыकाў, каб потым аддаць ня менш таленавітаму саўндпрадусару. Толькі пасьля ўсяго пералічанага можа нарадзіцца рэч, якая будзе ўспрымацца публікай. Праблема айчыннага шоу-бізнэсу палігае ў тым, што ўкладаць грошы ў музычныя таленты — нерэнтабэльна. Ганарары нашых музыкаў вагаюцца ў раёне 200 даляраў, а калі ты маеш «цэньнік» у 1000 даляраў, то ты лічышся тут супэркрутым. У Расеі на раскрутку праекту аддаецца 300—500 тыс. даляраў, якія могуць і не вярнуцца, але ў тамтэйшай схеме відаць, якім чынам гэтыя грошы абарочваюцца. Мусіць існаваць пэўная інфра-

МАКСІМ МАЛІНЬСЬКІ

ПАВАЛ БАРАНОЎСКІ стаяў ля вытокаў беларускага FM-вясчання, падчас сваёй працы на «Альфа-Радыё» стаў адным з самых папулярных ды-дзьеяў. Зь ягоным прыходам на пасаду праграмнага дырэктара радыё «Юністар» яно ўвайшло ў тройку самых папулярных FM-станцый Беларусі. Менавіта «Юністар» стала першай станцыяй, якая актыўна закруціла «крамбамбульны» «Абсэнт». Бараноўскі сышоў са сваёй пасады, бо ня бачыць вялікіх перспектываў беларускага FM.

структура. У нас яна яшчэ ня складалася.

«НН»: Няўжо талент — такая дробная адзінка? Няўжо ўсё залежыць толькі ад раскруткі?

ПБ: Нашыя спробы з «Атлянтыкай» (Бараноўскі — прадусар і аўтар тэкстаў гэтай групы) год дзесяць таму не далі плёну, бо мы ня мелі ўяўленьня пра прафэсійную

аранжыроўку. Праца на радыё мне ў гэтым дапамагла, і ў нас акрэсьлілася дакладная канцэпцыя. Мы хацелі арыентавацца на сучасную эўрапейскую культуру, а не на Расею.

«НН»: Квота на 75% беларускай музыкі можа стаць штуршком для выяўленьня беларускіх Вэрдзі?

ПБ: Ёсьць вялікая рызыка выклікаць у слухача непрыманьне. Квота не павінна быць навязана. Хоць з 30-працэнтнай квотай я б пагадзіўся. Пасьля ўвядзеньня нават 50-працэнтнай квоты на беларускую музыку продаж дыскаў нашых выканаўцаў не павысіўся. Радыё менш слухаюць, зьнікаюць рэкламадаўцы. 75% — сур'эзнае абмежаваньне, якое можа паставіць крыж на беларускім FM-руку.

ІНШАЕ МЕРКАВАНЬНЕ

«Беларуская музычная альтэрнатыва» сабрала 2000 подпісаў у падтрымку рашэньня Міністэрства інфармацыі аб увядзеньні 75%-е квоты на беларускую музыку. З удакладненьнем: 50% ад іх мусіць быць на беларускай мове.

ДЫСКАГРАФІЯ

Кошык. Горячий финский зартипос

«Князь Мышкин». (р) 2004, «Геометрия», Расея

Нехта можа падумаць: гэты дыск — адна з найбольшых нечаканасьцяў мінулага году. Не пагаджуся! Невялікае расейскае выдавецтва «Геометрия», як аказалася, ужо шмат гадоў пільна сачыла за творчасцю адзінага ў Беларусі калектыву, які выконвае спантанна імправізаваную інструментальную музыку і мае сваё, няхай і нязначнае, кола вельмі адданных прыхільнікаў.

Дзьве праграмы калектыву, зьмешчаныя на дыску, зьяўляюцца сапраўды ці не найлепшымі ў даробку «Князь» з гораду М. «Кошык» быў запісаны ў верасьні 1998 году з удзелам Івана Кірчука, Юр'я Паўлоўскага і нязьменнага лідэра групы Леаніда Нарупэвіча. Гукі гітары мяшаюцца тут на аснове гэткага мінімалізму з галасамі жалейкі, дуды, дудачак і пэркусіі. Мусіць, ужо тады Іван Кірчук паклаў вока на Паўлоўскага як на будучага ўдзельніка ўласнага праекту.

Другая праграма была запісана раней, у 1996 годзе, калі «Князь Мышкин» выступіў як кватэрт з удзелам піяніста Ўладзімера Сівіцкага і басіста Валер'я Башкова, колішняга калегі Нарупэвіча па групе «Зартипо». Больш інструмэнтаў — і больш багатая гукавая гама, якую да таго ж годна расквешіў гукарэжысэр Андрэй Назараў. Варта адзначыць, што сёньня «КМ» выступае часцей за ўсё як дуэт. Скарачэньне складу выклікана рознымі прычынамі — гэта і адсутнасьць музыкантаў, гатовых ахвяраваць магчымым ганарарам дзеля ідэі, і архаічнасьць музычнага рынку, і нават адсутнасьць здольнасьцяў у музыкаў працаваць у падобнай манеры.

Але ж нездарма кажучь: лепш, калі ўнагарода знойдзе цябе, чым самому яе шукаць. І сапраўды: ці шмат у нашай музыцы выпадкаў, калі дыск выдаваўся б у Расеі з ініцыятывы саміх выдаўцоў? Вось вам і вынік: непадробнасьць, арыгінальнасьць і цьвёрдая адданасьць некалі абранаму пляху далі, як у выпадку з «Князем Мышкиным», плён. І сапраўды: горш няма куды, як прасіць ды даганяць. Рулі ва ўласным кірунку!

Інтуітыўны Слухач

КАЛЯНДАР

Люты

- 4 — 500 гадоў з дня нараджэньня польскага пісьменьніка Мікалая Рэя, «бацькі польскай літаратуры».
- 5 — 75 гадоў актору Расьціславу Янкоўскаму (1930), народнаму артысту БССР.
- 6 — 125 гадоў з дня нараджэньня палітычнага дзеяча Станіслава Вільгельма Радзівіла (1880—1920), удзельніка расейска-японскай і Першай сусьветнай войнаў.
- 8 — 150 гадоў з дня нараджэньня рэвалюцыянера, публіцыста Івана Гласка (1855—1881).
- 9 — 150 гадоў з дня нараджэньня гісторыка Мікалая Кіпрыяновіча (1855 — пасьля 1917).
- 9 — 75 гадоў пісьменьніку Валянціну Тарасу (1930).
- 10 — 250 гадоў з дня сьмерці францускага філэзафа, пісьменьніка Шарля Мантэск'ё (1689—1755).
- 12 — 75 год Вальмэну Аладаву (1930), заслужанаму архідэктару Беларусі, сын кампазытара Мікалая Аладава.

Спраектаваў крыты павільён Камароўскага рынку, спартовы комплекс «Раўбічы».

13 — 300 гадоў з дня нараджэньня пісьменьніцы Францішкі Ўршулі Радзівіл (1705—1753).

14 — 100 гадоў з дня нараджэньня актара-купалаўца Ўладзімера Дзядзюшкі (1905—1973), народнага артыста БССР.

14 — дзень Сьвятога Валянціна.

15 — Грамніцы ў праваслаўных.

17 — 50 гадоў паэты і літаратуразнаўцы Галіне Тварановіч-Сяўрук (1955).

21 — 100 гадоў з дня нараджэньня генэрал-лейтэнанта авіяцыі Ўладзімера Шымка (1905—1990).

22 — 100 гадоў з дня нараджэньня польскага лінгвіста Мсьціслава Аляхновіча (1905—1982), аўтара прац па беларускай філялёгіі і фальклёры.

24 — 200 гадоў з дня нараджэньня навукоўца-прыродазнаўца Сьцяпана Кутаргі (1805—1861).

26 — 200 гадоў з дня нараджэньня гісторыка, чальца Віленскай археалягічнай камісіі Аляксандра Здановіча (1805—1868).

27 — 100 гадоў з дня нараджэньня мастака Міхаіла Сеўрука (1905—1979).

АНДРЭЙ ПЯНКЕВІЧ

Да 75-годзьдзя з дня нараджэньня Ўладзімера Караткевіча

Беларускі ПЭН-цэнтар

пры падтрымцы Беларускай асацыяцыі журналістаў, газэтаў «Белорусская деловая газета», «Биржа информации», «Барысаўскія навіны», «Витебский курьер», «Вечерний Брест», «Вольны час», «Газета Слонімскай», «Інтэкс-press», «Народная воля», «Наша Ніва», «Наша слова», «Новы час», «Рэгіянальная газета», «Рэгіянальныя ведомости», «Телевид-инфо», часопісаў «Arche», «Студанцкая думка», «Дзеяслоў», інтэрнэт-выданьняў «Літара.net», «Кнігі.com», «Дзед Талаш», «Пагоня.promedia.by»

аб'яўляе конкурс для маладых літаратараў:

Да ўдзелу запрашаюцца творцы ад 16 да 26 гадоў (на момант абвяшчэньня конкурсу). Ляўрэаты будуць запрошаныя на літаратурны сэмінары і майстар-клясы ў Менск, перад імі выступяць зьнаньня пісьменьнікі, выкладчыкі ВНУ, вучоныя, сьпевакі, адбудзецца зацікаўленая гутарка аб творах маладых аўтараў і літаратурнай дзейнасьці.

На конкурс прымаюцца літаратурныя творы (вершы, апавяданьні, эсы, п'есы, сцэнары, дзёньнікі і г.д.; асабліва вітаюцца дэтэктыўна-прыгодніцкія жанры).

Да разгляду будуць прымацца творы, дасланыя (паводле даты на

паштовым штэмпэлі або даты адпраўкі электроннага ліста) не пазьней за 10 красавіка 2004 г. Падвядзеньне вынікаў першага туру адбудзецца 25 красавіка. Літаратурны сэмінары пройдзе ў Менску ў першай палове траўня.

Журы конкурсу: Васіль Сёмуха (старшыня), Пятро Васючэнка, Ганна Кісьліцына, Андрэй Хадановіч, Барыс Пятровіч, Сяргей Сматрычэнка.

Творы дасылайце на адрас: e-mail: maladylitaratar@tut.by

Паштовы адрас: 220050, а/с 218, Менск, РГА «Беларускі ПЭН-цэнтар».

Даведкі праз электронную пошту ці тэлефон (017) 284-73-29.

Вуліца, поўная нечаканасьцяў

Развагі Віталія Тараса з нагоды тэлепрагляду дзвюх інаўгурацый — Джорджа Буша ў Вашынгтоне і Віктара Юшчанкі ў Кіеве. Вуліца на вырашальным этапе перамагае тэлебачаньне.

Паводле сацыялягічных звестак, найбольшая колькасць тэлегледачоў ва Украіне — 78 працэнтаў — у навагоднюю ноч глядзелі жывую трансляцыю з Майдану Незалежнасці, дзе Юшчанка й Цімашэнка віншавалі ўкраінскі народ з перамогай на прэзідэнцкіх выбарах. Каля васьмі працэнтаў глядзелі выступ спарорніка Юшчанкі Януковіча і менш як 3 працэнта глядзелі на адным з афіцыйных каналаў навагодняе віншаваньне дзейнага на той момант прэзідэнта Кучмы. На жаль, падобнае даследаваньне не праводзілася ў Беларусі. Але, паводле маіх асабістых назіранняў, многія з тых, у каго ідзе «Эўраньюс» (а такіх ня так і мала, прынамсі, у сталіцы) сустракалі Новы год пад віншаваньні з Майдану.

Колькі людзей глядзелі ў жывым этэры інаўгурацыю новага ўкраінскага прэзідэнта, дакладна невядома (на момант, калі пішуча гэта радкі). Але не даводзіцца сумнявацца, што назрала за гэтым відовішчам ня толькі ва Украіне, але й на ўсёй эўрапейскай тэрыторыі былога СССР ня менш, а можа, і больш людзей, чым за інаўгурацыяй Джорджа Буша ў мінулы чацьвер. Тут трэба адразу агаварыцца, што ўсялякага роду афіцыйныя мерапрыемствы, накіраваныя інаўгурацыяй, парадаў, прыёмаў, самітаў і г.д., як гэта ні падасца камусьці дзіўным, зусім не належаць да рэйтынговых тэлеперадач. Тое, што ўражае непасрэдна гледача, скажам, на парадзе вайскова-наветраных сіл, зусім мала ўздзейнічае на яго з экрана тэлевізара.

Зразумела, Сі-Эн-Эн не магла ня весці жывой трансляцыі з Вашынгтону, дзе Буш-малодшы другі (і заўважым — апошні) раз у жыцці прымаў прысягу ў якасці прэзідэнта ЗША. (Некалі расейскі паэт Дзьмітры Прыгаў пудоўна сфармуляваў у верхня стаўленьне савецкага, дый постсавецкага, чалавека да найвышэйшага асобы амэрыканскае адміністрацыі: «Подумаеш — ну, президент, ну Соединенных Штатов. А всё-таки — ведь президент. Соединенных Штатов!») Хаця ўражвала ня столькі пышнасьць цырымоніі й колькасць высокапастаўленых і — тут сапраўды найлепш падыходзіць гэтае слова — самых ушлыво-вых у сьвеце асоб у адным месцы, колькі вонкавая сьцісласьць, зь якой гэтыя асобы ды іх жонкі былі апрануты. Паколькі цырымонія праходзіла пад адкрытым небам, а надвор'е ў Вашынгтоне было ў той дзень ня лепшае, як у Менску, вышэйшыя чыноўнікі Злучаных Штатаў Амэрыкі былі апрануты ў асноўным у курткі й паліто. Запомніўся выразны тэлеартрэт міністра абароны Доналда Рамсфэлда, які ў сваім чорным палітоне з узнятым каўняром, амаль што каўбойскім, але больш строгім капелюшы ды акулерах нагадваў нейкага рамантычнага героя сэрыялу накіраванага «Сакрэтных матэрыялаў».

Зразумела, вопратка на ўсіх была самая модная, але ж і ўсялякія ювэлірныя ўпрыгожаньні накіраваны дзядэм, ланцужоў і г.д. навідавоку не блішчэлі. Гэтаму будзе свае месца й час. Але ў момант прысягі ўсе мусіла выглядаць — і выглядала — строга, як належыць краіне, якая знаходзіцца ў стане вайны.

Капітол самой сваёй назвай і абліччам (ён быў аздоблены агромністымі амэрыканскімі флягамі) міжволі выклікаў у памяці згадкі аб Рымскай імперыі.

Але ж карцінка атрымалася б прэснаю і нават нецікаваю, калі б ня група дэманстрантаў, якія падчас прамовы прэзідэнта

ўзнялі антываенныя плякаты ды пачалі выкрыкваць антыпрэзідэнцкія лэзунгі. Тэлекамэра адразу зафіксавала гэты момант і рэтранслявала яго на ўвесь сьвет. Бадай, лепшага падарунку прэзідэнту ягоныя праціўнікі проста не маглі б прыдумаць — усё зноў пераканаліся ў тым, што з дэмакратыяй у ЗША ўсё ў парадку.

Зусім ня тое, што было задумана, выйшла ў АНТ, якое вырашыла прысьвяціць інаўгурацыі Буша паказь фільму Майкла Мура «Фарэнгейт 9/11». Фільм таленавітага шоўмэна і тэледакумэнталіста-правакатара маральна састарэў ужо ў той момант, калі атрымаў Залатую пальмавую галіну летась на Канскім кінафэстывалі. Ніводзін чалавек, у тым ліку, думаю, і сам Мур, які не пазбаўлены пачуцьця гумару, ні на хвіліну не паверыў, што такім чынам былі адзначаны мастацкія вартасці кінастужкі. Гэта была проста, так бы мовіць, паліткарэктнасьць па-эўрапейску. Фільм выйшаў відавочна зацягнутым і невыносна сумным — глядзець яго можна, толькі наглыгаўшыся вялікай колькасці кавы, што бліжэй да поўначы большасць беларускіх гледачоў наўрад ці рызыкнулі зрабіць.

Куды падзеліся расказаная манера й бліскучая іронія Мура-шоўмэна, якому звычайна выдатна ўдаецца высьмейваць тупагаловых амэрыканскіх чыноўнікаў рознага рангу? Ён ператварыўся ў звычайнага рытара, які тупа і ўпарта паўтарае на розныя лады прыкладна адно й тое ж: Буш і ягонае атачэньне — кепскія, сквапныя людзі, сам ён сябруе з кепскімі саудаўскімі шэйхамі, бэн Ладэн — ягоны тайны сябар, Садам Хусэйн — гэта зусім ня бэн Ладэн, Буш нічога не зрабіў дзеля бясьпекі ЗША, амэрыканскі народ падманулі; вайна ў Іраку — гэта кепска, увогуле вайна — гэта кепска, Буш — ніякі не герой... І г.д. і да т.п. І так па коле цягам усяго фільму. Ніводнага сапраўды сэнацыйнага факту, ніводнага кадру, якога б кваліфікаваны, так бы мовіць, глядач ня ведаў ці ня бачыў раней на ўсіх тэлеканалах. Замест аналізу ці нават публіцыстыкі — нейкая жуйка агульных месцаў і трывіяльных ісьцін. Ну і, вядома, галоўны, кепска прыхаваны патас: я крытыкую прэзідэнта самай магутнай у сьвеце дзяржавы, значыць...

Сюжэт пра чэскага дыплямата-распусьніка стаўся прадмовай БТ да інаўгурацыі першага дэмакратычнага прэзідэнта Украіны, як «Фарэнгейт 9/11» папярэднічаў інаўгурацыі Буша.

Зразумела, што тыя, хто вырашыў паказаць «Фарэнгейт 9/11», ня проста хацелі паказаць Амэрыку імперыяй зла й пераканаць у гэтым беларускага гледача (для гэтага можна было б выкарыстаць і лепшыя, але больш танныя для беларускага падаткаплатніка фільмы). Гэта свайго роду знак. Мы паказваем такія фільмы ў самы, што называецца, прайм-тайм, мы крытыкуем Амэрыку ўслед за такімі краінамі, як Францыя ці Нямеччына, — значыць, мы...

Аднак, пры ўсяе моцы тэлебачаньня як сродку масавае прапаганды, яно не зьяўляецца ўсёмагутным. Абагаўляць яго ці падаваць як нейкі шатанскі супэрфэтыш, змагацца зь якім немагчыма — значыць,

АФИЦЫЙНЫ МЕНСК на інаўгурацыі Віктара Юшчанкі прадсталяў асабісты сябар Аляксандра Лукашэнка і старшыня нацыянальнага сходу Ўладзімер Канаплёў.

рабіць звычайную памылку. Гэта памылка перабольшваньня.

Ні кіно, ні тэлебачаньне, ні відэаіндустрыя, ні нават Інтэрнэт не змянілі чалавечай сутнасьці настолькі, каб людзі ператварыліся ў робатаў, якія толькі й здольныя, што выконваць загады зьверху. Падобная антыўтопія, традыцыі якой былі закладзеныя многімі псьменьнікамі-фантастамі і атрымалі працяг у выглядзе «Матрыцы», сталася штампам масавае сьвядомасьці.

Гэты штамп ня можа патлумачыць, чаму ва Украіне, дзе тэлеканалы былі ангажаваныя ўладай на чале з Кучмам і Януковічам, людзі не паверылі прапагандзе й выйшлі на вуліцы. Менавіта вуліца на вырашальным этапе перамагла тэлебачаньне (яго, як вядома, глядзяць галоўным чынам дома, сядзячы ў крэслах, і ў гэтым яго звышзадача). Менавіта пра гэта, дарэчы, з жахам і адчаем гаварыў дарадца расейскага прэзідэнта Глеб Паўлоўскі ў тэлеэтэры з Кіева адразу пасля таго, як стала ясна — перамога Януковіча папярэвая. Ён казаў тады пра перамогу «вуліцы» як пра нейкі апакаліпсіс новага часу. І гэта зразумела, бо «аранжавая рэвалюцыя» ва Украіне азначала, акрамя іншага, яшчэ й поўны прарвал Паўлоўскіх ды іншых спэцыялістаў-палітэхнолягаў, паразу Першага ды іншых расейскіх дзяржаўных, ці нападдзяржаўных, ці падкантрольных дзяржаве тэлеканалаў. Уся разьбішаная антышошчанкаўская, антыўкраінская прапаганда, якая няспынным патокам лілася з тэлеэкранаў у тым ліку і на ўкраінскага гледача, пайшла намарна. (Хаця нельга адмаўляць і тое, што тэлебачаньне — той самы «Эўраньюс», напрыклад, дапамагла ў мабілізацыйнае кампаніі

Юшчанкі. Такая вось дыялектыка.)

Тым ня менш, дзяржаўная машына абалваньваньня дала збой. Тое самае, дарэчы, толькі ў меншых маштабах, здарылася пазьней з акцыямі пратэсту расейскіх пэнсіянэраў супраць «упарадкаваньня» ільготаў. Напэўна, камуністы, якія сталіся ў многіх месцах завадатарамі тых акцыяў, моцна здзівіліся б, калі б ім казалі, што сярод прычынаў, што вывелі людзей на вуліцы, былі акцыі пратэсту ва Украіне — вольна ці нявольна многія зрабілі зь іх для сябе выснову, што дзяржаўная машына не такая ўжо ўсёмагутная... (Нездарма ў Санкт-Пецярбургу пратэстанты наўпрост перанялі ва ўкраінцаў аранжавы колер як знак пратэсту.) Расейскае тэлебачаньне вымушанае было паказаць ня толькі самаўпэўненых дэпутатаў Дзярждумы і дзяржаўных чыноўнікаў на чале з Пуціным, але й звычайных людзей, незадаволеных палітыкаю ўладаў і прэзідэнта.

Такое ўражаньне, што і беларускія ўлады таксама адчулі павевы новых настройў унутры краіны. Адчулі, але паступілі адпаведна ўласным старым уяўленьням і стэрэатыпам — узмацненьнем... тэлепрапаганды. Сюжэт пра чэскага дыплямата-распусьніка, крыўдзіцеля беларускіх юнакоў, паказаны ў пятніцу ва ўсіх інфармацыйных праграмах, стаўся свайго роду падрыхтоўчай акцыяй да інаўгурацыі першага дэмакратычнага прэзідэнта Украіны, як фільм Майкла Мура папярэднічаў інаўгурацыі Буша. Але праз увесь мінулы тэлебачаньне прасьвечвала: улады баецца, што беларускія грамадзяне змогуць адарвацца ад крэслаў перад тэлеэкранамі ды выйсьці на вуліцу.

У краіне разьюшаных пэнсіянэраў

Працяг са старонкі 2.

Знаходзячыся на мітынгу, я перш за ўсё хацеў праверыць справядлівасць тэзісу аб тым, што левы і правы флянці расейскай апазыцыі заключылі негалосны пакт супраць тыраніі Пуціна. Знайсці адказ мне дапамагло зьяўленне хлопца з украінскай групы «Левая ініцыятыва» ў аранжавым шалі. Маладыя сябры КПРФ, убачыўшы аранжыста, паставіліся да яго абсалютна нармальна. Лінія партыі, паводле іх слоў, цяпер наступная: «Ва Украіне рэжым Кучмы давёў сытуацыю да такога стану, што народ пайшоў няхай з аранжавымі, але на рэвалюцыю. Любыя рэвалюцыйныя сілы, якія дапамогуць прыбраць Пуціна, апраўданыя. Праца з дэмакратамі ў гэтым пытанні павінна праводзіцца».

Бабка побач закрычала, што «Юшчанка — юда», але прызнала, што Януковіч «таксама ніякі». «А вось Лукашэнка — гэта так! 95 адсоткаў расейцаў гатовы яго падтрымаць», — сказала дэтка.

Напрыканцы мітыngu стала зразумела, што нешта ў расейскай апазыцыі за апошні час усё ж змянілася. Зь вялікім спаўненнем да акцыі пачала прыгусоўвацца моладзь. З аднаго боку тусоўшчыкі, з другога — студэнты, якіх рэформы таксама сур'ёзна закранулі.

Маладыя ўносяць новы тон у справу апазыцыі. Перш за ўсё заслугоўвае ўвагі іх устаноўка на радыкальныя акцыі. Як толькі мітынг закончыўся, блэк «Авангарду чырвонай моладзі» паспрабаваў прарвацца ў мэтро, каб ехаць на штурм прыёмнай Пуціна. Ідэя здавалася бессэнсоўнай. Аднак маладыя камунары ўсё роўна пачалі правакаваць мянтоў на сутычку. Пазней з радзье я даведаўся, што некаторыя зь іх, нягледзячы на перавагу прадстаўнікоў «органаў», прарваліся ў прыёмную. Яны арыштаваныя і чакаюць суду.

Асабіста ўзяць удзел у махачы з мянтамі мне не давялося. Да нас падбег знаёмы карэспандэнт і апарашыў навіной: у падмаскоўным Адзінцовым пэнсіянэры збіраюцца

перакрываць шашу на Мажайск. Мы хуценька скочылі ў машыну і памчаліся ў Падмаскоўе. Перад будынкам адзінцоўскай адміністрацыі нас сустрэла жменька пэнсіянэраў. Гэта ўсё, што засталася ад мітыngu, які бушаваў тут гадзін таму. Усё закончылася мірна — выступам начальніка адміністрацыі, які паабяцаў старым «ва ўсім разабрацца».

Натоўп паступова разыходзіўся, калі на ўскрайку плошчы пачуліся енкі. Афіцэры ФСБ паспрабавалі праверыць дакумэнты ў камуністычнага бонзы Кручкова. Зьбегліся разьюшаныя пэнсіянэры. І тут я зразумеў, што расейскі пэнсіянэр — сапраўды страшная сіла. З крыкам «А дзе вы былі, калі маю дачу рабавалі?!» жанчына павісла ў афіцэра на рукаве. «Ганьба адзінцоўскай міліцыі!» — зароў іншы мітынгвец, адцясяняючы міліцыянтаў. У паветры запахла крывавым расейскім бунтам. Эфэсбэшнікі адразу кінулі паганеа і недзе зніклі. Пэнсіянэры аціхлі, аднак ненадоўга. Тут яны ўбачылі відэакамэру ў

аднаго з маіх знаёмых. Даведаўшыся, што ён робіць сюжэт для сайту КПРФ, яны нас абкружылі.

Так што перакрыцьцё дарогі ў гэты дзень усё ж адбылося: пэнсіянэры блякавалі выезд нашаму аўтамабілю, прымусяўшы запісаць на

відэа іх доўгія і нудотныя маналёгі пра тое, як цяжка жыць старым у пуцінскай Расеі.

Прычым гэта былі яшчэ сытыя падмаскоўныя пэнсіянэры, а што адбываецца ў беднай глыбінцы, проста страшна сабе ўявіць.

«Мы станем сумленнай нацыяй»

«Мы вернем правы людзям на месцах. Людзі самі навядуць парадак на вуліцы, у вёсцы ці горадзе. Самі будуць выбіраць мясцовых кіраўнікоў». З урачыстае інаўгурацыйнае прамовы Віктара Юшчанкі на Майдане Незалежнасці.

Прыняўшы прысягу на Бібліі і Канстытуцыі, трэці ўкраінскі прэзідэнт паехаў на Майдан Незалежнасці, дзе яго чакалі 300 тысяч чалавек; рэшта краіны сачыла за прамовай Віктара Юшчанкі па тэлевізары.

Юшчанка падзякаваў Богу ды «ўсім і кожнаму грамадзяніну Украіны, за каго ён ні галасаваў»: «Мая перамога — гэта перамога ўсіх. Кожны мае права выбіраць шлях Украіны, кожны можа выбіраць тыя колеры, якія яму блізкія. Але наш супольны выбар — колеры ўкраінскага сьцягу, ён яднае нас усіх, хто жыве на Ўсходзе, на Захадзе, на Поўначы і на Поўдні. Украінская дзяржава адбылася, наш выбар гэта пацьвердзіў. На Майдане Незалежнасці ўкраінцы паўсталі перад сьветам як сучасная ўкраінская нацыя».

PHOTO: BVMEDIA.NET

Адзіная нацыя

«Мы, грамадзяне Украіны, сталі адзінай украінскаю нацыяй. Нас не падзяліць ні мовамі, ні верамі, якія мы вызнаём, ні палітычнымі поглядамі, якія мы выбіраем. Прысягаю — кожны зможа вучыць дзіця на мове бацькоў. Кожны зможа маліцца ў сваім храме. Усім будзе гарантавана права на ўласную думку. Мы будзем чуць адзін аднаго, бо ў нас бу-

дзе свабода слова і незалежная прэса. Мы створым дэмакратычную ўладу — сумленную, прафэсійную і абавязкова патрыятычную».

Сьцяна, якая аддзяляе чыноўніка ад людзей, будзе зруйнаваная. Быць і ва ўладзе, і ў апазыцыі стане аднолькава пачэсным, калі служыш сваёй краіне. У нас будзе маральная ўлада, здольная аб'яднаць грамадзтва».

Маральная ўлада — улада народу

«Урад будзе аддаваць людзям бюджэт да апошняй капейкі. Мы зьнішчым сыстэму карупцыі ў краіне, выведзем эканоміку зь ценю. Падаткі будуць зьніжаны, але плаціць іх будуць усё. Бізнэс будзе аддзелены ад улады. Бюджэт ні для кога адгэтуль ня будзе кармушкаю. На дзяржаўных паса-

дах будуць працаваць толькі тыя, у каго выдаткі адпавядаюць прадэкляраваным даходам. Мы станем сумленнай нацыяй».

Мы вернем правы людзям на месцах. Людзі самі навядуць парадак на вуліцы, у вёсцы ці горадзе. Вы самі выбераце сабе кіраўніка, самі заробіце грошы і самі будзеце іх выдаваць. Мы будзем нацыяй самакіраваных супольнасьцяў».

Эўрапейскі выбар

«Наш шлях у будучыню — гэта шлях, якім ідзе аб'яднаная Эўропа. Мы з Эўропай належым да адной цывілізацыі, падзяляем яе каштоўнасьці. Гісторыя, эканамічныя перспэктывы, інтарэсы людзей даюць ясны адказ, дзе нам шукаць сваю долю».

Наша месца ў Эўрапейскім Саюзе, мая мэта — Украіна ў аб'яднанай Эўропе! У Эўропе гістарычны шанец Украіны раскрыць свае магчымасьці».

Эўрапейскія стандарты стануць нормаю ў сацыяльным жыцьці, украінскай палітыцы».

Кожны крок да Эўропы — гэта новыя магчымасьці для мільёнаў украінцаў! Яшчэ нядаўна ўступленьне ў Эўрапейскі Саюз вельмі шмат каму здавалася далёкай перспэктывай, але вольныя эўрапейскія народы ня раз прысьпешвалі час».

Сымбаламі хуткіх зьменаў сталі абломкі Бэрлінскай сьцяны, круглы стол у Варшаве і наш Майдан у Кіеве!»

СЬЦІСЛА

ЗША для Украіны

У панядзелак на разгляд Сэнату ЗША быў прадстаўлены праект закону, які прадугледжвае рэжым найбольшага спрыяньня для украінскага імпарту на рынку ЗША і скасаваньне папраўкі Джэксана-Вэніка, якая дзейнічае ў дачыньні да краінаў былога СССР з 1974 г. Дакумэнт прадугледжвае таксама падтрымку Злучанымі Штатамі далейшай дэмакратызацыі ва Украіне.

Тэлефонаў больш, чым карыстальнікаў

У 10-мільённай Чэхіі колькасць мабільных тэлефонаў у 2004 годзе дасягнула 10,7 млн, то бок перавысіла колькасць жыхароў краіны: цяпер на 100 грамадзянаў краіны прыпадае 105 тэлефонаў.

Віншаваньні ўкраінцам ад Шварцэнгера

Губэрнатар штату Каліфорніі Арнольд Шварцэнгер павіншаваў

Віктара Юшчанку з абраньнем на пасаду прэзідэнта Украіны. «Каліфорнія ёсьць домам украінцаў, колькасць якіх увесь час расьце, і чые каштоўнасьці і традыцыі ўмацоўваюць наш «залаты штат», робяць унёсак у наш прагрэс і працьвітаныя», — напісаў славетны актёр.

Ніхі абудзіліся

Гэты малы народ, карэнныя жыхары Сахаліну, даўно ператварыўся ў меншасць на

ўласнай зямлі, якую падзялілі і экспloatуюць нафтавыя кампаніі Расеі. На мінулым тыдні адбылося першае масавае негвалтоўнае выступленьне сахалінскіх абарыгенаў. Яны тры дні перакрывалі дарогу, якую бульдозэры праклалі празь сьвятую даліну ніўхаў, дзе былі пахаваныя продкі народу».

Памёр Ян Новак-Езьяраньскі

Пісьменьнік, палітык,

шматгадовы кіраўнік польскай службы радыё «Свабодная Эўропа» Ян Новак-Езьяраньскі быў адным з твораў сучаснае палітычнае сьведомасьці палякаў. Сапраўднае ягонае імя — Зьдзіслаў Езьяраньскі, але псеўданім «Ян Новак», якім ён карыстаўся ў польскай падпольлі падчас нямецкае акупацыі настолькі прыжыўся, што так і застаўся.

АП; gazeta.pl, korrespondent.net

Альбарутэніка ў бібліятэцы

Першым зь беларусаў у Японіі быў Іосіф Гашкевіч, потым — Пётар Краўчанка і Адам Мальдзіс, а потым — я. Пачэснае чацьвёртае месца. Запісы падчас і пасля падарожжа ў Японію прэзэнтуюць пецяярбургскі беларус, доктар філялягічных навук Мікола Нікалаеў.

Першым зь беларусаў у Японіі быў Іосіф Гашкевіч, потым — Пётар Краўчанка і Адам Мальдзіс, а потым — я. Пачэснае чацьвёртае месца. Іосіф Гашкевіч пасля вяртаньня напісаў слоўнік і граматыку японскай мовы, Пётар Краўчанка па вяртаньні расказаў мне, што ён ня злоўжываў пячаткай беларускага пасольства ў Токіё, бо ёй распараджаецца сакратар пасольства. Адам Мальдзіс напісаў дзёньнік падарожжа зь цікавымі разважаньнямі пра японскіх прафэсараў і пра сад камянёў, які пабудавалі манахі-будысты сэкты дзэн. Я ад пачатку падарожжа падкупіўся пісаць хайку.

Канон патрабуе, каб у першым радку было пяць складоў, у другім — сем, у трэцім — ізноў пяць. Мая японская настаўніца Тамока паблажліва казала, што, калі выходзіць у сярэднім радку ня сем, а восем складоў, гэта дапушчальна.

Ляцім у Токіё

Праз пагрозу тэрактаў усіх 300 пасажыраў грунтоўна трасуць спэцслужбы маскоўскага аэрапорту. Рэйс затрымліваецца. Сярод пасажыраў эўрапейцаў і азіятаў пароўну. Здалёк відаць купка экскурсантаў, купка спартоўцаў, бізнэсмэнаў з кейсамі, кіношнікаў з рыштункам. Стаяць тры маладыя агрэсуна прыгожыя дзяўчыны, па чарзе бегваюць пакурьшчы. Адна зь іх асабліва высокая і ладная, на шыі вісіць вялізны, як у сьвятара, крыж з каляровых шкельцаў. Вочы ў дзеўкі шырока расплошчаны — напэўна, едзе першы раз. Але за шырока расплошчанымі вачыма прыхаваны лянна-ўважлівы ацённаючы позірк, што пільнуе самотных японцаў. Падыходзіць да аднаго маленькага і тоўстага, добра апранутага, які стаць за мной, — пачынае загаворваць. Што бачыў у Маскве, што спадабалася... Зьбіваюцца на палітыку — гавораць пра злога Лукашэнку. Я міжволі падслухуюваю. Японец з кепскай расейскай мовай. Пытаецца, адкуль яна так добра разбіраецца ў палітыцы. Аказваецца, родам з Полацку. Значыць, я не чацьвёрты...

Жыцьцё ў Кудайры

Жыву ў старой кватэры прафэсара Такуакі Баная ў Кукубундзі. Тут захоўваецца большая частка ягонаў бібліятэкі. Сам прафэсар і яго жонка Тамока ўжо купілі новую кватэру, у Кудайры (зялёны раён вялікага Токіё). Гэта вельмі блізка ад месца працы — унівэрсытэту Хігасубашы.

Троці ў Японіі паводле рэйтынгу унівэрсытэт славіцца эканамістамі — менавіта выпускнікі Хігасубашы

.....
МІКОЛА НІКАЛАЕЎ — супрацоўнік Расейскай нацыянальнай бібліятэкі, сябра вучонай Рады РНБ. Жыве ў Санкт-Пецярбургу.

шы распрацавалі ідэі ўздыму разбуранай вайной краіны. Адзін зь іх цяпер — прэзыдэнт кампаніі «Гаэта», другі — міністар эканомікі.

У бібліятэцы ўнівэрсытэту паказваюць старыя партрэты: наш вядомы паэт і эканаміст... знакаміты эканаміст і філэзаф... славыты літаратар і эканаміст... — шмат пра каго з выпускнікоў так гавораць. Пецярбургскаму госьцю паказваюць адзін з двух тамоў расейска-францускага слоўніка, які належаў капітану Васілю Галаўніну. Капітан на тры гады быў затрыманьні ў японскім палоне — з 1811 да 1813. Ад няма чаго рабіць ён дапісаў на канцы адсутныя ў слоўніку словы.

Такуакі Банай нарадзіўся 19 студзеня 1949 году ў Токіё, яго жонка Тамока — 15 студзеня 1948. Абое былі адзінымі дзецьмі ў сям'ях і памятаюць паваявныя нястачу і голад. Такуакі ўспамінае, як пакрыўдзіў бацьку, калі ўзяў у сябра трохі ежы, якую раздавалі галодным такіскім школьнікам амэрыканскія салдаты.

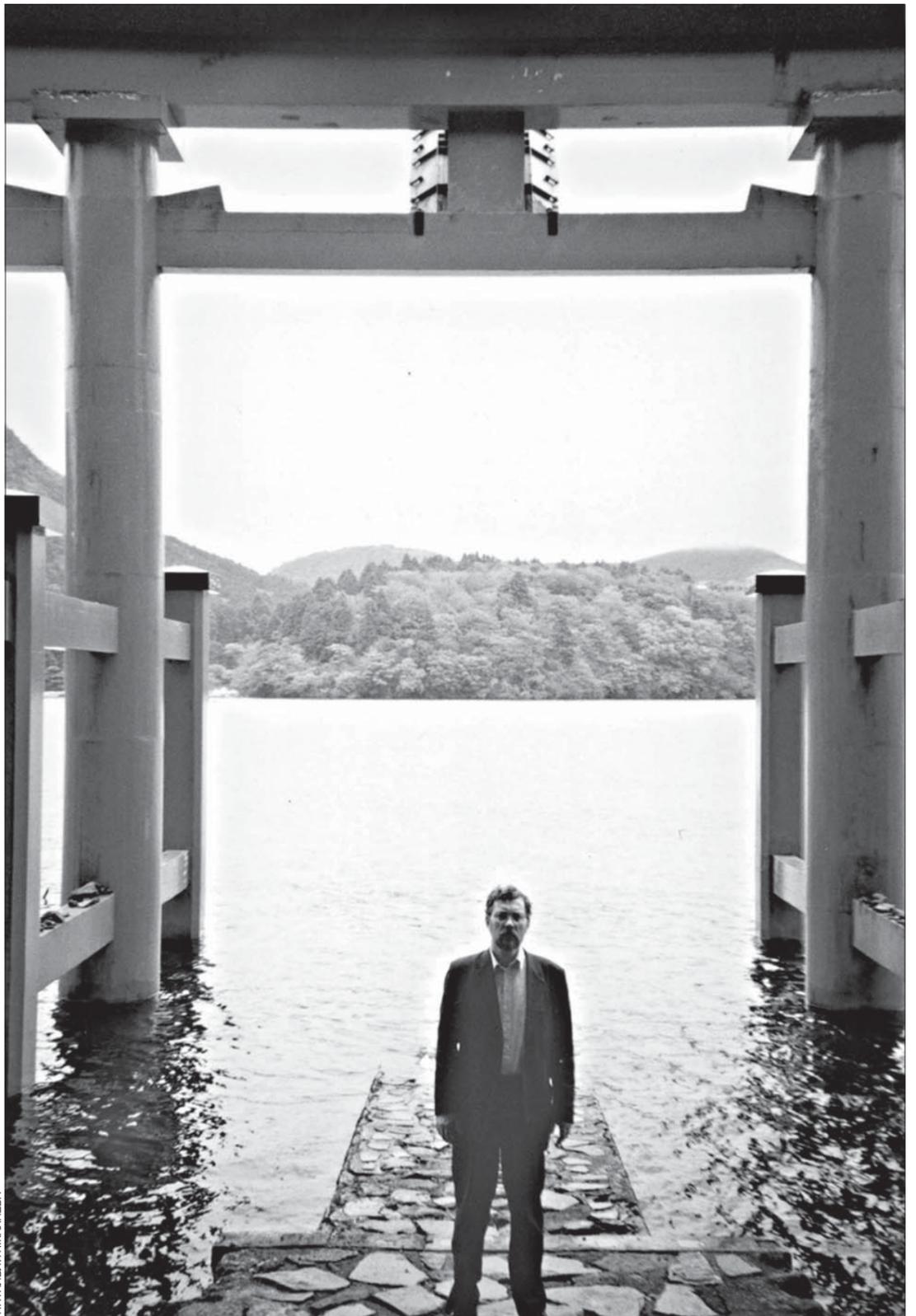
Тамока закончыла ўнівэрсытэт Сьвятой Сафіі ў Токіё, пераклала на японскую мову кнігу Дзьмітрыя Ліхачова «Паэзія садоў» і некалькі літаратурных твораў. Такуакі абараніў доктарскую на тэму «Перагляд гістарыяграфіі расейскай фалькларыстыкі» і выдаў паяпонску кнігу пра мастацтва лубку ў Расеі. Ён кнігалюб і бібліяфіл, цікавіцца паходжаньнем славян, назвы «Белая Русь», гісторыяй этнаграфіі дарэвалюцыйнай Расеі, у тым ліку постацьцю Сержпуюскага. Я спадзяюся зацікавіць яго ідэяй падружыць японскіх і беларускіх мастакоў кнігі і каліграфію. Тут мы можам сябраваць на роўных.

Увечары сустрэча ў хаце прафэсара Баная. Тамока падае традыцыйныя японскія закускі і салодкае. Ролью алькагольных напіткаў выконвае піва «Сапара». У Такуакі Баная праз два дні павінен вызначыцца службовы лёс — яго выбіраць ці ня выбіраць прарэктарам па навучальнай рабоце.

Я ўспамінаю гісторыю прарэктара па навучальнай рабоце Акадэміі сувязі імя Будзэнага, нашага шпэцсага беларуса генэрала Кананюка, — як падчас навучальнага працэсу зьнік адзін са слухачоў — сын маршала Савецкага Саюзу Радзівона Маліноўскага...

Тамока ня горш за мужа валодае мовай — яна перакладае мае (Кананюковы) байкі сыну-архітэктару і дачцо-студэнтцы. На дварэ пачынаецца навальніца. Мяне завозіць на кватэру ў Кукубундзі, і Банай паказвае сваю бібліятэку — два пакойчыкі з мэталічнымі бібліятэчнымі стэлажамі. Прапануе не саромецца і ў вольны час карытацца кнігамі. «Знойдзеце тут і маю альбарутэніку», — гаворыць прафэсар.

Пакуль сьвежыя ўражаньні, складаю хайку:

АЗЭРНАЯ БРАМА. Ад яе пачынаецца дарога да манастыра Дзіндзя ў Хаконэ.

Дождж у Кудайры.
 Маці пераклала сыну
 Расказы госьця.

Сустрэча з «Прэсідэнтам»

На візытоўцы вялікімі літарамі напісана: «Тацуо Хорыяй, Прэсідэнт». Ніжэй адрас: Токіё, Чуоку, Гіндза. Мору-білдынг, 4 паверх, юрыдычная кантора «Харыяй». Гіндза («срэбны раён») — самае цэнтральнае, дарагое і багатае месца ў Токіё. Маленькія літары на версе візытоўкі: «Общество японско-белорусской дружбы». Тацуо Харыяй — чалавек ужо стары і вельмі прадстаўнічы. Больш чым 40 разоў быў у СССР, пару гадоў таму наведаў Беларусь. Здымае з паліцы альбом «Аляксандар Рыгоравіч Лукашэнка». Там на адным зь першых разваротаў яго, Тацуо Харыяй, партрэт і нейкае пажаньне.

«Гэта надрукавана без маёй згоды», — гаворыць Тацуо і пачынае са сьмешачкамі расказаваць, які быў клопат, калі Аляксандар Лукашэнка прыехаў у Японію паглядзець на хакей [маецца на ўвазе Зімова Алімпіяда-98 у Нагана], не атрымаўшы згоды японскага ўраду.

Распытвае мяне пра маіх дзяцей, расказвае пра трох сваіх дачок... Я спрабую больш пагаварыць пра Беларусь, але стары такіскі адвакат застаецца ў сваіх расказах у тых часах, калі ён дапамагаў маскоўскай патрыярхіі ня страціць правоў на праваслаўны храм у Токіё (храм апынуўся ў зоне амэрыканскай акупацыі). Потым вядзе на абед у рэстаран. У рэстаране на Гіндзе дорага, смачна і ёсьць усё, што пажадаеш. Раптам разумею, што пажадаць можна і прыгожую палачанку... Хайку гэтага вечара:

Гэтай восеньню
 Згубілася ў Токіё
 Дзеўка з Полацку.

Уражаньні левага акна

Я гляджу на Японію празь левае акно новай «Гаэты» прафэсара Баная. З гэтага акна павінна быць бачная Фудзіяма, але яна закрытая шчыльнымі хмарамі — нават і не заўважыў, калі была. Едзем у горы, ва ўнівэрсытэцкі пансіанат. Мясцовасьць называецца Хаконэ — там з гары б'юць гарачыя крыніцы. Да самай верхняй крынічкі-гейзера пешкі ідуць турысты, а па канатнай дарозе едуць скрынкі з яйкамі. Яйкі вараць ў прыродна-гарачай вадзе, яны пры гэтым робяцца чорныя, усё адразу раскупяюць турысты. Стаіць страшэнны смурод ад серавадароду, які выходзіць разам з парай з нетраў гары.

прафэсара Баная

СРЭБНЫ РАЁН, па-японску «Гіндза», — самае дарагое і багатае месца ў Токіё.

У пансіянаце, як і ва ўсіх навакольных дачах і курортах, басейн з гарачай тэрмальнай вадой. А вось народу няма — усё ў Токіё, вучацца. Каля чатырох ночы будзімся ад грому — нібыта побач з нашым духпаўярховым пансіянацікам страляў залпам цэлы артполк. Праўда, другога «залпу» не было, чуваць толькі моцны дождж. Гэты дождж адмыслова намачыў велізарныя дрэвы — сугі — вакол сьвітаісцкага манастыра 757 году. Веліч у прамым сэнсе — сугі павырасталі да дваццаці пяці мэтраў, пры таўшчыні сама меней тры абхваты.

На раніцы мы аглядалі манастыр Дзіндзя: складаецца зь некалькіх храмаў, некалькіх брам, штучных вадаёмаў з вадаспадамі ды залатымі рыбкамі і адной велізарнай лесьвіцы. Лесьвіца пачынаецца ад брамы, якая стаіць у вадзе возера. Усходы каменныя і шырокія, крута падымаюцца ўгару да галоўнага храму. На сярэдзіне і ў канцы гэтай дарогі яшчэ дзьве брамы, такія, як і азэрныя, ярка-чырвоныя, пабудаваныя з таўшчэзных сучэльных бярвёнаў сугі. Прыгажосць прыроды. Абсалютная прыгажосць прыроды. На зваротным шляху Фудзіямы таксама не відаць з-за хмараў. Нецкана на некалькі хвілін хмары сыходзяць, і мы бачым велічную сьвятарную гару.

Хайку гэтага падарожжа:

Паехалі мы
Далёка вандраваці —
Да гары Фудзі.

Перааднаўленьне

Расейка-прафэсарка, якая жыве ў Японіі не адзін ужо год, любіць сьвітаісцкія храмы. Многія зь іх, асабліва тыя, што ў Кіёта і Нары, датуюцца VIII—IX стагодзьдзямі нашай эры — і на іх тэрыторыі ёсьць пабудовы, якія з таго часу не гарэлі! А храму за Нарай яна ня любіць. Ён не захоўвае старажытнай забудовы. Ён заснаваны вельмі даўно, але кожныя 33 гады яго разбураюць дашчэнтку, пакідаючы толькі слуп, каб пазней пазнаць месца. Месца зарастае лесам, а храм у гэты час будуецца на другім беразе ракі. Будуецца як мага лепш

— і бансай (падстрыжку дрэваў) прымяняюць, і залатых рыбак разводзяць у штучных вадаёмах... Праз трыццаць тры гады ўсю створаную прыгажосць бураць. Бураць дашчэнтку і ідуць у лес насупраць, каб адшукваць слуп — знак старога манастыра. Пачынаюць аднаўленьне, разбудову. На наступныя 33 гады. Гэтае будаўніцтва — месца абавязковага штогадовага паломніцтва імператара Японіі.

Хайку гэтага досьведу:

Разбураны храм
Можна праз час аднавіць
Абы хто хацеў.

Экспэсія ў Нару, альбо Сон у восеньскую ноч

Калі ў Кіёта ўзяць напратак машыну і ехаць гадзіну на паўночны ўсход, трапіш у Нару. Пад'ехаўшы,

спыняемся падсілкавацца. Я першы раз у жыцці бачу канвэр з сусі побач з сабой, а вуліцу — праз акно.

Сусі — гэта камячок рысу. Сырая рыбка зверху — гэта так, дзеля смаку. Зьелі на кожнага па шэсьць камячкоў з рознымі рыбкамі. Пакінулі гару талерачак і атрымалі дзіўную нейкую сытасць. Першабытная сытасць ад сырой рыбы з вараным рысам.

Імгненна засыпаю ў гатэлі і бачу сон — мяне выклікаюць у Наваградка, узяць удзел у спрэчцы. Праблемы набалелыя, я спрачаюся гораца, робіцца відавочным, што мой дух мацнейшы, і я перамагаю. Раніцай аказваецца, што наш гатэль знаходзіцца побач з паркам, у якім ручныя алени і будыскі манастыр з самай старажытнай бронзавай статуяй Буды. Буда сядзіць у найвялікшым у сьвеце драўляным будынку велічыней зь сяміпаўярховы дом, які не гарэў ад VIII стагодзьдзя нашай эры. Малюся, дзякуючы Буде за сілы, якія далі мне перамагчы ў спрэчцы на Радзіме. Хайку гэтага здарэньня:

Сырая рыба
Аднавіла мне сілы
Дзеля малітвы.

Працяг падарожжа па Нары

У Нары можна наведаць магільні першых імператараў. Яны захаваліся, яны дагледжаныя.

Дзеля перакусу мяне частуюць мясцовай хурмой — яна цьвёрдая, як морква, — і вязуць за горад, у манастыр Харудзі. Там ля галоўнага храму першай будыскай абіцелі безліч паломнікаў, для якіх прафэсійныя пісцы пэндзлем упісваюць іерогліфы ў спецыяльную «кніжачку паломніка». Прафэсар Банай успамінае, як быў тут на экспэсіі школьнікам, як потым лёг-

НАТАЛЬЯ НІКАЛАЕВА

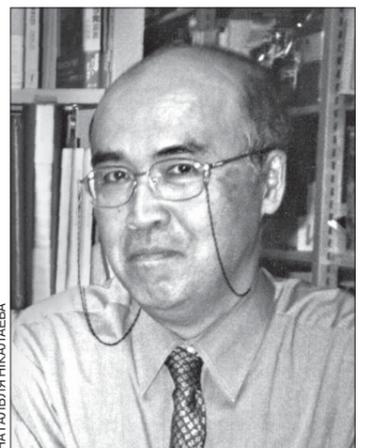
ІЕРОГЛІФ НА ПАМЯЦЬ. Каліграф манастыра Харудзі піша імя Міколы Нікалаева на лісьце наведніка.

ка вучыліся клясычныя вершы, прысьвечаныя гэтай сьвятыні. Нехта з паломнікаў разгайдаў бярвяно-біла і прымусяў загучаць галоўны звон. Хайку гэтага манастыра:

Едучы хурму,
Раптам пачулі званы
Храму Харудзі.

Кіёта

Зь левай тэрасы «Храму чыстай вады» я бачыў, як імкліва закацілася сонца за горы, што на другім баку Кіёту. З цэнтральнай тэрасы гэтага ж храму бачыў старажытную пагаду паміж дрэў на схіле супрацьлеглай гары. Цяпер я ведаю самае прыгожае месца ў японскім сьвеце. У суботу 6 лістапада 2004 году раніцай мы ішлі басаною па драўляных насыцілах аднаго з галоўных манастыроў сэкты дзэн. Спыніліся каля невялікага агароджанага двара. На двары разгрэблены жвір, ураслі ў зямлю камяні. Камянеў пятнаццаць, але зь якога б месца ні глядзеў ты на гэты двор — бачыш толькі чатырнаццаць. Пятнаццаць можна вылічыць арытмэтыкай, спасьцігнуць мэдытацыяй, але ўбачыць — аніяк. У Японіі дзьве галоўныя канфэсіі. Сьвітаісцкія храмы на тэрыторыі будысцкіх манастыроў — звычайная рэч. Побач моляцца,

НАТАЛЬЯ НІКАЛАЕВА

Прафэсар Такуякі Банай.

аленяў сьвятарных даглядаюць, рыбак кормяць, бансаем займаюцца. Сынкрэтызм.

Гледзячы на ўсё гэта, я пачынаю хацець убачыць супрацоўніцтва галоўных канфэсій Беларусі — праваслаўных, каталікоў, юдэяў, мусульман і атэістаў. Хай бы яны сталі гранямі нашага супольнага дыямэнту — Беларусі. Гатовы дзеля гэтага ня толькі падстрыгаць дрэвы, карміць рыбак, гадаваць аленяў, зграбаць жвір каля ўрослых у зямлю камянеў... але і рабіць сваю звычайную работу. Адчуваю, што гэты новы досьвед нейкім чынам зьменіць мой лёс, а хайку нагадвае:

Першы дзень тыдня
Пачынаю паходам
У сад камянеў.

Іншы сьвет ці іншы погляд на той самы сьвет?

Я не паспеў атрымаць візы і не паехаў у Люблін на кнігазнаўчую канфэрэнцыю. Значыць, ня змог заехаць у Беларусь. Расказаць сваім пра суп зь мідый, сусі і тушанае карэньне лопуху. Пакаптваць свайго хлеба і бульбяных аладак, засмажаную на сале яечню і црэпліны.

Затое трапіў на юбілейную — 290 год — канфэрэнцыю бібліятэкі Расейскай акадэміі навук. З трыбуны, між іншым, гаварылі пра «кірылічныя палонікі» і «польскую» бібліятэку Радзівілаў. Маю Радзіму — Вялікае Княства Літоўскае — ніхто не ўспамінаў. Хай на іх. Я сам гэта зраблю. Часткова ўжо зрабіў, але мая кніга, на жаль, не выходзіць з друку ўжо пяць гадоў. Застаецца вера і спадзяваньне (глядзі хайку №6).

Наступнае хайку падагульняе ўсё, што я перажыў:

Майго маршруту
Паламана крывая —
Роспачы няма.

ЯПОНСКАЯ ПРЫГАЖОСЬЦЬ. Традыцыйны сад у Кіёта.

Ня сьмешна, затое пра прэзыдэнта

Прарэктарка Баранавіцкага ўнівэрсытэту па выхаваўчай працы Рэгіна Вэнцаль і намесьнік дэкана па працы з моладзьдзю Іван Кіцун пазбаўленыя пасадаў. У віну ім паставілі ня самыя дасьціпныя жарты баранавіцкае каманды КВК.

Аднаго жарту, што прагучаў на спаборніцтвах па КВК у менскім БНТУ, хапіла, каб у БарДУ пачаліся «чысткі». Пяцікурснікі інжынернага факультэту закралі тэму прэзыдэнцкага заробку. Быццам бы вась так: Лукашэнка выступае перад электаратам і скардзіцца на заробак:

— Хіба ж я многа палуваю?.. Прэзыдэнт краіны — 1000\$, прэзыдэнт Алімпійскага камітэту — 1000\$, галоўнакамандуючы — 1000\$...

Далей жарт пераходзіў да клясычнага «Дажынкі» — да жынкі і завяршаўся тэмай ушыву прэзыдэнцкае аховы на вышкі выбараў.

Як паведамілі ў рэктарце ВНУ, спн. Вэнцаль узначаліць з новага сэмэстру мэтадычны цэнтар завочнага аддзяленьня, а спн. Кіцун — аналігічную структуру на інжынерным факультэце.

Пры нагодзе выкладчы-

кам зроблены наганяй. Напрыклад, асобным зь іх далі парады не друкавацца болей у недзяржаўных выданнях.

З унівэрсытэту нікога ня выключылі. У дэканце інжынернага факультэту запэўнілі, што няўдалы жарт не адбіўся на здачы ягоньмі аўтарамі эсэі, проста «з жартаўнікамі была праведзеная сур'ёзная размова». Ходзяць пагалоскі пра хуткае зьяўленьне ў Баранавічах інспэжцыі Камітэту дзяржкантролю.

«Лукашэнка асабіста адчыняў БарДУ, таму студэнты абавязаны з павагай ставіцца да кіраўніка дзяржавы». Гэтак тлумачыў прэсе намесьнік старшыні Берасьцейскага аблвыканкаму спн. Цурпук.

Галоўная частка ўнівэрсытэту паўстала на месцы старога вайсковае часткі, якую апошнія гады займала школа МУС. У двухпавярховых былых казармаў, абга-

З ВОКНАЎ РЕКТАРАТУ лэзунг на стадыёне ня бачны: яны выходзяць на іншы бок.

роджаных бэтоннай сыцяною, размясьцілі рэктарат, сталюўку, эканамічны факультэт і некалькі інтэрнатаў. Тут і прайшло ўрачыстае адкрыцьцё з удзелам прэзыдэнта, які ўласнымі

рукамі пасадзіў першае дрэўца, дзе цяпер красуецца адпаведная пыльда.

Мяркуючы па кпне, ягоньня складальнікі ставяцца да прэзыдэнта краіны безь шэтэту, якога ад іх чакаюць.

І гэта тэхнары, ды шчэ й з правінцыі, з унівэрсытэту, патранаванага кіраўніком краіны. Звычайна ў «няўдзячнасьці» падазравалі студэнтаў з сталіцы, з гуманітарных спецыяльнасьцяў.

Прэзыдэнцкія сацыялягі публікавалі зьвесткі пра захапленне студэнтаў кіраўніком краіны. А тут такія жарты.

Руслан Равяка, Зьміцер Казлоўскі, Баранавічы

ПОШТА

Красоўскую ў прэзыдэнты

Мой працяглы досвед удзелу ў выбарах паказвае, што сам мэханізм такі, што апрыёры выключае якія б там ні было шанцы іншадумцаў быць выбранымі. Таму задача мінімум — дамагацца справядлівага выбарчага працэсу. Інчай любы кандыдат — гэта камікадзэ, зь якога пасля будуць сьмяяцца.

1. Тэрмін прэзыдэнцкай выбарчай кампаніі, як і любой, мусіць быць павялічаны хаця б да двух месяцаў. Беларусь не маленькая краіна, і 30 дзён для такой кампаніі замалы тэрмін.

2. Датэрміновае галасаваньне і галасаваньне дома мае быць скасавана.

3. Вайскоўцы павінны галасаваць на агульных з цывільным насельніцтвам выбарчых участках.

4. Скрыні павінны быць празрыстыя.

5. Старшыні выбарчых камісій не павінны мець пячаткі для скрыняў.

6. Камісіі мусяць быць парытэтыя.

7. Працоўныя калектывы не зьяўляюцца суб'ектамі палітыкі, таму павінны быць пазбаўлены права вылучаць кандыдатаў ці сяброў выбарчых камісій, назіральнікаў.

8. Назіральнікі павінны мець права вольнага доступу да ўсіх дакумэнтаў выбарчай камісіі.

9. Павінны быць зняты ўсе незаконныя абмежаваньні свабоды слова, абмежаваньні на вядзеньне перадвыбарнай барацьбы (выпуск улётка, ладжаньне мітынгаў, сустрэч — словам, кантактаў з выбарцамі).

Выступы па тэлебачаньні, радыё, дэбаты кандыдатаў — абавязковыя для іх усіх. Трэба дамагацца скасаваньня забарон на мірныя шэсьці, мітынгі, пікеты.

10. Кандыдаты — службовыя асобы павінны на час выбараў скласьці свае паўнамоцтвы.

На дасягненьні гэтых зьменаў

найбліжэйшых 12 месяцаў і павінна быць засяроджана дзейнасьць апазыцыі.

Сэнс палітычнай дзейнасьці ў канкурэнцыі ідэй.

Я прапаную на ролю кандыдатаў прэзыдэнты спн.Красоўскую Ірыну.

Я ніколі ня бачыў яе, але тое, што я чуў па радыё «Свабода», чытаў у друку, стварае ў мяне такое ўяўленьне пра яе.

Яна маладая, разумная і прыгожая кабетка.

Яна ня пыркае сьлінаю, калі прамаўляе па-беларуску.

Яна мае дачыненьні зь дзелявымі людзьмі.

Яна ведае палітыкаў, кантактуе зь імі.

Яна не належыць да аніякае партыі.

Яна разумна разгрузіць прэзыдэнцкую пасаду, пакінуўшы на ёй прадстаўнічыя, цырыманяльныя і гуманітарныя функцыі.

Мне падаецца, вылучэньне кандыдата-жанчыны было б добрым ходам апазыцыі.

Вось чаму мужчыны-палітыкі павінны былі б шляхетна папрасіць спн.Ірыну быць адзінай кансалідаванай кандыдатаў і палічыць сваім гонарам зрабіць усё, каб яна перамагла. Думаю, багата жанок прагаласавалі б за яе з пачуцьця гонару і салідарнасьці. Справа тычыцца нашай Радзімы, ейнага гонару.

Трэба адкінуць усе асабістыя амбіцыі дзеля перамогі.

Надалей трэба думаць пра ўсталяваньне ў Беларусі канстытуцыйнай манархіі на чале з вялікім князем. Радзівілаў у князі — першае, што прыходзіць па асацыяцыі.

Мікалай Бусел, Сьветлагорск

Не выпісваў я «СБ»

Вельмі засмучылі розказыні пра высокую падпіску на «Беларусь сегодня», «Рэспубліку» і г.д. Мне ўжо другі год прыносяць «Беларусь сегодня», хоць я яе ніколі не выпісваў.

Дазнаўся, што выпісалі па старой

работе, а калі пачаў абурацца — мне адказалі, што іх прымусілі чыноўнікі. Дайсьці да такога абсурду! Каб прымусалі выпісваць газеты за кошт падаткаплатнікаў, нават пры бальшавіках не дадумаліся.

Я многа год рэгулярна выпісваю свае любімыя газеты — «Нашу Ніву», «Народную волю», «Наша слова», якія чытаю ад першай старонкі да апошняй. Вялікі дзякуй за вашу высакародную, вельмі цяжкую ў цяперашні час працу.

Анастас Семяновіч, Бараўляны

У Слуцку не па-людзку

Можна парадавацца за хлопцаў з «J Mors», што іхная кампазыцыя заняла першае месца па выніках тыдня ў нацыянальным гіт-парадзе «На скрыжаваньнях Эўропы» (23.01), але сумна ад таго, што гэта адзіная беларускамоўная кампазыцыя з 22-х.

На парыфэрыі тыя ж праблемы. У Слуцку прайшоў канцэрт Палацу культуры «Навагодні сэрапанцін». Ніводнай беларускай песьні. Раней хоць уключалі адну беларускамоўную кампазыцыю. Няўжо цяпер нічога няма?

Наадварот, дастаткова паслухаць

радыё ці проста прайсьці па мясцовых музычных крамках, каб знайсці больш за сто адзінак такой прадукцыі ад клясыкі да рэпу.

Слуцкак — горад зь вялікай гістарычнай спадчынай, і хацелася б, каб гэтая беларускасьць ня зьнікла, каб яна ўсё ж такі знаходзіла месца на слускай сцэне. У Беларусі ж жывём, панове, навошта ж народ пакідаць без уласных песень? Дый Палац культуры — установа, якая павінна зьяўляцца сьветачам культуры. І калі ўжо знайшлося месца для блатных песень, можа, знойдзецца месца і для беларускіх?

Размаўляючы зь людзьмі, якія маюць невялікую дасьведчанасьць у беларускай музыцы, часта даводзілася чуць думку, што патрэбна пачынаць менавіта з народнага, з каранёў. Магчыма, у гэтым сакрэце вялікага посьпеху «Песьняроў»? Шмат хто набыў бы запісы народных полек, народных песень з прыпеўкамі ў сучаснай апрацоўцы. Можа, ужо і ёсьць такі прадукт, але ён невядомы шырокаму колу слухачоў. Падкажыце, хто ведае. А пакуль што народ набывае Верку Сярдзючку. Хоць яшчэ не сваё, але затое ўжо і не расейскае.

Сяржук Кут, Слуцк

ХРОНІКА

5 студзеня ў Гомелі падчас распаўсюду газеты «Время» затрыманы актывіст АГП **Артур Цурбакоў**.

У Віцебску 17 студзеня за распаўсюд газеты «Время» была затрыманая старшыня гарадзкой філіі АГП **Алена Залеская**. Міліцыянты знайшлі ў яе сумачцы таксама ўлёткі з аповедам пра фальсыфікацыі ў часе выбараў і рэфэрэндуму, запісаўшы, што яна распаўсюджвала ўлёткі антыдзяржаўнага зьместу.

Актывісты незарэгістраванай арганізацыі «Зубр» **Максім Дварэцкі, Мікалай Ільін, Павал Вугрыновіч** затрыманыя 19 студзеня ў Магілёўскім машынабудаўнічым тэхнікуме падчас распаўсюду газеты «Выбар».

Старшыня БСДП (НГ), дацэнт Берасьцейскага дзяржаўнага ўнівэрсы-

АЛЕСЬ КВІТКЕВІЧ

«Foreign Television»

Спадарожнікам БТ прысьвячаецца

Праз праменьне рэнтгену пасьяля здымку мазгоў і носу На гаўбцы настаўляю антэну — прыгажуня глядзець заморскіх.

І ня ўцяміць дзечам саўдэпу, што за цуд «Ці-Ві з спадарожніка», і цікуюць «анценіну гэту», дзе блякбастэры й пазадарожнікі.

Там няма ні як жнуць, ні як сеюць, а таму ультра-ім фіялетава, што ты гоніш:

«Не глядзець жа канал «Расея», дзе з частотнасьцю «маць» уживаецца слова «кореш»?..»

Там можна глядзець перадачы, выпраўляючы свой акцэнт. Вось толькі адна незадача: у кожным фільме, бадай, «happy end».

Вельмі хутка, дарэчы, у этэры сваё — можа, там будзе ўсё ў мармэлядзе? Ды, каб не расчароўвацца зноў: «ё-маё!», — сьляпы прашаптаў: «Паглядзім!..»

Менск

час мінулых парламэнцкіх выбараў. Як журналісты яны прысутнічалі падчас падліку галасоў, аднак міліцыянты на загад старшыні змусілі іх пакінуць памяшканьне. Аршанская пракуратура паводле скаргі Берасьцкага ўжо вынесла Казлову папярэджаньне.

У Гомелі 23 студзеня падчас раздачы ўлётка з нагоды інаўгурацыі прэзыдэнта Украіны затрыманыя сябры суполкі «Лімон» **Арцём Бурыла, Сяргей Восіпаў, Юры Лапіцкі, Канстанцін Леўшуноў, Вольга Сыцько**.

Заснавальніку «Новай газеты Сморгоні» **Рамуальду Улану** старшыня Сморгонскага райвыканкаму Мечыслаў Гой 25 студзеня адмовіў узгадніць разьмяшчэньне выданьня.

АШ

Тым, хто чакае дэмбелю

СЯМЁН ПЕЧАНКО

«Хто ў войску не служыў, таму ня быць сапраўдным мужчынам». Гэта спрэчнае меркаванне. А вось што, не паспытаўшы на ўласным вопыце вайсковае школы жыцця, цяжка зразумець сэнс зьявы, схаванай за абрэвіятурай ДМБ, ці дэмбель, гэтае праўда.

У цывільных сваё разуменне вайсковае службы. Матуля прычакала сына — цялага, здаровага і нават паспеллага, чаго больш жадаць? Сяброўка, якая дарыла табе глыбокія і часам нават каларовыя лісты, некалі тропкі найўна, але й кранальна запрасіла цябе разам пакалядаваць. От жа, нібы гэта так проста ў войску — пайсьці і пакалядаваць. Брат, што ў войску не слу-

жыў і часьцяком забы(і)ваў на ліставаньне, матывуючы адсутнасьцю часу, так і застанеца ў гэтым пытаньні «цёмным». Хіба што бацька цалкам зразумеў мяне, бо сам мае адшаведны вопыт і яму нічога ня трэба тлумачыць.

Дэмбель — гэта святае для тых, хто ўжо адслужыў ці яшчэ чакае свайго.

Дэмбель — гэта тое, пра што пачынаеш думаць зь першых хвілін вайсковага жыцця.

Дэмбель — пазыцыя №1 у гіт-парадзе думак маладога салдата пасля каманды днявальнага «Адбой!». Спачатку салдат падумае пра гэты — недасяжны ці блізкі — дзень, а ўжо потым прыгадае маму з татам, сястру-брата, дзяўчыну, ну і, нарэшце, хатнія стравы.

ДМБ — гэта тое, чаму пераважна прысьвечаны вайсковы фальклёр,

што старанна збіраецца і вандруе з нататніка ў нататнік.

У тых самых нататніках доўгачаканая падзея мае і графічнае адлюстраваньне — месяцы службы ў выглядзе сьвечкі, што, паступова згасаючы, зьядае час службы. Час да звальнення вымяраецца ў колькасьці памывак (наведаных ласьняў), што таксама мае выгляд нейкага геамэтрычнага фігура, элемэнты якой паступова крэсьляцца ці замалёўваюцца. Штопятніцы сьвежыя, памятыя салдацікі старанна адзначаюць чарговы візыт у ласьню, што мае сымбалізаваць набліжэньне сьветлага дня на адзін тыдзень.

Дэмбель бывае сапраўдны — гэта той, што праз паўтара году, а таксама «нячэсны» — што прыходзіць па цябе праз год, ня

даўшы табе, недарэку, як след адчуць службу.

ДМБ, як сьведчыць мілітарны фальклёр, — не дзяўчына, ён не падмане і абавязкова прыйдзе, як некалі немінуча прыходзіць па нас сьмерць.

Звальненьне часам экспloatуецца як сродак шантажу — старшыня можа асадыць нахабнага «дзеда»: «Глядзі, будзе табе ДМБ «Восень-2008»!»

ДМБ — гэта калі нарэшце ты будзеш галіцца калі захочаш і забудзешся на канцік на карку, які мусіў наводзіць шптаніцы. Гэта ляжаньне на ложку, глядзеньне тэлевізара, харчаваньне не па загадзе, а калі захочацца і колькі хочаш.

ДМБ — гэта калі ты ніколі больш не пачуеш загаду «ўпор ляжачы прыняць!».

Гэта цікавасьць, трывога ці

шчасьце ў позірках сустрэчных дзяўчат.

Дэмбель — гэта калі ў першыя дні твайго ўжо вольнага жыцця адзіным дзейным сродкам ранішняга абуджэньня ёсьць нечалавечы крык: «Батальён, пад'ём!!!»

ДМБ, урэшце, — тое, пра што ня выкажаш парай слоў, а таму ўсё прыведзенае вышэй цалкам справядліва можа быць распрэна як вельмі суб'ектыўнае і павярхоўнае апісаньне зьявы. Бо дэмбель, да ўсяго сказанага, у кожнага свой і зразумелы кожнаму па-свойму.

Зычу ўсім, хто ўжо вызваліўся, хутчэй адаптавацца, добра адпачыць і, не адцягваючы на пасья, знайсці сябе ў бурлівым цывільным жыцці, якое, будзьце пэўныя, прыгаломшыць вас па першым часе. Хто яшчэ служыць — зычу даслужыць без прыгод.

У каапэратыве «Рамонак»

АЛЕСЬ АРКУШ

Калі працуеш у незалежнай рэгіянальнай газэце, якіх толькі гісторыі ў з сучаснага жыцця ні пачуеш ад людзей. Самых наймаверных, самых жаклівых, самых непраўдападобных. Найбольш мяне ўразіла адна пэнсіянэрка, якая скардзілася на свайго старшынню савадочага каапэратыву.

Спачатку я слухаў яе аповед няўважліва — думаў, нейкая гісторыя пра бытавую ўзаемадзеяваньне, антаганістычныя чалавечыя дачыньні. Але пачуты расказ з кожным словам, з кожнай новай падрабязнасьцю набываў надзвычай актуальны алегарычны зьмест — своеасабліва прыгуча пра сучасную Беларусь, як быццам бы з прыпавесцяў Быкава.

У 2002 г. у савадочым каапэратыве «Рамонак» абралі новага старшынню Жураўскага. Чалавек выйшаў на пэнсію, і ў яго зьявілася шмат вольнага часу. Людзі аднагалосна прагаласавалі: няхай папрацуе Хведаравіч, калі мае на тое жаданьне. Актывны і працавіты, спаць у шапку ня будзе. Гэткая была агульная думка дачнікаў. Знайсці старшынню ня так проста. У аднаго

часу няма, у другога — жаданьня, трэці — ня здольны. Праўда, хадзіла пагалоска па лецішчах, што Хведаравіч, калі прапаваў на кацельні, налева палівам прыгандлёваў. Але чаго толькі людзі ні кажуць, ды і хто толькі з дзяржаўнай кішэні ні цягаў. Таму тая пагалоска нават і не згадалася падчас агульнага сходу, калі новага старшынню выбіралі.

Жураўскі адразу ўпрогся ў працу. Прапановы зь ягонага боку проста сыпаліся адна за адной — зрабіць асьвятленьне дачных вуліц, падсыпаць пяском і выраўнаваць грэйдэрам дарогі, пачысьціць навакольнае мэлярацыйныя канавы і г.д. Новы старшыня адразу па абраньні правёў некалькі сур'ёзных рэформаў гаспадараньня ў «Рамонку» — найперш закрыў разьліковы рахунак каапэратыву і адмяніў прыходныя квіткі. Усе каапэратывныя грошы пачалі хадзіць гатоўкай. Жураўскі сказаў, што так прасьцей і таньней працаваць. За гатоўку можна наняць любых бамжоў, заплаціўшы пляшкай «чарніла». Можна, і праўда так будзе зручней, пагадзіліся з новым старшынём дачнікі.

Пад кожны праект Жураўскага зьбіраліся грошы. Новы старшыня скараціў бытую бухгалтарку праўленьня каапэратыву —

грашыма цяпер загадвала жонка старшынні. Прыносіў ёй узнос — яна ставіць птушачку насупраць твайго прозьвішча, і ўсё — навошта тая бюракрацыя?».

І вось прайшоў месяц-другі, год, а ніякіх слупоў з асьвятленьнем так і не зьявілася на дачных вуліцах, а дарогі ніхто і не сабраўся напавіць. Людзі пытаюцца ў старшынні — ён нешта тлумачыць, кажа пра складанасьці і праблемы: маўляў, пачакайце. Людзі паціскаюць плячымі і разыходзяцца.

Адна пэнсіянэрка ўзбунтавалася. «Я ня буду больш плаціць ні капейкі, хопіць нас за дурняў трымаць», — сказала яна ў вочы Жураўскаму. «Твае праблемы», — адказаў той. Увечары ў жанчынкі зьнікла ў доме электрычнасьць. Назаўтра яна затэлефанавала ў раённыя электрасеткі, а там кажуць: «Адлучылі вас за няўплату».

«За якую гэта няўплату, — узвілася жанчынка, — у мяне ёсьць усе квіткі». «Прыжджайце, разьбяромся». Прыехала. А там тлумачаць: «Адлучылі з прычыны тэхнічнага стану». «А хто той стан спраўджаў?» — «Старшыня».

Амаль тры гады на дачы жанчынкі не было электрычнасьці. Да каго толькі ні зьявралася. Хадзіла на прыёмы да раённых чыноўнікаў, пісала заявы ў АБЭЗ. Ніхто не

дапамог. І вось зьявнулася да журналіста апазыцыйнай газэты.

«А чаму вы не абераце сабе новага старшыню?» — пытаюся ў жанчынкі. «Ды ён абкружыў сябе нейкімі людзьмі. Калі што не па іхняму — караюць. Б'юць вокны ў дамах, ламаюць платы, дрэвы ў садзе, топчучь градкі. Ніхто зь імі ня хоча зьязвацца». — «А вы не баіцеся, што будзе, калі ў апазыцыйнай газэце зьявіцца матэрыял пра вашага старшынню? Пэўна ж, разлуоцца!» — «Я ўжо нічога не баюся! Пішыце!»

Вось такая праўдзівая гісторыя. Гэты Жураўскі вась якімі крокамі ішоў: непразрыстасьць бюджэту, калі можна вольна і без кантролю з боку парлямэнту распараджацца грашыма; шматлікія праекты, дэманстрацыя вялікай працы; стварэньне сілавых структураў, якія кантралююць сытуацыю на месцах. І нарадзіўся з былога качагара і «рамонаўскі» маленькі ўзурпатар. І людзі паслухмяна церпяць ягоны прыгнёт. Амаль як у якім мэксыйскім кіно. Чакаюць свайго Зора. Свайго абаронцу, які адпомсціць за ўсе крыўды маленькіх чалавечкаў, што баяцца страціць свае градкі.

Полацк

ВОДГУКІ

Кнігі скаргаў

Ад дэкрэту №2 «Аб удасканаленьні работы з насельніцтвам», што ўводзіць «Кнігі скаргаў», пацярпяць перадусім адміністрацыі ніжэйшага зьявляна, дзяржапарат, дробныя прадпрыемствы. Затое органам кантролю будзе чым заняцца — ня толькі зьбіраньнем штрафаў за адсутнасьць кнігі, але і арганізацыяй платных сэмінараў па правільным вядзеньні «дакумэнту». Антыбюракрацыйная рыторыка нясе з сабой толькі новыя ўскладненьні жыцця грамадзянам: от пры канцы сьнежня ўрад дадумаўся, каб апэрацыі з чэкамі «Жыльлё» рэгістраваліся на валютна-фондавай біржы.

Вольф Рубінчык, Менск

Вясковыя люмпэны

На сяле зьявіўся сацыяльны атрад — вясковыя люмпэны. Прычын, калі чалавек траціць цікавасьць да жыцця і коціцца ўніз, шмат — гэта

і адсутнасьць нармальнай працы, і сямейныя праблемы, і шмат іншага. І выйсці з замкнёнага кола вельмі цяжка.

Але кожнаму трэба ёсьці. Вось і выконваюць разавыя работы. Даюць гэты «падрад» старыя людзі, якія ня ў сілах займацца цяжкай працай. Пэнсія ў іх па мерках вёскі нядарэнная ды выплочваецца стабільна. А работы розныя: касьба, апрацоўка бульбы — ад саджэньня да пераворваньня, нескладаны ремонт, нарыхтоўка дроў... Разьлік, апроч сталаваньня, таксама «па сытуацыі» — грашыма, «агнявой валютай», прадуктамі.

Неяк разгаварыўся з жывай кабетай. Аказалася, яна не трымае ні каровы, ні сьвінча, ні курэй. Для вёскі — гэта нонсэнс. Але гэта яшчэ ня край над прорвай.

Іншая сытуацыя. Адна сямяна старых яшчэ людзей не садзіла нават агароду. Падсілкоўвацца раз-пораз хадзілі да вэтэрана вайны. Калгасы неяк цягнуць за

вушы далей — «падчэпліваюць» да калясьніц прадпрыемстваў, якія падаюць прыметы жыцця. А дзе ж знакімітая «вудачка» для простых людзей?..

NN

Роздум аб Аўгане

Гісторыя вучыць, што нічому ня вучыць. Вайна ў Аўганістане — найбольш яркавы прыклад таго. Да Аўгану быў В'етнам, пасья — Чачэнія і Ірак. І ўсё па адной схеме: вялікай краіне не падабаецца лідэр малой, уведзяцца войскі, тубыльцы адзін дзень сьвяткуюць канец тырана, а потым бяруцца за зброю.

Кожны раз палітыкі лічаць, што зробіць лепш за сваіх канкурэнтаў і папярэднікаў, і робяць тое самае. Пацьвярджаецца цяньдомая ісьціна: той, хто ня памятае мінулага, асуджаны зноў яго перажыць. А ці шмат робіцца, каб памяталі? Што гучыць з афіцыйных трыбун? «Нашы хлопцы

выконвалі свой абавязак, працягвалі слаўныя традыцыі сваіх дзядоў...» З асаблівым здавальненьнем згадваецца, што Знахад, які так крытыкаваў савецкую акупацыю Аўганістану, цяпер сам завяз там.

А прыгадаем большасьць фільмаў, літаратурных твораў, прысьвечаных Аўгану. «Аўганец» паўстае як герой ступацэнтна станаўчы. З аднаго боку несумленны начальнікі, з другога — мясцовыя дзікуны, а сам ён сумленны і чысты. Атрымоўваецца дзіўная супярэчнасьць: «Аўган — брудная вайна, але яе ўдзельнікі — героі-інтэрнацыяналісты» (Васіль Быкаў). І гэта адна з тых ніцяў, якая прывязвае нас да савецкага мінулага і яго імперскіх традыцый, тое мёртвае, што хапае жывое. І часам яно дае самыя пачварныя ўзьходы: усломнім зьбіцьцэ «аўганцамі» дзяцей падчас першага «гуканьня вясны» ў Менску. А вось крышку з досьведу найноўшага. Мне даводзілася пры-

сутнічаць пры абмеркаваньні сумна вядомай справы палкоўніка Буданава. Мае суразмоўніцы-жанчыны горача апраўдвалі забойчу, пры гэтым зноў гучалі спасылкі на нашых хлопцаў у Аўгане.

Адказнасьць — справа закону і ўласнага сумленьня. Але ж інтэлігенцыі трэба не баяцца праўды і нагадваць пра яе грамадзтву. Бо толькі так апошняе зможа кантраляваць уладу і ня даць ёй паўтарыць памылкі папярэднікаў.

Мікола Чэрвеньскі, Менск

УДАКЛАДНЕНЬНЕ

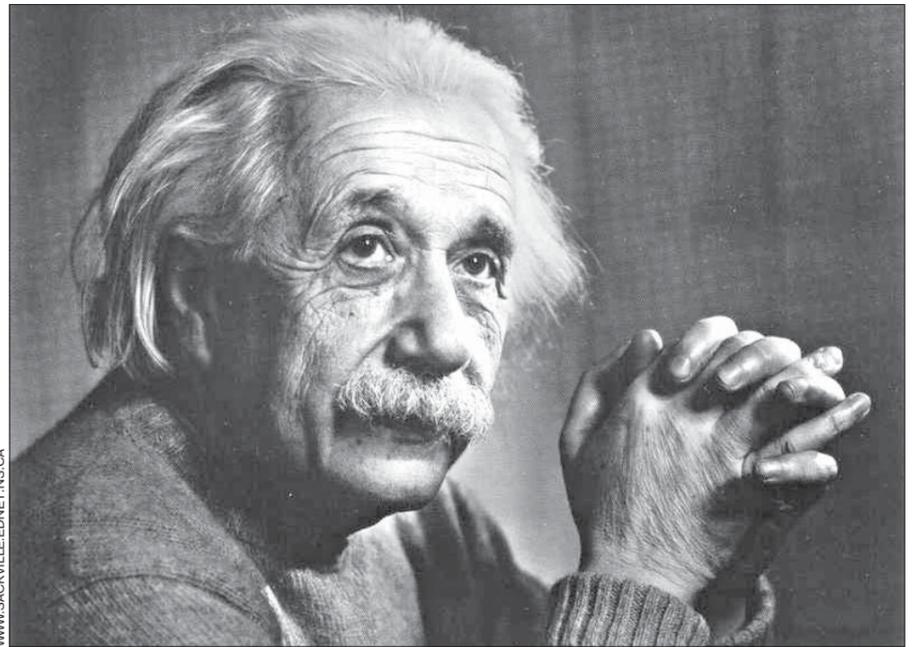
У артыкуле Віталія Тараса «Ленін», — думае беларус у «НН» №3 памылкова слова «пратэжэ» ў другім абзацы замяніла слова «прататып». Трэба — Вовачка... «сутыкаецца з сваім прататыпам». Перапрашае за памылку.

«НН» з радасьцю друкіць ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты, мы ня можам пацьвярджаць атрыманьне Вашых лістоў, ня можам неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусяць быць падпісанымі, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам. Наш адрас: а/с 537, 220050, Менск. E-mail: nn@promedia.by. Факс: (017) 284-73-29.

Айнштайн

чужы для ўсіх

Айнштайна, які 100 гадоў таму стварыў спецыяльную тэорыю адноснасці, лічаць грамадзянінам сьвету: на працягу свайго жыцця ён меў некалькі грамадзянстваў, у тым ліку швайцарскае, нямецкае і амэрыканскае. Вучань-няздара ў школе, у 26 гадоў Айнштайн робіць адкрыццё, за якое пазьней атрымае Нобэлеўскую прэмію. Перакананы пацыфіст, Айнштайн у 1939 падпісваецца пад лістом да прэзыдэнта ЗША Рузвэльта з папярэджаньнем пра небясьпеку стварэньня атамнай бомбы ў Нямеччыне, ініцыюючы пачатак амэрыканскага атамнага праекту. Пасьля Хірасымы і Нагасакі Айнштайн патрабуе забараніць ядзерную зброю і засьцерагае перад гонкай узбраеньня звышдзяржаў. Актыўны ўдзельнік сьціскага руху, у 1952 ён адмаўляецца стаць прэзыдэнтам Ізраілю. Да самай сваёй сьмерці ў 1955 Айнштайн захоўвае пачуцьце гумару і расказвае анекдоты свайму папугаю, каб «вывесці яго з дэпрэсіі». 2005 год у Нямеччыне абвешчаны годам Айнштайна.

WWW.SACKVILLE.EDNET.NS.CA

Як нацы выкарысталі Айнштайна

«Мой муж увесь час атрымлівае абразьлівыя лісты», — абуралася Эльза Айнштайн 11 красавіка 1933 у лісьце да сваёй сяброўкі. «Нямечкія габрэі думаюць, што ён нясе ім няшчасьце».

Пачатак найбольш злавеснай эпохі ў нямецкай гісторыі. 30 студзеня 1933 году Гіндэнбург прызначыў Адольфа Гітлера райхсканцлерам; выбары 5 сакавіка нечакана прыносяць НСДАП бальшыню месцаў у парламэнце. Тым часам дыскрымінацыя габрэяў набывае пагрозьлівы маштабы. З асьцярогі за сваё здароўе і жыццё Айнштайн у кастрычніку 1933 разам з жонкай выпраўляецца ў эміграцыю ў ЗША. Тое, што Айнштайн у такі цяжкі і небясьпечны для яго час атрымлівае поўныя абвінавачаньні ў лісьце акурат ад габрэяў, на першы погляд здаецца парадоксальным. Чаму камусьці прыходзіла ў галаву ўскладаць на сусьветна вядомага фізыка адказнасьць за палітычныя падзеі ў Нямеччыне?

6 лістапада 1919 брытанскія астраномы ўпершыню далі неабвержныя эксперымэнтальныя доказы сьціскае тэорыі адноснасці: назіраньні падчас поўнага сонечнага зацьменьня пацьвердзілі гіпотэзу Айнштайна аб тым, што прамяні сьвятла ў гравітацыйных палях адхіляюцца ў два разы мацней, чым прадказвала клясычная фізыка.

Наступным днём лёнданская «Таймс» гучна абвясціла пра зорную гадзіну тэарэтычнай фізыкі: «Навуковая рэвалюцыя. Новая тэорыя сусьвету. Уяўленьні Ньютана былі няслушныя!» Цягам некалькіх дзён вестка абляцела ўвесь свет.

Увосень 1919 прэса, якая дагэтуль амаль ня згадала тэорыі адноснасці і яе творцы,

выбухнула артыкуламі на гэту тэму. У наступныя гады былі надрукаваны тысячы артыкулаў, брашур і кніжак — амаль усе сумнеўнага навуковага ўзроўню і зьольшага загадзя задуманыя як правакацыя, агітацыя ці палеміка.

Фізыка раптам стала часткай палітыкі. На зьломе эпох кайзэраўскага райху і Ваймарскай рэспублікі працы Айнштайна апынуліся паміж жорнаў прагрэсіўна настроеных левых з аднаго боку і нацыянальна-кансэрватыўных папярэднікаў фашызму з другога. Тэндэнцыянае асьвятленьне ў прэсе было падобнае да перацягваньня каната, грамадства ўсё больш раскоўвалася на апантаных прыхільнікаў Айнштайна і яго непрымірных праціўнікаў.

Некаторым камэнтатарам сымбалічны трыумф над Англіяй, дзяржавай — пераможцай Першай сусьветнай вайны, падаваўся бальзамам на раны нацыянальнай душы: нямецкі навуковец паклаў на лапаткі ньютонаўскую фізыку і стварыў цалкам новую карціну сьвету; тэорыю навукоўца з Ульму прадстаўлялі як дасягненьне нямецкай нацыянальнай культуры, своеасаблівую кампэнсацыю за яшчэ сьвежую ў памяці ваенную ганьбу.

Для лібэралаў і левых ідэі Айнштайна адкрывалі проста бліскучыя перспектывы. Для іх навіна, што няма ніякіх абсалютных крытэраў для прасторы і часу, зусім ня значыла гібелі хрысьціянскага Захаду — яны і так даўно ўжо пахавалі яго. Прэса левай арыентацыі прадстаўляла Айнштайна як геніяльнага прагрэсіўнага мысьліцеля, які нарэшце даў людзям страшна жаданае пачуцьцё вызваленьня ад устарэлых традыцый.

Для кансэрватараў жа сытуацыя выглядала зусім іначай. Ва ўяўнай квінтэсэнцыі навуковай рэвалюцыі — што абсалютных велічынь больш няма

— яны бачылі наймаверны выклік. Той, хто тужыў па герархічных грамадзкіх структурах і строга ўпарадкаваным жыцьці кайзэраўскага райху, бачыў у Айнштайне прарока ўсеагульнага распаду каштоўнасьцяў.

Сучасьнікі Айнштайна масава траплялі ў пастку, зводзячы фізыку да чыста моўнага: у сьвеце няма (больш) нічога абсалютнага — так нібыта гучала новая парадыхма навукі. Айнштайн даў, што ўсё «толькі адносна». Для самога Айнштайна велізарны рэзананс ягоных прац стаўся поўнай нечаканасьцю. «Цяпер кожны рамізьнік і кожны кельнэр дыскусуюць аб тым, ці слушная тэорыя адноснасьці», — здзіўляўся ён тымі днямі.

Сьветапоглядная трывога пасяля скіданьня манархіі адчувалася паўсюдна: людзі адчайна шукалі арыенціраў, выйсьця з крызісу. А тут зьяўляецца гэны Айнштайн і абвяшчае, што больш няма ніякіх актуальных крытэраў увагуле. Фатальнага разьвіцьця падзей ужо нельга было спыніць: розныя зацікаўленыя групы інструмэнталізавалі Айнштайна. Прагрэсіўна настроеныя мэды левай арыентацыі спрабавалі прадставіць вядомага фізыка як выдатнага змагаара за іх уласную справу, правая прэса разьлюшана накінулася на яго. Такім чынам Айнштайн на доўгія гады апынуўся ў цэнтры грамадзкага інтарэсу, які ніхто іншы.

Аднак Айнштайн і сам умешваўся ў палітычныя дыскусіі. Ён актыўна выступаў за пацыфізм і супраць нацыяналізму, абараняў габрэйска інтарэсы. Апроч таго, ён публічна заяўляў аб сваіх сымпатыях да Леніна.

Гэта рабіла яго чужынцам таксама і ў надзвычай кансэрватыўнай навуковай супольнасьці, што выявілася ўжо не-

задоўга перад пачаткам Першай сусьветнай вайны, калі Айнштайн адмовіўся падпісацца пад заклікам навуковай эліты Нямеччыны да актыўнай падтрымкі палітыкі Вільгельма II. Усё сваё жыццё гэты нонканфарміст недвухсэнсоўна выказваў сваю пазыцыю, рапуча адхіляючы мілітарызм любога кшталту.

Усё гэта рабіла габрэйскага інтэлектуала пудоўнай мішэню для прыхільнікаў і рэакцыянараў. «Акадэмічны супэр-соцы», як жартам называў сябе Айнштайн, ідэальным чынам адпавядаў клішэ гнюснага ворага дзяржавы, які хаваецца за вольнама найвядомейшай навуковай велічыні — але насамрэч імкнецца не да чаго іншага, як да раскладаньня «народнай маралі» праз антынацыяналістычныя, анархісцкія выказваньні.

У 1921 годзе на першай старонцы «Фэлькішэр Бэобахтэр», прапагандысцкай газэты НСДАП, Гітлер асабіста далучыўся да антыайнштайнаўскіх тырад сваіх аднадумцаў: «Навука, калісьці найвялікшы гонар нашай нацыі, сёньня выкладаецца габрэямі, для якіх гэтая навука ў найлепшым выпадку зьяўляецца толькі сродкам дасягненьня іх уласных мэтаў, але найчасцей — сродкам сьвядомага, плянамернага атручваньня нашай народнай душы і праз гэта дэвядзеньня нашага народу да ўнутранай пагібелі».

Праз 12 гадоў, захапіўшы ўладу, Гітлер пусьціў у ход усе рычагі, каб зноў «ачысьціць» «народную душу». І шмат хто зь нямецкіх габрэяў, якім даводзілася ўсё мацней цягнуцца ад рэальнай палітыкі фюрэра, шукаў выйсьце для свайго бязьмернага расчараваньня ў злосьці на Айнштайна — напрыклад, пішучы яму ў эміграцыю поўныя нянавісьці лісты.

Алесь Пяткевіч; Spiegel.de

Прадказаньні Айнштайна

Альбэрт Айнштайн апярэдзіў свой час. Зь яго тэорыі вынікалі шматлікія вывады, ня ўсе зь якіх магчыма было праверыць пры дапамозе тагачаснай эксперымэнтальнай тэхнікі. Аднак зь цягам часу шмат якіх з гэтых прадказаньняў пацьвердзіліся. Да найбольш значных належаць:

Раўнаньне масы-энергіі ($E = mc^2$)

Славутая формула, паводле якой маса — гэта канцэнтраваная форма энэргіі, непасрэдна вынікала са спецыяльнай тэорыі адноснасці. Публікуючы яе ў 1905 годзе, Айнштайн не выключыў магчымасьці яе правэркі. «Але ці не сьмяецца зь іх пан Бог і ці не абвёў ён мяне вакол пальца — гэтага я не магу ведаць», — прызнаўся Айнштайн сябру.

Раўнаньне масы-энергіі лягло ў аснову пабудовы ўсіх ядзерных рэактараў і атамных бомбаў.

Чорныя дзіркі

Агульная тэорыя адноснасці прадказвае існаваньне так званых чорных дзірак — кампактных аб'ектаў з такім магутным гравітацыйным полем, што нават сьвятло ня можа высьлізнуць зь іх нутра. Перакананым прыкладам зьяўляецца чорная дзірка ў цэнтры Млечнага шляху, якая мае масу, роўную прыкладна тром мільёнам масаў Сонца.

Гравітацыйныя лінзы

Вялікія масы, паводле агульнай тэорыі адноснасці, скрываюць прастору і, такім чынам, прамяні сьвятла. Вялікія скопішчы галактык праз гэта могуць нават утвараць так званыя гравітацыйныя лінзы, якія факсууюць сьвятло далёкіх аб'ектаў за імі. Сёньня астраномы карыстаюцца гэтымі натуральнымі «павелічальнымі шкельцамі», каб пранікнуць глыбей у космас. Адхіленьне сьвятла ў гравітацыйным полі было даказана ў 1919 годзе праз астранамічны назіраньні краю Сонца падчас сонечнага зацьменьня — пасля гэтага Айнштайн вокамгненна стаў сусьветна вядомым.

Пашырэнне Сусьвету

Тэорыя пашырэння Сусьвету непасрэдна вынікае з Айнштайнавых ураўненьняў. Каб карэктна апісаць космас, які лічыўся статычным, Айнштайн сьпярыша ўвёў у свае ўраўненьні «касмалагічную канстанту», якая павінна была згладзіць дзеянне сілы прыцягненьня. Пазьней Айнштайн адкінуў касмалагічную канстанту як «найбольшае глупства» ў сваім жыцьці. Аднак Айнштайнава «найбольшае глупства» зноў стала актуальным, калі астраномы адкрылі, што пашырэнне Сусьвету відавочна адбываецца.

Кандэнсат Бозэ-Айнштайна

Пры тэмпературы, на некалькі мільярдных градуса вышэйшай за абсалютны нуль ($-273,15^{\circ}\text{C}$), атомы пэўных элемэнтаў спляўляюцца ў адно. Разам яны фармуюць своеасаблівы супэратам. Гэты пяты аграгатны стан матэрыі — побач зь цвёрдым, вадкім, газападобным і плязьменным — Альбэрт Айнштайн прадказаў у 1925 годзе, абпіраючыся на тэорыі індыйскага фізыка Сат'эндры Нат Бозэ. За стварэньне першых кандэнсатаў Бозэ-Айнштайна ў 2001 амэрыканцы Эрык Корнэл і Карл Віман і немец Вольфганг Кетэрле атрымалі Нобэлеўскую прэмію ў галіне фізыкі.

АП; Stern.de

Пастухі забаранілі статак: рэйтынг нячэсных карцінаў

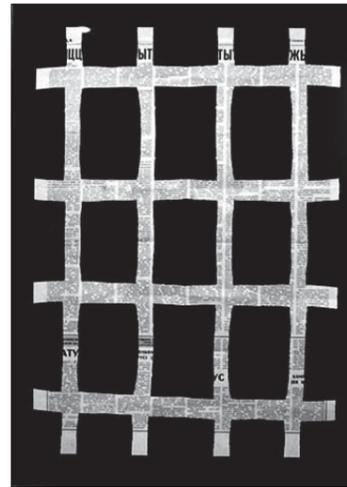
У Віцебску зачыненая выстава ўдзельнікаў Быкаўскага пленэру. Адміністрацыя з палітычных меркаванняў прыбрала партрэт пісьменьніка, намалёваны Алесем Пушкіным. На знак салідарнасці з Пушкіным астатнія 26 мастакоў знялі свае карціны. Якія шчэ карціны забараняліся за 10 лукашэнкаўскіх гадоў? Падсумоўвае Аркадзь Шанскі.

Алесь Пушкін. Фрэска «Страшны суд», царква ў Бабры

У Пушкіна забаранялі пэрформансы, карціны. Але самая вядомая з забароненага — фрэска «Страшны суд» у царкве ягонага роднага мястэчка Бобр. Пасьля некалькігадовага змаганьня 8 сакавіка 2004 г. выяву «чалавека, падобнага да беларускага прэзыдэнта», на фрэсцы ўрэшце замалявалі. Што не перакшодзіць некалі яе рэстаўраваць.

Зняты з апошняй выставы ў Віцебску партрэт Васіля Быкава — новы артэфакт у вялікім зборы пушкінскіх забаронаў. Перад гэтым былі арыштаваныя ў 2002 г. партрэты Ўсевалада Родзкі і Міхася Вітушкі.

Сам Пушкін лічыць, што сёньня ўладная цензура стала больш пільнавацца мастацкага падтэксту. Раней дастаткова было адкрытага пратэсту — карыкатуры на цяперашнія сымбалі ці на прэзыдэнта, выявы «калябарантаў». У партрэце ж Быкава, кажа мас-

ВЫЦІНАНКІ Тацяны Маркавец — эвалюцыя свабоды слова.

так, улады спалохаліся алегарычнага вобразу «калхознага фашызму», выяўленага праз статак на заднім пляне. Амонаўцы дубцамі заганяюць кароваў на фэрму, на якой вісіць чырвона-зялёны сьцяг, а зь імі змагаюцца бел-чырвона-белыя анёльчыкі.

Алесь Марачкін. Сьляза Міндоўга

Найбольш шчымліва й пяшчотна ставяцца ўлады да ўвасабленьня сябе. Алесю Марачкіну забаранілі прэзэнтаваць на афіцыйных выставах пяць карцін: «Нашы лялькі» (намалёвана разам з Алегам Карповічам), «Звычайны нацюрморт», «Сьцяна», а ў 2004-м адразу дзьве — «Сьляза Міндоўга» і «Галасуй, галасіць будзеш потым».

Батлейка «Нашых лялек» карыкатурна паказвала кіроўную эліту Беларусі.

Вусатыя рысы праглядаюцца ў кучы гародніны, зваленай блізу

Крамлёўскае сьцяны («Звычайны нацюрморт»).

У «Сьлязе Міндоўга» — разгул вобразаў: расейскі рубель, расейскі трыкалёр, Лукашэнкава маска на адным з пэрсанажаў...

Для Марачкіна прэзыдэнцкі вобраз стаў крыніцай натхненьня і... турбот: мастак стараецца, а ўсе ягонныя творы з прэзыдэнцкімі матывамі трапляюць пад забарону.

«Мы з Талбузіным рабілі інсталяцыю пад назвай «Я жа вас па-харошаму прадупраждал»: лесьвіца, аформленая, як вышка ў зоне. Дык гэтую лесьвіцу ня проста выкінулі з Палацу мастацтваў, а нават расьпілалі на часткі», — апавядае мастак.

Тацяна Маркавец. Вокны друку

У творы Тацяны Маркавец не было ні прэзыдэнта, ні сымболікі. Ейная выцінанка-трыпціх называлася: чорныя краты на белым тле, газэтныя краты на чорным, чорныя краты на газэце. «Перад тым выйшаў нейкі ўказ пра цензуру ў друку. І за некалькі гадзін да адкрыцьця выставы прыйшлі цензары, сказалі: здымайце. Работнікі Палацу мастацтваў адмовіліся здымаць бяз згоды аўтараў. Тады творы проста перавярнулі перадам да сьцяны, каб ніхто ня бачыў. Але ўсе наведнікі паварочвалі да сябе карціны й зазіралі на той бок», — згадвае мастачка. Пазьней выцінанку разам з іншымі карцінамі ўсё ж знялі з выставы, але на пустыя месцы работнікі Палацу павесілі копіі загаду, паводле якога былі рэпрэсаваныя карціны.

Уладзімер Крукоўскі. Што ж мы за людзі?

«Незалежніцкія» матывы былі папулярнай падставай для рэпрэсіў у другой палове 1990-х. Падчас адной з «пагоньскіх» выставаў была знятая інсталяцыя Пушкіна з вайсковым «ботам

ВОБРАЗ ЭПОХІ імпічмэнту і шматтысячных мітынгаў.

акупанта». Летась з выставы суполкі «Пагоні» ў Экалягічным цэнтры ў Менску быў зняты плякат У. Крукоўскага «Што ж мы за людзі?» з выявай расколатага гербу «Пагоні» на ім.

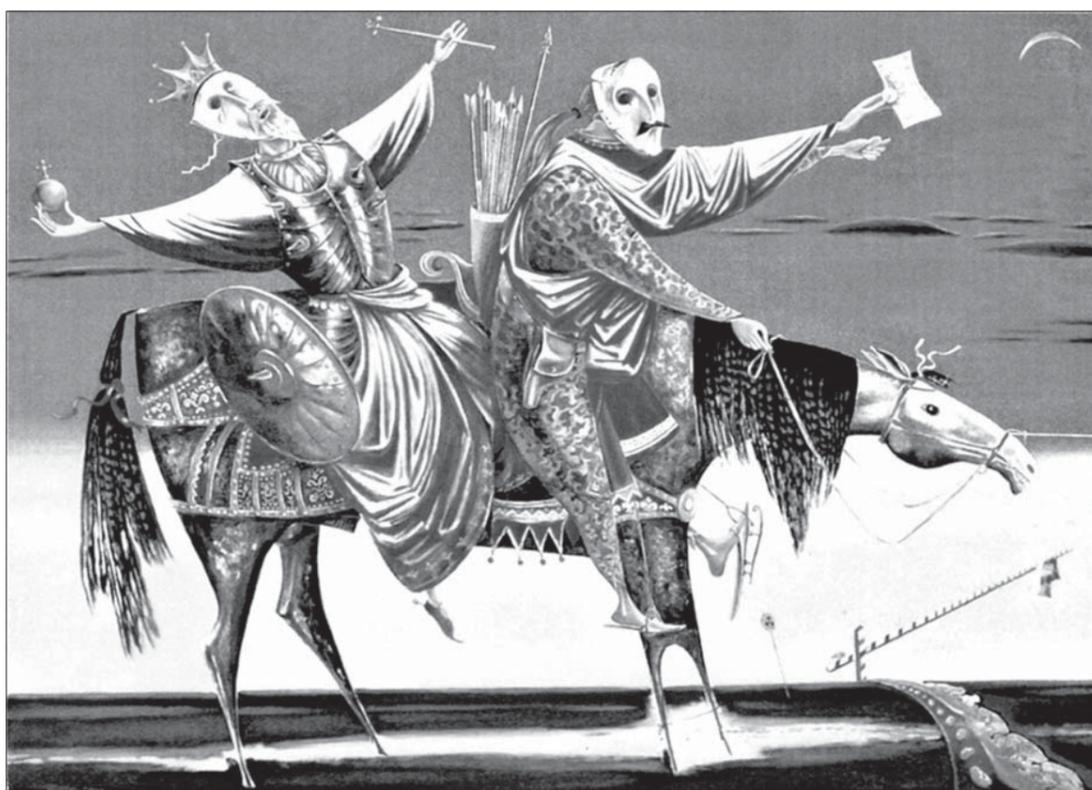
Ідэялягічныя тармазы ў чыноўнікаў спрацоўваюць ня толькі на няправільную сымболіку, але і на няправільны ўжытак правільнае. Так, У. Крукоўскаму не дазволілі выставіць плякат «Беларуская мадэль»: пустая каструля, побач зь якой валяецца накрывка, зробленая зь цяперашняга гербу.

Марачкін кажа, што ўлада сама правакуе зьяўленьне крытычных твораў: «За савецкім часам хоць неяк ускосна можна было крытыкаваць. А сёньня гумар, сатыра цалкам вынішчаныя. Пажартаваў на КВК — прэч з інстытуту. Што ж за чалавек, калі ён ня ўмее зь сябе пасьмяяцца».

Беларускім мастакам няма патрэбы экспанаваньня ўнітаз альбо дамалёўваць вусы Джакандзе. Бясплатным праматарам для іх сталі «мастацтвазнаўцы ў цывільным». Самы гучны посьпех у публіцы чакае карціны, што зазналі рэпрэсіі.

ПЕКЛА ў Баброўскай царквы насяляюць распусьніцы і праваслаўныя атэісты.

«СЬЛЯЗА МІНДОЎГА» — адрозны ад афіцыйнага погляд на беларуска-расейскую інтэграцыю.

Блуканьне па насалодах

Лірыка пра п'янства, каханьне і сьмерць

АДАМ ГЛЁБУС

Парадак

Ёсьць рэчы: патрэбныя
і непатрэбныя,
Чужыя, свае, залатыя і срэбныя...
Навесці парадак — такая задача:
Пачысьціць, прыбраць
і зрабіць справаздачу.
Наводзіш парадак,
выкідваеш сьмецьце;
Свабодна і вольна жывецца
на сьвеце.

Тры Сярожа

Выйшаў з туману хлопец Сярожа.
Выняў з кішэні востры свой ножык.
Выйшаў насустрач Сярожу Сярожа,
Выняў насустрач ножыку ножык.

Кожны Сярожа меў востры ножык,
Кожны падумаў — Бог дапаможа!
Ножык аб ножык білі Сярожа.
Мачылі-гасілі кожнага кожны.

Рэзаў Сярожа Сярожу бязбожна.
Рэзаў прыгожа Сярожа Сярожу.
На скрыжаванні, на раздарожжы
Пазаразліся нашы Сярожа.

На скрыжаваньне, на раздарожжа
Выйшаў з туману трэці Сярожа,
Выцягнуў з трупаў нажы асьцярожна
І працягнуў сваё падарожжа.

Свабодны

Сапраўдны мужчына
П'е за Айчыну,
П'е без нагоды,
Бо ён — свабодны.

Вяртаньне

Бяжыш, каб не любіць, ня браць,
ня верыць.
Ляціш, каб не баяцца, не прасіць.
Навокал сьвет турэмны, мёртвы,
шэры.
Вяртаешся, бо трэба жыць,
каб жыць.

Полацак

Піў я гарэлку ў полацкіх кватэрах,
На рок-канцэрце вершы прачытаў,
Гуляў у краявідах сьнежна-шэрых
І ў ложку паэтэсы начаваў.

Позьні час

Як жа ня хочацца сыходзіць
У безнадзейна позьні час...
Няўжо каханьне не для нас?
Як жа ня хочацца сыходзіць...
Вы на мяне, а я на Вас
Глядзім, глядзім, вачэй ня зводзім...
Як жа ня хочацца сыходзіць
У безнадзейна позьні час...

АЛЕНА АДАМЧЫК

АДАМ ГЛЁБУС
(сапр. Уладзімер
Адамчык) нар.
1958 у
Койданаве. Сын
празаіка
Вячаслава
Адамчыка. Паэт,
празаік, мастак,
выдавец. Сярод
ягоных апошніх
кніг — зборнік
выбранага
«Тэксты» (2000),
сямейны раман
«Дом» (2004).

Паэты

Паэты п'юць бязь меры,
без выходных.
Па-чорнаму, заўжды, як мае быць.
З бутэлек модных
і прастанародных
Пілі і п'юць, як нашы могуць піць.
Паэты п'юць, і гэта нам ня дзіва.
Паэты моцна п'юць, і п'юць даўно.
Цячэ гарэлка. Плэхаецца піва.
Ліецца бел-чырвона-белае віно.
Паэты п'юць да поўнага
зьяменьня,
Сыходзяць у глухую чарнату,
Правальваюцца ў д'яблаву
пустэльнію,
Каб засьпяваць і зьнішчыць
пустату.

Вясна

Вясна. Празрыстае паветра.
Звон птушак. Сьпелы капяжоў.
Ледзь чутны, пацяплелы ветрык
Гуляе. Сакавік прыйшоў.
Дзень падужэў, а ноч аслабла.
Цякуць, ліюцца ручаі...
Бог мой, тады якога д'ябла
Нам не жывецца на зямлі?!
Вясна зруйнае, нарадзіўшы.
Краса імгненьняў праміне.
Вясна абновіцца, забіўшы
Цябе, яго, яе, мяне,
Усіх.

Запавет

Пахавайце нас «валетам»
Над ракою, пад вярбою,
Самай цёплаю парою,
Спраўце нам хаўтуры. Летам,

Згодна з гэтым заповітам,
Пад Сьвятою... пад гарою
Пахавайце нас «валетам».
Над ракою, пад вярбою,
Між агнямі і паветрам,
Між зямлёю і вадою,
Добра, як сама з сабою,
Муза будзе спаць з паэтам.
Пахавайце нас «валетам».

Валодзі

Так павялося ў нашым народзе:
Калі ты ня Слава, тады ты —
Валодзя.
З прыродай, радзімай і Богам у
згодзе
Жылі і жывуць беларусы Валодзі.
Мінаюць стагодзьдзі
і тысячагодзьдзі,
На нашай зямлі застаюцца Валодзі.

Наступніку

З магчымасьцяў — гнісьці або
гарэць —
Ты, безумоўна, абярэш другую.
Хай не сябе, дык іншага ўратуеш
І недарэмна будзеш палымнец.

Змаганьне зь цемраю — такі твой
будзе шлях
Самаахвярны і самазынішчальны.
Твой час зямны зьдаецца
фатальна,
Таму адкінеш прэч жывельны
страх.

Ты пойдзеш біць маланкай залатой
Тых, хто гніе ў засьмечаным
балоце.
Тых, хто скавыча ў гнойнай бруднай
слоце,
Ты пераможаш, мілы вучань мой.

Пытаньні

Скрыня з дыханьнем Хрыста,
Дзе яна, наша рэліквія,
Наша рэлігія, сьветлая прастата?
Стаю прад сьвятымі лікамі...

Дзе любоў да Хрыста? Спачуваньне?
Нічога ня бачу, нікога ня слухаю,
На пытаньні грувашчу пытаньні.
Шкло на абразях заседжана мухамі.

Блуканьні па насалодах

Уночы гуляю, блукаю па Вільні
У добрым настроі, апрануты стыльна.
Рэкліма панны мяне спакушаюць,
Вясёлыя целы настрой уздымаюць.
Каханка-бялянка на тонкіх абцасах
Прыязнай усмешкай цугляе Пэгаса.
Пэгас, зацугляны
распусьніцай сьмелай,
Заносіць мяне на духмянае цела.
Мы скачам натхнёна
да самай вяршыні
І падаем разам на сінняй прасьціне.
Разьлік за інтым дужа цешыць
бялянку.
Блукаю па Вільні, да самага ранку.

Мужыкі і бабы

Мужыкі падоўгу не жывуць.
Іх жыцьцё, прапахлае гарэлкай,
Жорстка падкарочана вайной.
Мужыкі вядуць заўсёды бой
Між сабою і з самім сабой.
Доўгае жыцьцё належыць бабам —
Як ні паварочвай, будзе так.
Бабы нараджаюць і гадуць,
Любяць, лашчаць, песьцяць
і шкадуць,
І хаваюць родных мужыкоў.

Жаданьні

«Можна?» — «Можна!» —
«Асьцярожна?» —
«Асьцярожна,
можна, можна...
Божа, Божа, дай нам розум
нарадзіць дзіця прыгожым...»

Залатая

Мая жанчына маладая,
Бялютка і залатая.
Цокае абцасамі
Мая жанчына маладая.
Што захацела — тое мае
У жыцьці плястмасавым
Мая жанчына маладая,
Бялютка і залатая.

Дэбаты

Аты-баты, йшлі дэбаты —
Тралі-валі пра вайну.
Нехта ціха, хтосьці матам
Абмяркоўвалі салдатаў,
Тэарыстаў і штрафбаты,
Несьлі поўную муйню.

Выйшаў хлопец з аўтаматам
І паклаў канец
Дэбатам.

Суцяшэньне

Калі сады любові адцвітуць,
Калі да кроплі вып'ецца ўся слодыч
І ты памрэш, прачнуцца не забудзь
І пабудзі таго, хто будзе побач.

Усё толькі пачынаецца

Працяг са старонкі 8.

Твор гэты ў пэўнай меры аўтабіяграфічны. Возьмем хоць бы радкі: «Аж бацьку гора з ног зваліла, — пайшоў на той сьвет без пары; у год капай зноў тры магільны: зьлёг брат і дзьве зьзялі сястры». А вось крыху раней:

...Свайго жыцця пазнаў
я марнасьць,
Аж на сябе я рукі ўзняў.

Але ня суджана было мне
Душой бяз часу загавець,
І сам ня знаю ўжо сягоньня —
Жалець таго ці не жалець.

Ведама, паэма — не аўтабіяграфія, але яе герой — Незнаёмы, — выкладаючы свой жыцццяпіс, бярэ факты зь біяграфіі Паэты (бацька, брат, сёстры і інш.). Адчуваньне марнасьці жыцця і няведаньне, шкадаваць ці не шкадаваць, што застаўся жывы... Луцкевіч канстатуе: «Сумна мне, Божа», — паўтарае Купала за Славацкім. Сумна, што пчасьця ў гэтым новым сваім жыцці на бруку вялікіх мест ён ня бачыць, што наагул ня знаў пчасьця ніколі. І ня верыць паэта, каб для яго «ўзышло калі сонца». *Пэсымізм* пануе ў ягонай душы...»

Пра другі «крытычны мамэнт», другую вядому нам спробу суіцыду сёньня маецца багатая літаратура. На гэты раз Паэта ня мог даверыцца паперы, каб задаць пытаньне: «жалець таго ці не жалець?»

Луцкевіч, які лічыў трагедыяй Паэты ўжо адны цяжкія сны аб Беларусі, думаў, што ў момант другой спробы самазабойства «счэзла колішняя разбежнасьць між Янам Луцэвічам і Янкам Купалам: *Купала — перамога*», што «казённым» п'яўцом паэта стацца ня хоча й ня можа». Крытык памыліўся, ды не памыліўся ён у іншым: «...тая «іскра Божая», якая так цудоўна зьзяла ў душы Паэты, тухне з дня на дзень, і Купала ўжо нічога новага ня творыць». Удакладнім: нічога новага для Бацькаўшчыны, для вечнасьці (як мы ведаем, Бацькаўшчына вечная). Пачынаецца трагічны пэрыяд жыцця Купалы, калі «таго, што крыецца ў глыбіні ягонае душы», нельга «голасна гаварыць». І выкласьці на паперы.

І калі размаўляюць пра сьмерць Янкі Купалы, я пытаюся: ці можна выключыць трэцюю спробу суіцыду? Як на гэтае пытаньне адказвае псыхалёгія?

Купалазнаўства: затрымка ў разьвіцьці

Купалазнаўства знаходзіцца ў дзіцячым узросьце. Гэтак я сказаў і напісаў два гады таму. Віталь Скалабан, заняўшыся архіўнымі росшукамі, больш пэсымістычны ў сваёй выснове: купалазнаўства яшчэ ў кашульцы ходзіць.

Ня выкананыя запавет Паэты. Пішучы ў вершы «Мой цень», што пасья ягонае сьмерці «з імглы адвечнасьці паўстане і кры-

жам стане на кургане майго жыцця бяссьмертны цень», Янка Купала як бы выказаў спадзяваньне, што дасьледчык ягонага жыцця і творчасці «сачыць пачне ўвесь ад пачатку мой шлях, якім шоў да астатку, які мне толькі кінуў жалю». Гэты дасьледчык павінен высветліць, «чаму з жыццём ня ўмеў я жыць», і ён «наракаць, клясьці ня будзе, што я, што мне зрабілі людзі, ня будзе плакаць ён і выць».

Навуковае купалазнаўства ў БССР скончылася ў 1927 г. выхадом кнігі «Янка Купала ў літаратурнай крытыцы» пад рэдакцыяй Зьмітра Жылуновіча і Міколы Байкова. Развагі Жылуновіча пра тое, як «Янка Купала няўхільна падаваўся ў бок сымбалізму», як

най меры клясавага падыходу». Гэтую шляхетную выдумку Гарэцкага зь сярэдзіны 1930-х будзь мусоліць усе кандыдаты і дактары ажно да канца БССР.

Купалазнаўства ў БССР стала заідэялягізаваным, вольгарна-сацыялягічным, прапагандысцкім. Эмігранцкае купалазнаўства па вайне, ведучы палеміку з бэсэсэраўскім, будзе таксама заідэялягізаваным і прапагандысцкім.

Пэўнае ажыўленьне ў купалазнаўстве пачынаецца пасья XX і XXII зьездаў КПСС. Але да яго стану стасуюцца высновы Райнэра Лінднэра і Андрэя Катлярчука, зробленыя ў дачыненні да гістарычнае навукі. Адзін сьцьвярджае, што большавікі правінцыялізавалі гэтую навуку ў

Купала паказвае футурафобію беларуса, яго пасіўнасьць. «Стаім мы перад будучыняй нашай і ўсё варожым, сочым ейны ход...» Ня робім будучыню, не змагаемся за яе.

«сымбалізм беларускай літаратуры... нёс службу рамантызму»; паўтораная Байковым думка Міхайлы Петуховіча пра нацыянальны рамантызм як асноўны кірунак паэтычнай творчасці Тараса Шаўчэнка і Купалы; тэзіс Петуховіча пра богазмаганьне ў вершах Купалы, а Івана Замоціна — аб «Раскіданым гнязьдзе» як драме настрою; ягонае ж выказваньне пра тое, што Купалу як драматургу «мала ўдаліся і спроба даць умоўную сымбалічную драму, і спроба пабудаваць сатырычную камэдыю»; сьцьверджаньне Аляксандра Вазьнясенскага, што рамантычныя паэмы Паэты нагадваюць паэмы эпохі байранізму і творы польскіх паэтаў украінскай школы — Славацкага, Гапчынскага і Залескага... У заходнебеларускай крытыцы Луцкевіч піша аб трох этапах мастацкай эвалюцыі Купалы (натуралізм, рамантызм і нэарамантызм), ягоным сымбалізьме, першы паказвае ўплывы Высьпянскага, Каспровіча, Пшыбышэўскага і прапацуе вывучаць апазыцыю «Луцэвіч—Купала».

Усе гэтыя ідэі засталіся па-за полем купалазнаўства ў наступныя гады, калі Паэту спачатку лялі як нацдэма, а потым рабілі зь яго выключна паэта-рэаліста, паэта-змагара, арыентаванага выключна на ўсход, на Няркасава і Горкага, зь першае хвіліны савецкага. Дарэчы, саветызаваць Купалу (вядома, з найлепшымі намерамі) яшчэ ў 1920-х гадах пачалі ці не Жылуновіч з Максімам Гарэцкім. Апошні ў 1926 годзе на Акадэмічнай канфэрэнцыі па праблемах беларускага правапісу казаў, што Купала «спаткаў кастрычнікавую рэвалюцыю зь вялікім уздымам рэвалюцыйнага пачуцьця». І да пра-большавіцкіх адносіць «жменю вершаў, пісаных у 1918 годзе», зрабіўшы, аднак, агаворку: «Але, праўда, ён яшчэ ня мае ў належ-

БССР, а другі кажа, што яе «ў строгім сэнсе гэтага слова не было». Назавём такі стан паўнавукаю.

Трэба сапраўды быць аптымістам, каб казаць пра паўнацэннае купалазнаўства ў той час, калі былі забаронены дзясяткі ягоных твораў і калі нельга было згадваць сотні імёнаў людзей, зь якімі Купала кантактаваў, якія пісалі пра яго. Пішучы нават пра такія нявінныя рэчы, як рыфма і рытміка ў творах Купалы, дасьледчык мусіў абыходзіць тэксты, на якія наклалі табу.

«Выніковымі дакумэнтамі» бэсэсэраўскага купалазнаўства сталі бібліяграфічны паказальнік «Янка Купала: Да 100-годзьдзя з дня нараджэньня», выдадзены Дзяржаўнаю бібліятэкаю БССР і Літаратурным музэем Янкі Купалы пад рэдакцыяй Янкі Саламевіча (1984), і энцыкляпэдычны даведнік «Янка Купала» (ЭДЯНК; 1986).

Мусіць, няма патрэбы казаць, што ўкладальнікам бібліяграфічнага паказальніка было дазволена ўпісаць толькі савецкія і толькі незабароненыя публікацыі Паэты і пра Паэту. Як быццам угадаўшы, што ў Менску выйдзе няпоўная Купалава бібліяграфія, Вітаўт і Зора Кіпелі падрыхтавалі і выдалі ў 1985 г. том «Янка Купала і Якуб Колас на Захадзе», які ахоплівае і заходнебеларускі друк і ў якім паказана 1061 пазыцыя. Гэты даведнік таксама няпоўны, але ўжо зь іншых прычын (недаступнасьць пэўных выданьняў і г.д.).

ЭДЯНК надта ўражвае. Гаворка не пра тое, што ў даведніку адсутнічае артыкул пра галоўнага дабрадзця Паэты, ягонага выдаўца Вацлава Іваноўскага, не пра тое, што няма артыкулаў пра Антона Адамковіча, Адама і Станіслава Станкевічаў ды іншых аўтараў (няхай бы іх абляялі, як Ластоўскага, але хоць згадалі), — гаворка пра тое, што ў ім няма такіх арты-

кулаў, як «Архітэктоніка» і «Кампазыцыя», «Стылістыка» і «Стыль», «Фоніка» і «Эўфанія»... І натуральна, што няма артыкулаў «Імпрэсіянізм», «Нэарамантызм», «Мадэрнізм», «Рамантызм», «Сымбалізм»... Каб ня весці размовы аб рамантызьме як шпыні ў нашай літаратуры, у даведніку зьмясьцілі артыкул Івана Навуменкі «Рамантызм у творчасці Купалы», але вы ня ўбачыце ў ім імёнаў прадстаўнікоў украінскае школы польскае паэзіі, пра якіх пісаў А.Вазьнясенскі, нават Славацкі не згаданы. І наагул рамантызм у Купалы выступае «толькі ў асобных элементах, момантах, эпізодах». Праўда, пад канец артыкулу аўтар пярэчыць сам сабе, але нават ня згадвае пра нэарамантызм Паэты, а пагатоў пра Высьпянскага, Каспровіча і Пшыбышэўскага. Замест артыкулу «Сымбалізм» маецца артыкул Уладзімера Конана «Сымбалізм у творчасці Янкі Купалы», але відаць, што аўтар быў абмежаваны ідэялягічнымі рамкамі.

Зь вядомых прычын савецкае купалазнаўства ня здолела стварыць нават прыстойнага жыццяпісу Паэты.

А пэрспэктывы?

Мне ўжо даводзілася пісаць, што Поўны збор твораў Купалы — не акадэмічнае, ня цалкам навуковае выданьне. Ад яго вее духам бэсэсэраўскага купалазнаўства пасья 1927 г. Стаўшы рэцэнзэнтам 8-га тому і ўбачыўшы «кухню», я жахнуўся ды міжволі паспачуваў выдавецкаму рэдактару Натальі Семашкевіч, якая «вляла» ўсе дзесяць кніжак. Як на добры лад, ёй належыцца мэдаль «За адвагу» або штодзённы літар малака за шкодныя ўмовы працы. Пішаш камэнтатару, што Мікаяна звалі Анастасам Іванавічам, а ў тэксце чытаеш: Апанас Іванавіч. І сьмех і сьлёзы.

Купалу чулі і да Купалы прыслухоўваліся, пакуль ён быў у апазыцыі. Прарок царам ня служыць... Купала надламаўся. І мы ведаем год ягонага злому: 1926.

Купалазнаўства яшчэ ня стала сапраўды міжгаліноваю дысцыплінаю. Гэты Збор быў аддадзены на водкуп Інстытуту літаратуры. І нават не здагадаліся да «дзяўчат» з Інстытуту падключыць лінгвістаў, гісторыкаў, філёзафаў, рэлігіязнаўцаў ды інш. І даваць камэнтары на рэцэнзію ім.

Мне лёгка было б наракаць на «дзяўчат», якія ня выявілі ўсіх тэкстаў у беларуска- і расейскамоўным друку (многае дадалі Віталь Скалабан і Янка Саламевіч), якія так і ня вывучылі польскамоўных і ідыскіх выданьняў БССР, калі б ня тры акалічнасьці. У нас няма ніводнага вучонага, які б усё жыццё аддаў вывучэньню Купалы. Усе — купалазнаўцы «пагроху». У нас маецца сэктар тэксталёгіі і публікацый Інстытуту літаратуры, а не Інсты-

туту Купалы. Сёньня «дзяўчаты» рыхтуюць Збор твораў Купалы, заўтра — Коласа... Па-грэчэе, у нас ёсьць адмыслова ўстанова — Літаратурны музэй Янкі Купалы, якому летась споўнілася 60 гадоў. Але выяўляецца, што музэй — не навуковая ўстанова.

Раней, калі музэй уваходзіў у сыстэму Акадэміі навук, у яго абавязак уваходзіла і дасьледчыцкая праца, прынамсі, складаньне даведнікаў. А тым часам колькасць купалазнаўчых прац у параўнаньні з 1981 г. павялічылася ці не ўдвая. Вярнуліся імёны і творы — патрабуецца ўдакладненьне старых даведнікаў. «Рэабілітаваны» рамантызм і нэарамантызм, сымбалізм і імпрэсіянізм — дасьледчыкі вярнуліся да ідэй, якія з канца 1920-х трапілі пад забарону, і пераасэнсоўваюць спадчыну Паэты. Крытык Георгі Колас, гісторык Расьціслаў Платонаў, Уладзімер Міхноч, В. Скалабан ды іншыя апублікавалі не адзін архіўны дакумэнт, датычны Купалы, — па-новаму асэнсоўваецца яго жыццёвы шлях. Але ў музэй, пераведзеным пад крыло Міністэрства культуры, ніхто бібліяграфіі не складае, на кампутарныя дыскі зьвезтак не заносіць.

Дарэчы, пра кампутары. Я быў упэўнены, што поўны збор твораў набіраюць на кампутары, што Інстытут літаратуры ці выдавецтва «Мастацкая літаратура» выстаўяць яго ў сьцеіве. Я памыліўся: ні інстытут, ні выдавецтва пра гэта нават не падумалі. Не падумаў і музэй. І дарма шукаць у сьцеіве сайт «Янка Купала».

Зрэшты, за 60 гадоў ніхто ў музэй не падумаў скласьці і летапіс жыцця ды творчасці Купалы: па гадах, месяцах і днях заносіць пра тое, на карткі, на дыскі зьвезьці пра тое, што Купала напісаў, апублікаваў, дзе быў і выступаў, з кім сустракаўся... Спачатку для ЭДЯНК, а потым для

Поўнага збору гэта рабіў Я. Саламевіч. І хоць я маю не адзін заклад да гэтага летапісу, нічога не застаецца, як падзякаваць аўтару, бо ён гэта робіць у дадатак да працы ў энцыкляпэдычным выдавецтве.

Наступны — поўны і акадэмічны — Збор твораў Паэты станецца магчымы толькі тады, калі будзе створаны навуковы цэнтар, які будзе весці маніторынг і сыстэматызаваць купалазнаўчыя працы, выпраўляць, дапаўняць і, калі трэба, мяняць камэнтары да паасобных твораў. Будзе гэта дзяржаўная ўстанова, грамадзкая ці прыватная ініцыятыва — справа другая, але відавочна, што купалазнаўства патрабуе прафэсійнай арганізацыйнай формы. І ў гэтым сэнсе можна сказаць, што ўсё толькі пачынаецца.

Санька

Навэла

ЛЕАНІД МАРАКОЎ

Вось дык скараціў дарогу — пайшоў напрасткі, праз парк, не захацеў аўтобуса пачакаць. Вось дык скараціў дарогу... Праўда, дваццаць чацьвёрты даваў кругалю, так што быццам і правільна зрабіў, ды лепей было б яго пачакаць... І наўцёкі пусьціўся рана! Да выхаду з парку яшчэ сотня — ня меней! — мэтраў, і мужчына з прылізанымі, бы мокрымі, валасамі, які прыстаў да яго, можа дагнаць. І што дзядзьку трэба? Зьявіўся, быццам фокуснік. Не было нікога на дарожцы — і на табе, ёсьць. Нібы зпад зямлі вырас. Заўсьміхаўся, адразу пахваліў:

— Які харошы хлопчык, які харошы хлопчык! Мо яшчэ і выдатнік? Угадаў? Паважаю выдатнікаў. Асабліва паглядных.

«Чаму толькі выдатнікаў? — устрывожыўся Санька. — І чаму паглядных асабліва?»

Прылізаны мужчына, апрануты ў нятанні карычневы касцюм, сьветла-бэжавую сарочку з шырокім модным гальштукам, выглядаў прыстойна і сьвяточна, але нешта Саньку ў ім насыцірожвала. Што? Пах! Мужчына нібы ўвесь, з галавы да ног, быў абліты аджэкалёнам. І яшчэ — позірк: вочы неспакойна бегаюць, нібы ловаць каго ці шукаюць.

— Хлопчык! — па-бацькоўску паклаў руку на Санькава плячо незнаёмец. Азірнуўшыся па баках і пераканаўшыся, што яны на дарожцы адны, дадаў: — Як ведаў, што цябе сустрану. Глядзі, што ў мяне ёсьць! Шакалядка! З арэхамі, порыстая, нянаша. Акурат табе. Бяры-бяры, не саромейся. Каштаваў такую? Смачная — язык праглынеш! — рука незнаёмца, сьлізганушыся па Санькавым плечу, апынулася на шыі. — Бяры, пакашпуй...

І вось тады, спалоханы прадчуваньнем нечага страшнага, Санька,

не прамовіўшы ні слова, кінуўся наўцёкі. І правільна зрабіў. Гэта быў адзіны шанец вырвацца з рук гвалтаўніка і забойцы хлопчыкаў. Яго ўжо даўно шукалі ў горадзе. Санькава мама чытала ў газэце, што злчынец па спецыяльнасьці, хутчэй за ўсё, пэдагог (так меркавалі ў міліцыі) і валодае здольнасьцямі гіпнатызаваць дзіця, ласкавымі словамі ўсыпіць яго пільнасьць. І калі хлопчык даверліва ішоў на кантакт з незнаёмым, але добрым дзядзькам, злчынец наносіў удар — нечаканы, рэзкі і, як правіла, ззаду. Аднёсны ахвяру ў кусты, учыняў свой гнісны здзек-гвалт. Аднаго ў міліцыі не маглі зразумець: навошта злчынец забіраў у сваіх маленькіх ахвяр трусікі? Гэта ж рэчавы доказ супраць яго самога! Адказ быў неверагодна просты: памятка аб чарговай ахвяры! Кожны свой выхад маньяк старанна прадумваў, рабіў аналіз паводзінаў ранейшых ахвяр. І яшчэ ні разу не пакінуў сьлядоў.

Ня думаў ён пакінуць іх і цяпер, як і Саньку жыцьцё.

Да агароджы, што акружала парк культуры і адпачынку імя Чалюскінцаў, заставалася ўсяго чучь-чучь, калі ўчэпістая рука незнаёмца дацягнулася да хлопчыка і схавала яго за каўнер. Санька рвануўся з апошніх сіл і адчуў, што вырваўся, а той, хто даганяў яго, грывнуўся, па ўсім відаць, на зямлю, закашляўся — найнакш, ад пылу — і брудна мацокнуўся.

Усё ж дарма людзі празвалі яго настаўнікам.

Страх звычайна скоўвае цела. Саньку ж наадварот — прыдаў сілы. Ён сігануў проста на высокую дапчаную агароджу і ўхапіўся за востра зачасаныя шытыкеціны. Пякучы боль працяў далонь — гэўна, у яе ўпіўся незагнуты цьвік. Перамагаючы боль, Санька ўсё ж змог падцягнуцца на руках угору і перакінуць правую нагу на другі бок агароджы.

Але і незнаёмец не марудзіў.

Спрытна падхапіўся з зямлі і паспрабаваў зноў дагнаць вёрткага хлапчука, які ўжо быў на агароджы і вось-вось мог скокнуць уніз.

На ўсё жыцьцё слова «сэкунда» будзе азначаць для Санькі нешта іншае, чым для большасці людзей на зямлі. Сэкунда для яго стане не імгненьнем, а нечым вельмі значным, вартым кошту жыцьця. Злчынец дапяў да агароджы якраз праз секунду пасля таго, як і другая Санькава нага апынулася на тым баку. Агароджа загайддалася, і хлопчык ледзь не кульнуўся назад. Выратавала сіла цяжару, бо Санька быў ужо на тым баку і агароджа, гайдануўшыся, скінула яго ў невялікі роў, выкапаны ўздоўж яе дзеля таго, каб ня так проста было трапіць у парк.

Да агароджы, што акружала парк культуры і адпачынку імя Чалюскінцаў, заставалася ўсяго чучь-чучь, калі ўчэпістая рука незнаёмца дацягнулася да хлопчыка і схавала яго за каўнер...

Санька ўпаў няўдала: падвярнуў левую нагу, а з правай зваліўся новы кітайскі кед. Хлопчык даўно марыў пра такі абутак (лёгкі, носкі, зручны), і ўрэшце маме неяк удалося, прастаяўшы паўдня ў чарзе, купіць жаданую абноўку. Санька хацеў быў памкнуцца падняць кед, але падалося, што агароджа ня проста гайдаецца, а — падае на яго. Абапёршыся на зямлю каленкам вывіхнутай нагі і адштурхнуўшыся здароваю, ён выкаціўся з канавы і ўсхапіўся з зямлі. Падскокваючы і чыкільгаючы, рушыў да аўтобусагна прыпынку. Трэба

Леанід Маракоў — навэліст, дасьледчык сталінскіх рэпрэсій. Пляменьнік паэта Валер'я Маракова, замардаванага ў 1937-м.

было б паклікаць на дапамогу — там стаялі людзі, яны пачулі б, але вусны яго нібы склеіліся, анямелі, і Санька, хныкаючы і шморгаючы носам, набліжаўся да прыпынку моўчкі.

Зьбялелы ад болю і страху Санькаў тварык раптоўна пасьвятлеў: на прыпынку стаяў знаёмы хлопец з суседняга двара, студэнт унівэрсытэту і да ўсяго самбіст. Санька матлянуўся да яго, як да паратунку, — і не асьпярогся, ступіў на вывіхнутую нагу. Ад рэзкага болю ў вачах пацямнела. Трацячы прытомнасьць, Санька ўсё ж пасьпеў сказаць:

— Памажыце!

Да студэнта-самбіста голас гэты даляцеў. Ён павярнуўся і ўбачыў, як хлопчык, бы падкошаны, упаў на зямлю.

«Спацькнуўся? Чаму ж не ўстае? — падумаў з трывогай. — Нешта з малым ня тое», — і кінуўся да Санькі.

А за плотам бег задыханы злчынец. Лепш сказаць, уцякаў. Гэта была яго першая няўдача. А за першай можа быць і другая, і трэцяя — не выходзіла з галавы. Значыць, рана ці позна яго зловаць! Гэты пчанюк уключыў яму лічыльнік. Не спакусіўся на салодкае. Нейкім недзіцячым чучыцём адчуў небяспеку і даў дзёру. Яшчэ б адна сэкунда, усё адна! Яе якраз і не хапіла. З гэтага моманту час паліць для яго — у які бок? Хлапчук апіша яго выгляд, рост, голас, дасьць мянтам зачэпку. А гэтым гіцлям нічога больш і ня трэба —

размотваць клубок яны ўмеюць.

Ён набліжаўся да другога краю парка. Тут аляя мінала агароджу і вяла да прахадной заводу.

— Ф-у-у, — на ўсю сілу выдыхнуў, стараючыся супакоіць дыханьне.

Над прахадной стрэлкі гадзінніка пераскочылі з лічбы 16.29 на 16.30. І тут жа празьвінеў званок, які абвешчаў канец зьмены. Народ валам паваліў на вуліцу. Гвалтаўнік пачакаў, пакуль пярэдня плынь міне дзьве амаль зрослыя ўнізе таполі, за якімі ён затаіўся, і, непрыкметна далучыўшыся да людзей, пайшоў разам з усімі, згубіўшыся ў натоўпе. Як заўсёды, пасьпеў. Толькі раней пасьпяваў ня толькі вярнуцца да канца зьмены. Пасьпяваў зрабіць галоўнае. Сеньня ж ня змог. «Пракляты пчанюк! Найначай, ён недзе недалёка жыве. Можа выпадкова сустрэць ды пазнаць... Трэба апярэдзіць! Абысьці двары, вылавіць яго, пакуль ня позна...»

Санька апрытомнеў на руках у суседа-самбіста.

— Жывы? — пачуў знаёмы вясёлы голас. — Куды ляцеў, як ад шалёнага сабакі? Здаецца, тут такіх не было.

— Цяпер завёўся, — адказаў Санька і, мацней абняўшы свайго ратоўца, зноў адключыўся.

Калі сусед занёў Саньку ў кватэру, хлопчык не адразу пачуў прыкры, знаёмы яму пах аджэкалёну. Не адчуваў яго і сын «настаўніка» — ён да яго прывык.

АЛЯКСАНДАР ВОРВУЛЬ

Слоўнік скептыка

Магнітола — самая надзейная частка аўтамабіля.

Майсей — чалавек, вядомасьць якому прынеслі дзесяць афарызмаў.

Макіяж — спроба адпостраваць на сваім твары аблічча больш прыгожай жанчыны.

Маладосць — калі хочаш жыць вечна і покуль удаецца.

Маладосць бурная — гэта калі ёсьць што прыгадаць, але няма чаго расказаць дзецям.

Малевіч Казімір — мастак, які так і не пасьпеў дамаляваць шахматную дошку.

Мара амэрыканская — жыць доўга і памерці маладым.

Маразм — гэта калі старасьць прыходзіць бяз мудрасьці.

Мараль — сыстэма доказаў

уласнае рацыі.

Масква — горад, з усіх бакоў аточаны Расеяй.

Мастацтва — здольнасьць зрабіць нешта з нічога і прадаць гэта.

Матэрыялізм — перакананьне, што гной, без якога ня вырастаць кветкі, і складае іх мэту і сэнс.

Маці — чалавек, які пасьпявае там, дзе не пасьпявае Бог.

Машына пасудамыйная — тое, што зьяўляецца пасля просьбы да мужчыны памыць посуд.

Міндоўт — першы і апошні кароль рэспублікі.

Міністар фінансаў — чалавек, здольны стабілізаваць рубель, а калі ўдасца — то і два.

Містыка — цуд без халавы.

Мода — тое, што хутка выходзіць з моды.

Моднік — чалавек, які імкнецца адрозьнівацца ад іншых, апранаючыся так жа, як і ўсе.

Мудрасць жыцьцёвая — разуменьне таго, што 99% чаканага клопату ніколі і ня прыйдуць.

Мудры — той, на каго працяюць разумныя.

Мудрэц — чалавек, бачны з першага погляду і незразумелы з першага слова.

Муж — усё, што застаецца ад мужчыны пасля вяселья.

Муж ідэальны — мужчына, які ня здраджвае, ня курьць, ня п'е і не існуе.

Муж сумленны — муж, якому напляваць на пачуцьці

жонкі.

Мужчына пасьпяховы — мужчына, які зарабляе болей, чым можа патраціць яго жанчына.

Мужчына прывабны — мужчына з прывабнай жанчынай.

Мужчына ўпарты — мужчына, які заўжды даб'ецца таго, чаго хоча яго жанчына.

Мыш — істота, дарога якой усеяна непрытомнымі жанчынамі.

Мэмуары — кніга пра жыцьцё, якое хацеў бы пра жыць яе аўтар.

Мэханік — чалавек, які ведае, якім канцом шрубавуць забіваюць цьвікі.

Мястэчка — месца, дзе можна з паўгадзіны паразмаўляць па тэлефоне, памыліўшыся нумарам.

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЬЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Антысэры Д. Лібэральныя прынцыпы / Пер. з італьянскай. — Менск: Руно, 2004. — 100 с. 1000 ас.

Пытайцеся ў незалежных распаўсюднікаў.

Карона Вітаўта Вялікага: раманы, апавяданьні, аповесці / Уклад. У.Сіўчыкаў, А.Сіўчыкава. — Менск: Мастацкая літаратура, 2004. — 510 с. 2500 ас.

У зборнік уключаны крымінальныя апавяданьні, дэтэктывы і трылеры М.Адамчыка, А.Глёбуса, В.Праўдзіна, Л.Рублеўскай, М.Чаргінца і інш. Цана каля 8000.

Надзьвінне: Альманах сяброў літаратурнага аб'яднаньня «Надзьвінне» / Прадм. Л.Сом, рэд. Л.Сом. — Віцебск: Віцебская абласная друкарня, 2004. — 160 с. 300 ас.

Чарговы альманах полацкіх літаратараў аб'яднаў творы 25 аўтараў — ад вядомых прафэсійных пісьменьнікаў (Герман Кірылаў, Надзея Салодкая, Лера Сом) да вучняў-пачаткоўцаў (Анжэла Ліпка, Наталья Барадзіна).

Палітычная сфера: Навуковы часопіс. 2004. №3. — 124 с. 299 ас.

У нумары: А.Казакевіч «Паліталёгія паліталёгіі»; Н.Васілевіч «Генэзіс беларускай паліталёгіі»; Ю.Чавусаў «Свабода мэтадалёгіі — мэтадалёгіі свабоды»; Б.Рэпэ «Славенцы і іх нацыянальныя пазыцыі ў XX ст.»; інтэрвю з акадэмікам Яўгенам Бабосавым ды ўладзімерам Гельманам ды шмат чаго іншага. У часопісе дамінуе беларуская мова.

Сяргей Лескець

Падарылі надзею

Беларуская мужчынская зборная прайшла першы этап кваліфікацыі да гандбольнага чэмпіянату Эўропы-2006. Ці адродзіцца легендарны беларускі спорт? Ці стане ручны мяч нацыянальным відам спорту, як у Літве баскетбол? Артыкул **Алега Раяўца**.

У шасці гульнях беларусы заваявалі сем пунктаў — тры перамогі, адна нічыя, дзве паразы. Заняўшы другое месца ў падгрупе, наперад яны прапусьцілі зборную Вугоршчыны. У суботу 22 студзеня ў сваім апошнім матчы гадаванцы Спартак Мірановіча ў Менскім палацы лёгкай атлетыкі перайгралі зборную Кіпру зь лікам 36:26, трыма днямі раней кіпрыёты ў Нікасіі былі абыграны зь лікам 42:21.

А яшчэ на пачатку студзеня, да старту кваліфікацыйнага раўнду, шанцы беларусаў на поспех разглядаліся як невялікія. Зборная Кіпру — адвечныя аўтсайдэры — пад увагу ня браліся. Першае месца загадзя аддавалася паўфіналістам Алімпіяды-2004 — вугорцам.

Постсацыялістычная Вугоршчына, сувымерная з намі з колькасці насельніцтва, у адрозненне ад Беларусі здолела захаваць і моцную зборную, і някепскія клубны гандбол.

У зборнай Беларусі надвор'е робяць легіянеры, а клубны гандбол слабаваты. У Лізе чэмпіёнаў БГК імя Мяшкова ў сваёй падгрупе справядліва заняў апошняе месца. У іншых эўракубках большасць беларускіх клубаў павыляталі на першым этапе.

На другое месца ў нашай падгрупе ставілі італьянцаў. Да таго ж згадвалася мінулая кваліфікацыя да чэмпіянату сьвету — калі ў родных сьценах беларусы пера-

Матч трэцяга туру са зборнай Італіі стаў для беларусаў вырашальным. На здымку: адзін з лідэраў зборнай Іван Броўка адчайна змагаецца за мяч з італьянскім візаві.

маглі, але ў гасьцях саступілі патрэбную розьніцу ў ліку. І тады, і цяпер зборная Італіі разглядалася ў якасьці галоўнага суперніка беларусаў.

Але ў менскім матчы, што прайшоў у Палацы лёгкай атлетыкі 12 студзеня, беларусы пераканаўча перамаглі «скадру адзур» — 35:24. Вырашальны ўнёсак у перамогу зрабілі акурат легіянеры — Іван Броўка ды Сяргей Гарбок з запароскага ЗТР, якія закінулі па дзесяці і сем мячоў адпаведна. Цяпер заставалася не прайграць з розьніцай у 11 мячоў у матчы ў адказ. Бела-

русцы ў Сан-Віта-дэ-Тольямэнта вытрымалі — 20:20.

Цяпер айчынную зборную ў чэрвені чакае стыкавы матч, дзе і вызначыцца канчаткова, здолеюць ці ня здолеюць беларусы трапіць на кантынэнтальнае першынство. Шэсьць камандаў вызначыліся загадзя — Швайцарыя (гаспадар першынства), Нямеччына, Данія, Славенія, Харватыя, Расея. А вось за астатнія дзесяць пучэвак пазмагаюцца ў матчах плэй-оф 20 камандаў. Цяпер застаецца маліцца, каб нам ня трапіліся зборныя Францыі, Гішпаніі, Нарвэгіі ці Ісьляндыі, аб'ектыўна

мацнейшыя за беларусаў.

Непажадана таксама атрымаць суперніка ў асобе зборнай Сэрбіі: ёсьць немалы досвед — і ў гандболе, і ў футболе, — як судзьдзі ня раз спраўлялі хаўтуры па беларускіх камандах на Балканах. Супраць астатніх рэальна выступаць.

Даўно мы не выходзілі ў фінальную стадыю якіх-кольвечы чэмпіянатаў Эўропы і сьвету — цэлых дзесяць гадоў.

А было ж калісь... Менскае СКА — шасціразовы чэмпіён СССР і лідэр кантынэнту. Памятаю, як я дзіцем адмовіўся ад па-

ездкі на піянерскі зьлёт на Нарач, каб не прапусьціць трансляцыі матчу СКА з бухарэсцкай «Сьцяў-ай». Як я вёў сьшыткі з запісамі, колькі забіў Каршакевіч, колькі — Тучкін... Гэта былі куміры!

Ёсьць варыянт разьвіцьця гандболу, таньнейшага за футбол, тым больш за хакей, як нацыянальнага каманднага віду спорту. Такого спорту патрабуе камандны дух нацыі. Футболу і хакею Беларусі не пацягнула. А ў гандбол можна гуляць і ўзімку, і ўлетку, і не патрэбна дарагая амуніцыя. А пляцоўка знойдзецца ў кожнай школе.

СЬЦІСЛА

Залаты гол Амелянчука

Футбольны клуб «Лякаматэў» (Масква) заваяваў XIII Кубак чэмпіёнаў Садружнасьці. У фінальным паядынку чэмпіёны Расеі перамаглі бакінскі «Нэфтчы» — 2:1. Пераможную кропку на 71-й хвіліне паставіў беларус Сяргей Амелянчук, які некалькі тыдняў таму перабраўся ў маскоўскі клуб з кіеўскага «Арэналу».

Брыльянтавая гульня Глеба

Мінулы тур нацыянальных футбольных топ-чэмпіянатаў быў паспяхова для беларускіх легіянераў. Форвард

«Сампдоры» Віталь Кутузаў забіў ужо на першай хвіліне гол у вароты рымскага «Ляцы» — генуэзцы выйгралі зь лікам 2:1. «Штутгарт» перамог у гасьцях «Майнц» — 3:2. Аляксандар Глеб ня толькі забіў мяч, але і паспрыяў яшчэ двум галам. Нямецкія журналісты матчу назвалі гульні беларуса брыльянтавай — напрыклад, на рахунку Аляксандра 79 кантактаў зь мячом, ці болей, чым у лоблага іншага ўдзельніка сустрэчы.

Перамаглі легіянераў

22 студзеня ў сталічным Палацы спорту прайшоў «Матч усіх зорак» Адкрытага чэмпіянату

Беларусі па хакеі. Хакеісты — беларусы паводле пашпарту — гулялі супраць легіянераў, што выступаюць за беларускія клубы. Беларусы перамаглі зь лікам 3:2. Шайбы на рахунку Сяргея Задзьялёва («Юнацтва» Менск) ды двух Зьмітроў зь менскага «Кераміну» — Мялешкі і Панкова.

Кацюга — віцэ-чэмпіёнка сьвету

Канькабежка Анжаліка Кацюга заваявала срэбны мэдал на чэмпіянаце сьвету па спрынтэрскім шматбор'і, што прайшоў у амэрыканскім Солт-Лэйк-Сьты (ЗША). Першае месца ў амэрыканкі Джэніфэр Радрыгес, трэцяе

заваявала Сабіна Фэлькер (Нямеччына). Беларуска заваявала таксама дзве сярэбраныя «малыя» ўзнагароды — на дыстанцыі 500 і 1000 мэтраў.

Трава кепская

Кіраўніцтва мадрыдзкага «Рэалу» прыняло рапэньне памяняць пакрыццё газону на стадыёне «Сант'ягу Бэрнабэў». Новую адмысловую траву замовілі на адной зь нідэрляндзкіх фэрмаў. 5 лютага ў матчы супраць «Эспаньёлу» мадрыдцы будуць ужо бегаць-лётаць па новым газоне. Гульцы «Рэалу» часьцяком наракалі на кепскую траву на «Бэрнабэў», зазначаючы, што лепей

гулялі б пры лепшым пакрыцці. Адставаньне мадрыдцаў ад «Барсэлёны», якая ідзе на першым месцы ў гішпанскім футбольным чэмпіянаце, складае сем пунктаў. Пры нармальнай траве, відаць, былі б у лідэрах.

Горад Моцарта прэтэндуе на Алімпіяду

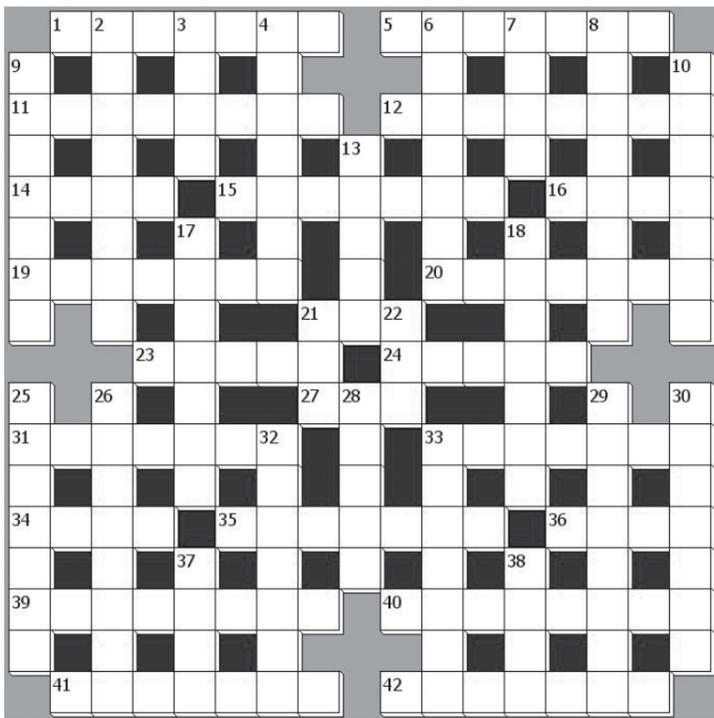
Аўстрыйскі Зальцбург будзе змагацца за права прыняць зімовую Алімпіяду-2014. Горад ужо выстаўляў кандыдатуру на права правядзеньня Алімпіяды-2010, але саступіў канадзкаму Ванкувэру. Разам з аўстрыйцамі

змагацца за права правядзеньня Гульніў-2014 будуць паўднёвакарэйскі П'енгчанг, швэдзкія Эстэрсунд і Орэ, а таксама Сафія і Мюнхен. Тэрмін прыёму заявак завяршаецца 28 ліпеня, таму ў беларусаў ёсьць яшчэ шанец заявіць Лагойск.

Лукашэнка перабіраецца ў Берасьце

Былы паўабаронца футбольнага клубу «Гомель» Фэдар Лукашэнка будзе гуляць за берасьцейскае «Дынама». Гомель ён пакінуў яшчэ ў пачатку лістапада, але кантракт падпісаў толькі на гэтым тыдні.

КРЫЖАВАНКА

Па гарызанталі:

1. Вынаходніцтва няшвэдзкага Карлсана. 5. Сьвяціўся ў хаце настаўніка Рагойшы з Ракава. 11. Дастане ўсіх. 12. Вельмі ўмеркаваны лад жыцця. 14. 3-за, дзеля, пераз, скрозь. 15. Зброя, якую крыжакі канфіскавалі ў сарацынаў. 16. Тэрмін старажытнагрэцкай філязофіі. 19. Пачнецца з тваім голасам, калі будзеш многа паліць. 20. Фармацэўт. 21. Любімае дрэва Фрэдзі Кругера. 23. Грузавое судна. 24. Месца ахвярапрынашэння. 27. Мужчынскі, жаночы ды ніякі. 31. Пратэцыя. 33. Самалёт малой магутнасці. 34. Ён што бачыць, тое п'е. 35. Да яе зручна прыкаваць кайданкамі. 36. Пажадана есці лыжкамі. 39. Водзіцца ў Місысыпі. 40. Карэнны жыхар гораду Ветка. 41. Захворванне скуры. 42. Разам з «валочнай паме-

рай» прыдумаў Жыгімонт Аўгуст.

Па вертыкалі:

2. У яе час-пораз трапяеш. 3. Агляд. 4. Сядзіць за касай. 6. Носьбіт інфармацыі. 7. Малая цёплая коўдра. 8. Адчуванне прыгожэга. 9. ЛАХі... 10. Выдатны кампазытар. 13. Яна, як Здыхлік Незьміручы, ніколі не памрэ. 17. Спецыяліст па зьбяганьні ад усіх. 18. Любімая аэрута-алькалід у Агаты Крысьці. 21. Кіпень. 22. Адваротная частка. 25. Барадаты чалавек. 26. На галаве ў занадта разумных. 28. І частка арганізму, і пэрыядык. 29. Удзельнік нападу. 30. Рэўматызм багатыра. 32. Травяністая расьліна з ярка афарбаваным лісьцем, аксамітнік. 33. На яго партызаны вешалі фашыстаў. 37. Парода папугаяў. 38. Што яднае Латышава і Чапаева.

Адказы

Па гарызанталі: 1. Карэакс. 5. Адаптар. 11. Актывіст. 12. Аскэцтва. 14. Праз. 15. Арбалет. 16. Этас. 19. Хрыпата. 20. Аптэкар. 21. Вяз. 23. Баржа. 24. Аптар. 27. Род. 31. Аба-Рона. 33. Авіетка. 34. Акны. 35. Батарэя. 36. Іпра. 39. Аліатар. 40. Стравеер. 41. Кароса. 42. Аколліца. Па вертыкалі: 2. Сьцяпаныя. 3. Равно. 4. Касірка. 6. Дыскета. 7. Плед. 8. Этэтыка. 9. Палпа-Ашэтак. 13. Яна. 17. Спэцыяліст. 18. Любімая аэрута-алькалід у Агаты Крысьці. 21. Кіпень. 22. Адваротная частка. 25. Барадаты чалавек. 26. На галаве ў занадта разумных. 28. І частка арганізму, і пэрыядык. 29. Удзельнік нападу. 30. Рэўматызм багатыра. 32. Травяністая расьліна з ярка афарбаваным лісьцем, аксамітнік. 33. На яго партызаны вешалі фашыстаў. 37. Парода папугаяў. 38. Што яднае Латышава і Чапаева.

КАІСА

Што чыталі шахматысты Беларусі летась

Калісьці шахматная літаратура была дэфіцытам нароўні з дэтэктывамі. У наш час маладога чалавека цяжка ўявіць сабе з кніжкай альбо з часопісам, поўнымі чорна-белых дыяграм. Амбітныя разраднікі навучаюцца розным тонкасьцям на практыцы, турбуюць трэнэраў, урэшце, знаходзяць інтэлектуальную спажыву ў сепіве. Кніжак і часопісаў на шахматную тэму выдаецца жменька: пра-

дукцыя завозіцца, галоўным чынам, з Расеі. У Менску не адзін год распаўсюджвае шахматную літаратуру Леанід Шацько, які мае асыстэнтаў і ў рэгіёнах. Рэйтынг леташніх продажаў, складзены паводле ягоных зьвестак, сведчыць аб тым, што беларускія шахматысты захавалі цікавасьць да «раскручаных імёнаў». Дыхтоўна выдзены шматтомнік

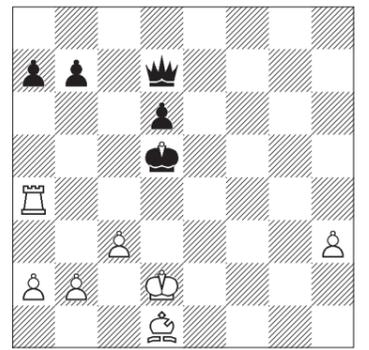
Гары Каспарэва «Мае вялікія папярэднікі» — ня так падручнік шахмат, як асабісты погляд на гісторыю гульні. Аднак найвышэйшым застаецца попыт на навучальную літаратуру. У 11-й сталічнай спартшколе навучаюцца шахматам каля тысячы вучняў, а кожнаму з будучых чэмпіёнаў трэба хоць раз ды зазірнуць у кніжку.

ВР

- 1. Дварэцкі М., Юсупаў А. Сэрыя «Школа будучых чэмпіёнаў». У 5-ці кнігах. — Харкаў, 1996—1997.
2. Дварэцкі М. Сэрыя «Школа вышэйшага майстэрства». У 4-х кнігах. — Харкаў, 1996—1998.
3. Панчанка А. Тэорыя і практыка шахматных заканчэньняў. — Ёшкар-Ала, 1997.
4. Пажарскі В. Шахматны падручнік. — Растоў, 1996.
5. Каспарэў Г. Мае вялікія папярэднікі. У 3-х тамах. — Масква, 2003—2004.
6. Панчанка А. Тэорыя і практыка мітэлышпілю. — Масква, 2004.
7. Івашчанка С. Падручнік шахматных камбінанцыяў. У 2-х кнігах. — Масква, 1997—2002.
8. Славін І. Падручнік-задачнік шахмат. У 7-мі тамах. — Архангельск, 1998—2000.
9. Шышаў С. Вожык. Падручнік тактыкі і стратэгіі. — Масква, 2004.
10. Блох М. Камбінанцыйныя матывы. — Масква, 2003.

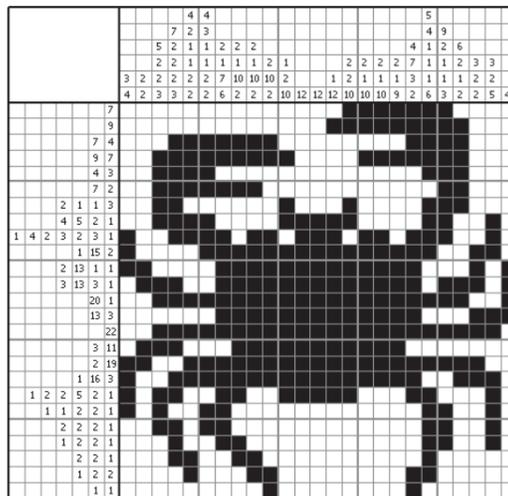
Як бы вы згулялі?

Пазыцыя з кнігі Р.Капабланкі «Падручнік шахматнай гульні» (Менск, 1997). Белыя пачынаюць і выйграюць.

Адказы: 1. Та5+Кр4 (1...b5+Фb5 3. c4+1) 2. Т5f5!!

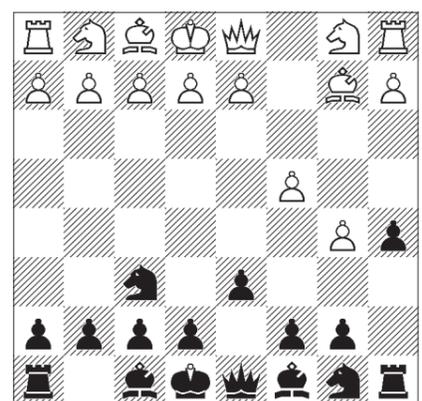
Адказы на японскую крыжаванку з «НН» №2

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

3 29 студзеня па 6 лотага ў менскай СДЗЮШАР-11 (вул. Ракаўская, 24) пройдзе адкрытае першынство сталіцы па шахматах (U-20). Паводле палажэньня аб турніры, пазмагацца з майстрамі ў дзевяці турах можа любы шахматыст незалежна ад узросту, абы сплаціць унёсак. Тэл./факс (017) 203-48-42.

ПАРТЫЯ З ГРОСМАЙСТРАМ

3. Лыбін — чытачы «НН». Ход чорных.

Роўная колькасць галасоў была аддадзена чытачамі за 3...d6 і 3...d5, астатнія галасы падзяліліся паміж 3...g6 (ход з даведніка), 3...e6 і 3...b6. Мы кінулі манэтку і выбралі 3...d7-d6, на што сп. Лыбін адказаў 4. c2-c4. Партыя аддаляецца ад тэарэтычных узораў, але абрысы дэбюту Сакольскага пакуль захаваныя. Чакаем Вашых варыянтаў да панядзелка, 19:00 (np@promedia.by з пазнакай «Kaica»). Можна даслаць ход праз сайт bychess.narod.ru або як SMS-паведамленьне на нумар 754-04-53.

Ступак блішчыць у бліцы

Традыцыйны бліцтурнір, што кагдзе прайшоў у Палацы шахмат і шапак, скончыўся сэнасацый. 14-гадовы кандыдат у майстры Кірыла Ступак набраў 10 балаў з 10, абыграўшы такіх майстроў, як Мікіта Маёраў, Юры Ціханаў, Мікола Аляўдзін... Нават славеты бліцор Уладзімер Куцанкоў ня даў падлетку рады. Запомнім гэтае імя.

Advertisement for Valiancin Taras's book 'На высьпе ўспамінаў' (On the Promontory of Memories). It features a black and white portrait of Taras and the book cover. Text includes: 'Валянцін Тарас', 'На высьпе ўспамінаў', 'кніга мэмуараў', 'Пытайцеся ў «Акадэмікнізе» (пр. Скарыны, 72)'. The book cover also lists another work: 'На остраве ўспомінаў'.

СТАРАДАЎНЯЯ
МУЗЫКА
І ТАНЦЫ

11 ЛЮТАГА
19.00

КЛЮБ РЭАКТАР
Даведкі па тэл.: (029) 649 08 88

СТАРЫ ОЛЬГА

ТЭАТРЫ

Балет
28 (пт) — «Лебядзінае возера».
30 (ндз) — «Страсьці».

Опэра
27 (чц) — «Аіда».
29 (сб) — «Чароўная флейта».

Купалаўскі тэатар
28 (пт) — «Івона, прынцэса Бургундская».
29 (сб) — «Ромул Вялікі».
30 (ндз) — «Падступства і каханьне».
31 (пн) — «Каханьне ў стылі барока».

Тэатар беларускай драматургіі

27 (чц), 28 (пт) — «Валянціна».
29 (сб) — «Адвечная песьня».
30 (ндз) — «Песьні ваўка».
2 (ср) — «Адэль».
3 (чц) — «Понці Пілат».
4 (пт) — «П'емонці зьвер».
6 (ндз) — «Чорны квадрат».

Малая сцэна
5 (сб) — «Нязваны госьць».

Тэатар імя Горкага
28 (пт) — «На залатым возе».
29 (сб) — «Опэра жабракоў».
30 (ндз) — «Вольны шлюб».

Музычны тэатар
27 (чц), 28 (пт) — «Арфэй і Эўрыдыка».
29 (сб) — «Каралева чардашу».
30 (ндз) — «Дарагая Памэла».

ДК МТЗ
2 (ср) — Маскоўскі габрэйскі тэатар «Шалом» прадстаўляе спектакль «Мая кашэрная лэдзі».

ІМПРЭЗЫ

Мастацтва Індыі
Да 16 сакавіка ў Мастацкім музэі працуе выстава «Мастацтва Індыі».

Jazz
30 студзеня ў Тэатры юнага глядача выступае джаз-квінтэт Цімафея Хазанова і Аляксандра Разенбаўма. Пачатак а 19-й. Квіткі: 12 500—30 000.

Элвіс
Да 5 лютага ў музычным сэктары аддзелу мастацтваў Нацыянальнай бібліятэкі працуе выстава, прысьвечаная 70-годзьдзю з дня нараджэньня

Элвіса Прэслі.
Пэргалезі
Да 28 студзеня ў музычным сэктары аддзелу мастацтваў Нацыянальнай бібліятэкі — выстава, прысьвечаная творчасьці італьянскага кампазытара Д.Б.Пэргалезі.

Высокія тэхналогіі — будучыня краіны
Да 11 лютага ў Нацыянальнай бібліятэцы праходзіць кніжная выстава «Высокія тэхналогіі — будучыня краіны», прымеркаваная да Дня беларускае навукі.

Высокая рэклама
З 26 да 28 студзеня ў Палацы мастацтваў (Казлова, 3) адбудуцца Дні высокай рэкламы.

КЛЮБНАЕ ЖЫЦЦЁ

Воронх (288-10-61)
27 (чц), 22.00 — dj Laurel.
29 (сб), 23.00 — Christmas паводле Грынвічу: «Narcotic Thrust» (Вялікабрытанія), dj & mc «The Bhangra Knights» (Вялікабрытанія), dance show (Масква).

Белая вежа (284-69-22)
27 (чц), 23.00 — «White Tower Party»: dj Top, dj Grizzly.
28 (пт), 23.00 — «Personality Identification: / Part 2: Body»
29 (сб), 23.00 — dj Mihel, dj Dee
30 (ндз), 23.00 — dj Alex

Изюм (206-66-18)
27 (чц), 21.30 — «Chill-out Zone»
28 (пт), 21.30 — dj night.
29 (сб), 22.00 — dj night.

Гудвін (226-13-06, 626-13-03)
27 (чц), 20.00 — жывая музыка: квартэт «P.S. Jazz».
28 (пт), 21.00 — прэзэнтацыя новага альбому «Аміна» гурту «Мадэра Хард Блюз», шоў-балет «Angel Dance».
29 (сб), 21.00 — жывая музыка: Аркадзь Эскін і яго джаз-квартэт.
31 (пн), 22.00 — жывая музыка.

Бліндаж (219-00-10)
27 (чц), 23.00 — dj Egor.

28 (пт), 22.00 — dj Egor.
30 (ндз), 23.00 — dj Egor.

X-Ray (223-93-55)
28 (пт), 22.00 — dj-bar.
29 (сб), 23.00 — dj-bar.

У МЕНСКИХ КІНАТЭАТРАХ

«**Аўрора**» (253-33-60)
«Скарб нацыі» (прэм'ера): 28 (пт) 16.00, 18.30, 21.00; 29, 30 (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.30, 21.00.
«Брыджыт Джонс: межы разумнага»: 28—30 (пт—ндз) 16.30, 21.10.
«Начная варта»: 28 (пт) 18.50; 29, 30 (сб, ндз) 14.00 (іл), 18.50.
«**Берасьце**» (272-87-91)
«Брыджыт Джонс: межы разумнага»: 28 (пт) 17.00 (іл), 21.00; 29, 30 (сб, ндз) 13.00, 17.00, 21.00.
«Вам заданьне»: 28 (пт) 19.10 (іл); 29, 30 (сб, ндз) 15.10, 19.10.
«**Дружба**» (240-90-13)
«Аляксандар»***: 28 (пт) 16.00; 29 (сб) 20.00; 30 (ндз) 16.00 (іл).
«Лемані Сьнікет: 33 няш-часьці»: 28 (пт) 20.00; 29 (сб) 16.00 (іл); 30 (ндз) 20.00.
«Прынц і я»: 28 (пт) 14.00; 29, 30 (сб, ндз) 13.00.
«**Кастрычнік**» (232-93-25)
«Скарб нацыі» (прэм'ера): 28 (пт) 15.40, 18.20, 21.00; 29, 30 (сб, ндз) 13.30 (іл), 15.40, 18.20, 21.00.
«**Масква**» (223-27-10)
«Скарб нацыі» (прэм'ера): 28 (пт) 16.00, 18.30, 21.10; 29, 30 (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.30, 21.10.
«**Мір**» (284-37-71)
«Брыджыт Джонс: межы разумнага»: 28—30 (пт—ндз) 16.40, 18.50, 21.00.
«Гарфілд»: 28 (пт) 15.00; 29, 30 (сб, ндз) 13.00; 15.00.
«**Перамога**» (223-77-66)
«Паглядзі на мяне»*** (прэм'ера): 28 (пт) 16.30, 21.00; 29, 30 (сб, ндз) 19.00; 21.10.
«Дзяўчына з жамчужнай завушніцай»*** (прэм'ера): 28 (пт) 19.00; 29, 30 (сб, ндз) 15.00 (іл), 17.00.
«**Піянер**» (227-64-87)
«Трое ў каное»: 28—30 (пт—ндз) 15.30, 17.20, 21.00.
«**Рамасанта**: паляваньне на ваўкалака»***: 28—30 (пт—ндз) 19.10.

«Прадвеснікі буры»: 28—30 (пт—ндз) 13.40.
«**Цэнтральны**» (220-34-16)
«Аляксандар»***: 28 (пт) 17.00, 20.10; 29, 30 (сб, ндз) 13.00 (іл), 18.00.
«Лемані Сьнікет: 33 няш-часьці»: 28 (пт) 11.00, 13.00, 15.00; 29, 30 (сб, ндз) 11.00.
«Прафэсіяналы» (прэм'ера): 29, 30 (сб, ндз) 16.00, 21.10.

(іл) — ільготны сэанс (зьніжка 50% для ўсіх глядачоў)
Рэйтынгавыя абмежаваньні:
*** — дзеці да 16 год не дапускаюцца;
**** — дарослым з 18 год.

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Тэатар юнага глядача
27 (чц) — «Палачанка».
28 (пт) — «Тая, што здзейснь іла чуд».
29 (сб) — «Маленькія трагедыі».
29 (сб), 11.00 — «Рыцар Ордэну Сонца».
30 (ндз), 11.00 — «Сястра мая Русалачка».
3 (чц) — «Гісторыя каханьня Паласатага Ката і сьнярыты

Ластаўкі».
5 (сб), 14.00 — «Маленькі лорд Фаўнтлерой».
6 (ндз) — «Паляна».
Тэатар беларускай драматургіі
6 (ндз) — «Воўк-мараплавец».
Опэра
6 (ндз) — «Кот у ботах».
Музычны тэатар
30 (ндз) — «Бураціна.by».
Цырк
29 студзеня ў цырку пачынаецца новая праграма: «Унікальныя жывёлы з Аўстраліі».

Кіно
«**Аўрора**»
«Алёша Паповіч і Тугарын Зьмей» (прэм'ера): 28 (пт) 14.30; 29, 30 (сб, ндз) 12.00.
«**Берасьце**»
«Маленькія ўцекачы»: 28 (пт) 15.00; 29, 30 (сб, ндз) 11.00.
«**Дружба**»
«Таёмная крэпасць»: 28 (пт) 12.00; 29, 30 (сб, ндз) 11.00.
«**Піянер**»
«Нязнайка і Барабас»: 28—30 (пт—ндз) 12.00.
«Лебядзінае возера»: 29, 30 (сб, ндз) 10.30.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Муза, завушніцы і атмасфэра

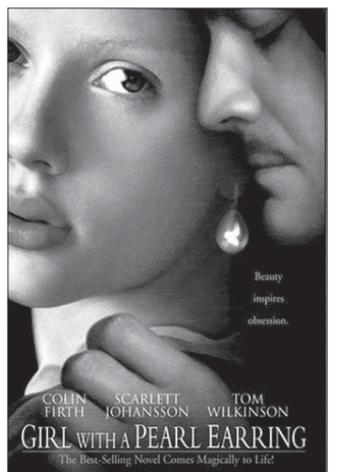
Фільмы пра мастакоў ды іхнія творы нярэдка ператвараліся альбо ў пустыя біяграфіі для масавай публікі, альбо ў няўцяжымы авангард. Стужка Пітэра Ёзэра пра знакаміты шэдэўр Вэрмэра ічасьліва пазьбегла гэтых пастак, хаця й выглядае надзвычай асьцярожнаю.

Сцэнарнай асновай для фільму паслужыў бэстсэлер Трэйсі Шэвалье: раманістка ўявіла, што Музаю мастака, пра якога і вядома няшмат (у фільме — Колін Фэрт), сталася звычайная служанка з тонкаю і чульлівай душой (Скарлет Эхансан). Геранію ня любіць Вэрмэрава жонка (Эсі Дэйвіс), ёй робіць шкоды старэйшая дачка мастака і перасьледуе брутальны заказчык майстра (Том Уілкінсан). Але самае галоўнае ў гэтай касьцюмнай гісторыі тое, што служанка здольная адрозьніць колеры воблакаў і абудзіць творчае натхненьне — што выклікае скандалы і сцэны рэўнасьці.

Рэжысэр і апэратар (Эдуарда Сэра) не засяродзіліся на мэлядраматычных інтрыгах, а паспрабавалі перадаць саму атмасфэру Вэрмэру: яны працуюць на дэталлях і адценьнях, на паўтонах, сьвятле й цені. Музыка Аляксандра Дэсплата агортвае і прытуляе сьвятло. Кожны кадар стылістычна вытрыманы, дрыготкі, жывы — садавіна на стале, вуліцы Дэльфту, сьвятло праз шыбы, пекны й пачуцьцёвы дзявочы твар.

Крытыкі-сацыялісты закідалі фільму размазанасьць маёмасных канфліктаў, фэміністкі — устарэлы погляд на гені-

«Дзяўчына з жамчужнай завушніцай» («Girl with a Pearl Earring»)
Вялікабрытанія—Люксембург, 2003, каляровы, 100 хв.
Жанр: гістарычная мэлядрама
Азнака: 7 (з 10)

яльнасьці і на жанчыну, але масавае кіно патрабуе і звыклых схем. Празь нюансы й атмасфэру фільм набывае здольнасьць хаця б крышачку дакрануцца да Іншага — і сцэна маляваньня карціны насычана сьвятлом, дрыготкай пачуцьцёвасьцю й тайнай.

Карціна ўжо дэманстравалася ў кінафармаце «4x4» на мінулым тыдні, была цёпла ўспрынятая — і цяпер даступная шырокаму глядачу.

Андрэй Расінскі

ЛЕВЫМ ВОКАМ

Адзінаму кандыдату — адзіную расьліну

Выбарчая кампанія 2006 году фактычна стартвала. Палітыкам самы час вызначыцца з расьлінай культурай, якая будзе сымбалам нашай аксамітавай рэвалюцыі, мяркуе левы радыкал Лёлік Ушкін.

Адным з галоўных фактараў поспеху апошніх аксамітавых рэвалюцый (у Грузіі і Украіне) стаў моцны брэнд. У аснову быў пакладзены вобраз расьліны. Для Шэварднадзе самая ненавісная сёньня песня — «Мільён пунсовых руж». На Майдане, калі, скандуючы «Кучму геть!», вы раптам сарвалі голас, дастаткова было ўзяць у рукі апэльсін, каб выказаць сваю думку.

Беларускай апазыцыі варта было б апэратыўна заняцца пошукамі свайго аналягу грузінскай ружы і ўкраінскага апэльсіну.

З чутак, якія даходзяць зь нетраў паліткуні, можна зразумець, што ў фінал кастынг на расьліну-2006 выйшлі дзве культуры-кандыдатуры — бульба і васілёк.

Давайце разгледзім канкурсантаў дэталёва, вызначыўшы пазытыўныя і негатыўныя вынікі іх абраньня ў якасьці брэнду.

Бульба

Плюс: расьліна, безь якой цяжка ўявіць экзистэнцыю беларусаў. Рух бульбашоў (так аўтаматычна будзе называцца апазыцыйны блёк) дзякуючы назьве захапляе кожнага жыхара Беларусі.

Мінус: агародніна задае ня толькі назву рэвалюцыі (у нашым выпадку бульбяной), але і вызначае фарбы кампаніі. Паколькі колер у бульбы звычайна карычневый, байцы «бульбяной рэвалюцыі» маюць выкарыстоўваць сымбаліку з карычневай афарбоўкай. І вожыку зразумела, якой будзе рэакцыя на першы пікет «карычневых». Выклічуць Азаронка і даручаць яму забадзяжыць новую «канспіралёгію» аб гістарычнай сувязі паміж «карычневымі» апазыцыянерамі і карычневымі «штурмавікамі» Рэма.

Васілёк

Плюс: неўміручы твор Багдановіча

збясьпечыў «цвятку радзімы» стабільна пазытыўны імідж у народнай сьведомасьці. Зь невялікай карэктурай радкі можна выкарыстаць для палітпрапаганды: «І голас аддае рука. За адзінага ад «Блёку васілёка»!»

Мінус: зноў фарбы. Гэтым разам уласцівы васілёку сіні колер. Як сьведчыць украінская кампанія, адным з галоўных правалаў піяршчыкаў Януковіча стала афарбоўка яго кампаніі «Хто, калі ня я» ў сіні. Аранжавыя не прапусьцілі моманту, каб прысвоіць апанэнтам агідную мянушку «блакітныя». І гэта мае плён. У грамадстве з патрыярхальнай сэксуальнай культурай запісвацца ў «блакітныя» ахвотнікаў няшмат.

Такім чынам, апазыцыйныя палітэхнолягі павінны хутка вызначацца: каго больш ня любяць беларусы — фашыстаў або гомасэксуалістаў? На іх месцы я б ужо цяпер замовіў Манаева сацаптыгане.

Між тым, цалкам магчыма, што нейкая агародніна ці садавіна будзе прысутнічаць і ў брэндзе кампаніі праўладнага кандыдата. Падчас той жа ўкраінскай рэвалюцыі палітэхнолягі

«сіне-блакітных» нечакана зразумелі, што апэльсінавы брэнд Юшчанкі больш крэатыўны. У адчаі яны спрабавалі давесці, што злоўжываньне апэльсінамі выклікае прыступы мэнінгіту. Паралельна быў арганізаваны мазгавы штурм на тэму, якую садавіну ці агародніну сіняга колеру можна супрацьпаставіць апэльсіну. Акрамя баклажанаў, нічога ў галаву прыйшло. Аднак відавочна, што ні пазытыўных, ні мабілізацыйных эмоцый баклажан не выклікае. Затое вядома, што ў баклажанавых гурманаў вечныя праблемы са стулам.

Ня выключана, што ў рамках разборкі ўкраінскіх палётаў (хіба ня гэтага патрабаваў бацька?) улады таксама зоймуцца пошукам свайго садавіннай сымболікі.

Мяркую, што такім брэндам павінен быць рапс. Выкарыстаньне падчас выбараў 2006 году рапсу як сымбалу рэжыму паспрыяе раскрутцы рапсавага алею. А рапсавы алей, калі меркаваць па рэкламе на БТ, у плянах па татальным імпартазамышчэньні павінен замяніць для беларусаў замежны сланечнікавы.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Анастасу С. з Бараўлянаў. Месяцавы каляндар садова-агародных працаў друкаваць ня будзем. Кансультаваліся ў спецыялістаў-агронамаў: гэта ўсё цемрашальства, гэтыя «календары» высаныя з пальца. Не кіруйцеся імі, кіруйцеся надвор'ем і спрадвечнымі прыкметамі.

Міхасю А. зь Менску. Цяперашні палітычны рэжым Беларусі не прадугледжвае рэальнай апазыцыі як такой, незалежна ад яе пазыцыі. Ні сацыял-дэмакратычнай, ніякай. Любое іншадумства ўспрымаецца ім як пагроза, выклік. А ўласнае права на ўладу — як апырэннае. Аднавядна, Ваш артыкул «Аб становішчы апазыцыі» ня будзе надрукаваны, бо парадзі апазыцыі, якія ён утрымлівае, непрактычныя. Калі ж браць прыватнасьці, дык немагчыма сэнсавы кшталт «Беларусы — нацыя высокаінтэлектуальная» выводзіць напісанае з разраду палітычнае аналітыкі.

Аляксандру В. зь Менску. Разьвіцьцё мовы — гэта складаны гістарычна абумоўлены працэс. Так, ён сапраўды, як Вы пішаце, павольны. Мова — гэта традыцыя, самая стабільная з традыцый. Нават альфавіт, правапіс — сыстэмы кансэрватыўныя. Цяперашняй беларускай лацінцы сотня гадоў, да яе звыклі, яе ўжываюць, і Вашы рэвалюцыйныя прапановы скараціць у ёй колькасць літараў да 26-ці за кошт адмовы ад перадачы на пісьме некаторых уласцівых беларускай мове фанэтычных зьяваў наўрад ці хто будзе разглядаць сур'ёзна. Вашы ж ідэі рэфармаваньня заадно з лацінчным правапісам яшчэ і граматыкі, і фанэтычнага ладу, скасаваньня дзеканья ці зацьвядзельскай «р» і «ч» — зусім густаўшчына і валонтарызм. З моваю такога не бывае.

Міхалу Г. з Паставаў. Ваш параўнаўчы аналіз Беларусі і Украіны часткова грунтуецца на памылковай інфармацыі — напрыклад, у частцы, прысьвечанай адзінству і расколатасці беларускай і ўкраінскай апазыцыі. Астатнія матэрыялы, у якіх Вы пішаце на аснове таго, што бачылі на ўласныя вочы, надрукуем.

А.М.-цы з Горадні. З Вашага дазволу перадамо ліст сп.Арлову да ведама.

Запрашаем у падарожжа

30 студзеня (нядзеля) па маршруце:

Менск — Клецак — Радзівілімонты — Янавічы — Страўкава — Грушаўка — Мілавіды — Ястрамбань — Менск.

6 лютага (нядзеля): **Дукора — Блонь —**

Сьвіслач — Бабруйск — Жылчы —

Чырвоны Берэг.

Цана квіткі 21 тыс.

Т.: 232-54-58, 622-57-20 (Зьміцер)

264-12-38, 776-24-35 (Павал)

Беларускі турыстычны клуб запрашае да сяброўства. btclub@tut.by

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАНЬНІ

Віншваем Наталью ды Аляксандра Стральцовых з нараджэньнем дачушкі Марыі. Посьпехаў ва ўсіх справах. Вялікаліцвыны

КАНТАКТЫ

Маю гонар запрасіць на сольны канцэрт Лявона Вольскага, які адбудзецца 15 сакавіка ў Rehoboth Beach, Delaware. Уваход вольны! Трэба толькі прайсьці рэгістрацыю на сайце: www.usa.slyhap.com

Што чацьвер а 18-й на Румянцава, 13 збіраецца фан-клуб беларускай музыкі. Цікавыя сустрэчы, новыя знаёмствы, навіны, акцыі ў падтрымку айчынай музыкі, магчымасьць набыць музыку па самых танных цэнах і шмат іншага!

Андрэй Мельнікаў з радасцю сустрэне ўсялякую творчую чалавечнасьць у клубе песні, прозы і паэзіі «Радзімка». Т.: 0232-54-30-40, 522-91-97; mielnikaw@inbox.ru, mielnik@tut.by

Андрэй Мельнікаў дапаможа вандраваць з Гомелю на камфартабельным аўтобусе. Т.: 0232-54-30-40, 522-91-97; mielnikaw@inbox.ru, mielnik@tut.by

Прыходзьце тэставаць: <http://forum.skaryna.net>

Наведзьце новы беларускамоўны WAP-сайт <http://vkl.web.ru>. Можна праз WAP-эмулятар на <http://www.siemens-club.ru/wap>

Вільня. Фатаздымкі старога гораду. <http://vkl.fastbb.ru>

Прыхільнікі беларускай хрысьціянскай дэмакратыі! Час гуртавацца! 516-08-61 (Павал), 651-26-65 (Аляксей)

ПАКОЙ

Студэнтка Акадэміі мастацтваў тэрмінова здыме пакой. Чысьціно і спакой гарантую. Т.: 01773-68-013, 563-27-05. Алена

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч,

У. Знамяроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская

галоўны рэдактар Андрэй Дынько

фотарэдактар Арцём Лява

карэктарка Настасья Мацяш

нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко

тэхнічны рэдактар Андрэй Чык

мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі

выдавец і заснавальнік Фонд выданьня газэты

«Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасьці за змест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьпедчаньне аб рэгістрацыі перыядычнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 3495. Газэта выдаецца 48 разоў у год.

Нумар падпісаны ў друк 21.00 26.01.2005.

Замова № 480.

Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

Выбар-2006

ІДЭАЛЬНЫ КАНДЫДАТ мусіць мець непакорны Лябедзькаў чуб, Мілінкевічаву бараду, машэраўскі чуйны носік, вочы Коласа, цьвёрдыя генэральскія зубы, высокі лоб Краўчанкі, калякінскія вусы, Статкевічаў гарнітур — як гэты фатаробат. Апазыцыйныя дактрынёры дагэтуль бачаць прэтэндэнта-2006 сяроднім арфмэтычным кандыдатам, які зьнікае ў нікуды пасля выбараў. Старонка 3.

НЯ РЭЖЦЕ ГАЗЭТУ!

Увага! Цяпер прыватную абвестку ў «НН» (ня больш за 15 словаў) можна падаць звычайным лістом (а/с 537, 220050, Менск), а таксама электроннай поштай на адрас nn@promedia.by або разьмясьціцьшы на форуме сайту www.nn.by. Дык скарыстайцеся!